

"Bizim kültürümüzde sendikal kavram yok denilse de, sivil toplum bilinci vardır. İyilik ve güzellikleri artırmak, yanlışlara ve haksızlıklara engel olma anlamında *'Emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i an'ıl -münker'* görevimiz vardır. Peygamberimiz (a.s)'in *'Bir kötülük gören onu eliyle değiştirsin, gücü yetmezse diliyle değiştirsin. Ona da gücü yetmezse kalbi ile nefret etsin'* şeklindeki talimatları bize iyiliğin, hakkın ve haklının yanında, kötülüğün, kötülerin ve haksızlığın karşısında olmak görevi vermektedir. Yüce Rabbimizin ve Peygamberimizin bu emirleri sivil toplumun birer iz düşümüdür. Ayrıca, haklının hakkını alıncaya kadar haksızlıkla mücadele anlamında Peygamberimizin içinde yer aldığı 'Hil'ful Fudul' (Erdemliler yemini) örneğimiz vardır. Yine Anadolu'muzda mesleki yardımlaşma ve dayanışma anlamında "Ahilik" gibi referansımız vardır.

Bütün bu gerçekler ışığında sendikal örgütlenme için kendi kültürümüz ve değerlerimiz bize yeterli bilgi ve tecrübeyi vermektedir. Buna rağmen sendikal örgütlenmenin bu güne taşıdığı bilgi ve tecrübeyi öteleyemeyiz, göz ardı edemeyiz. Sendikal mücadelenin birikimini ötelemeden, kendi kültürümüzle bu mücadeleyi en iyi şekilde yapabileceğimize ve sendikacılığa farklı bir yaklaşım tarzı getireceğimize inanıyoruz. Bu sayede sendikal mücadeleye yeni bir hüviyet, yeni bir anlam ve canlılık kazandıracağımızı düşünüyoruz."

Diyanet-Sen
GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil Sk. No: 3/11
Maltepe/ANKARA
Tel: 0312 230 46 86 - 231 57 22 • Faks: 0312 232 13 99
www.diyamet-sen.org.tr

Sivil Toplum ve Sendika

AHMET YILDIZ

'hıl'fül fudul'dan günümüze

Sivil Toplum ve Sendika

AHMET YILDIZ

‘hıl’fül fudul’dan günümüze Sivil Toplum ve Sendika

AHMET YILDIZ

AHMET YILDIZ

1956 yılında Trabzon ili Çaykara ilçesi Çayıroba köyünde dünyaya geldi. İlköğrenimini köyünde tamamladıktan sonra Rize İmam Hatip Lisesi'ni bitirdi. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra avukatlık stajını yaptı. Öğrenim hayatı boyunca çeşitli dönemlerde özel dini eğitimler aldı.

Gençlik yıllarından itibaren teşkilatçılık ruhuna sahip olan Yıldız, ilk olarak 1977–79 yılları arasında Rize Milli Türk Talebi Birliği Orta-öğretim Komitesi Başkanlığı yaptı. 1990–2000 yılları arasında Eyüp Din Görevlileri Derneği Başkanlığı, 1990–1995 yılları arasında İlim Yayma Cemiyeti GOP Şube Başkanlığı, 1998–2002 yılları arasında Din Gör-Sen Genel Başkanlığı görevlerinde bulundu. Yıldız halen 2002 yılından beri Diyanet-Sen Genel Başkanlığı görevini yürütmektedir. 2001 yılından itibaren 4688 sayılı Yasa gereği sendikal görevi nedeniyle Eyüp Şevkibey Camii İmam Hatipliği'nden izinlidir.

Ahmet YILDIZ'ın çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmış yazıları ve kendisi ile yapılan röportajların yanı sıra *'Peygamberimizin Kısa Hayat Kronolojisi'* adlı çalışması da vardır. Bu çalışma başta Eyüp Sultan Belediyesi olmak üzere çeşitli belediyelerce *'Kutlu Doğum Haftası'* münasebeti ile on binlerce basılıp dağıtılmaktadır.

Diyanet-Sen Yayınları: 4

Yayına hazırlayan & Redaksiyon
Nagehan ÖZDEMİR

1. Baskı

Şubat 2009, Ankara

Tasarım Grafik Uygulama
MB Ajans

İlkiz Sok. No: 16/32 Sıhhiye/ANKARA
Tel: 229 87 43 • www.mbjajans.com

Baskı:

Öncü Basım Yayın Tanıtım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cd. Ali Kabakçı
İşhanı No: 85/2 İskitler/ANKARA
Tel: 0312 384 31 20 (pbx)

Diyanet-Sen

GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil Sk.
No: 3/11 Maltepe/ANKARA
Tel: 0312 230 46 86 - 231 57 22

Faks: 0312 232 13 99

www.diyamet-sen.org.tr

*Bu eserimi beni okutmak için
çok büyük fedakârlıklara katlanan
anneme ve babama,*

*Beni önce okuttuktan
sonra ortaokula kaydeden
köyümüz İmam Hatibi Yakup Yıldız'a*

*Ortaokul tahsilim esnasında kendisinden
dini bilgiler aldığım*

Çaykara Müftüsü merhum Yusuf Bilgin'e,

Rize İmam Hatip Lisesi

*tahsilim esnasında bana dini dersler veren
Eşref Kalaycı'ya*

*ve görevim esnasında bana çok büyük
yardım ve iyilikleri dokunan*

Emekli Eyüp Sultan Müftüsü

M. Kemal Malkoç'a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	7
1- BÖLÜM SİVİL TOPLUM	11
İSLAM'DA SENDİKA VAR MI?	13
ÜLKEMİZDE HAKLAR DEVLET ELİ İLE VERİLDİ.....	16
TÜRKİYE'DE İŞÇİ VE MEMUR SENDİKACILIĞI	18
DİN GÖREVLİLERİ SENDİKASININ KURULUŞ ÇALIŞMALARI	21
A- YASA ÖNCESİ DÖNEM	21
1-Marmara Bölge Toplantıları.....	21
2-Dünyada İlk Din Görevlileri Sendikası (18 Ağustos 1998)	21
B- YASAL DÖNEM.....	29
1-Din Hizmeti 4688 Sayılı Yasaya Konuldu	29
2-Teşkilatın Payı Büyük	30
3-Birleşme	31
2. BÖLÜM SENDİKA.....	35
SENDİKACILIĞA FARKLI BİR BAKIŞ	37
1-Niçin Sendika?	39
2-Nasıl Sendika?	40
A) BİRLİK VE BERABERLİK HAREKETİ	
OLARAK SENDİKA	41
B) HAK ARAMA VE HAKSIZLIĞA KARŞI ÇIKMA	
ÖRGÜTÜ OLARAK SENDİKA	43
C) HİZMET HAREKETİ OLARAK SENDİKA	46
D) İYİLİK HAREKETİ OLARAK SENDİKA	47
E) AYDIN HAREKETİ OLARAK SENDİKA VE MİTİNGLER	48
ÇALIŞAN - İŞVEREN (EMEK VE SERMAYE) İLİŞKİSİ	49
3. BÖLÜM DİYANET	59
DİN VE TOPLUM	61
DİYANET VE DEĞİŞİM	65
DİN GÖREVLİSİ	67
DİYANET'TE ÇALIŞANLARIN BAŞLICA SORUNLARI	72

A- HUKUKİ SORUNLAR.....	72
B- EKONOMİK SORUNLAR.....	74
C- İDARİ VE SOSYAL SORUNLAR	74
“BİR DİN GÖREVLİSİ” İMZASI İLE GELEN MEKTUP.....	76
4. BÖLÜM DİYANET-SEN VE KAZANIMLARIMIZ.....	79
DİYANET-SEN MEYVE VERMEYE DEVAM EDİYOR....	81
Yetkili Olduğumuz Dönemdeki Kazanımlar	82
5. BÖLÜM FARKLI BİR BAKIŞ.....	93
ÖMÜR BİTER AMA SORUNLAR BİTMEZ	95
SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN İKİ ESAS.....	96
ÜLKEMİZDE GÜZEL İŞLER DE OLUYOR	101
HEPİMİZ AYNI GEMİDEYİZ.....	105
HÂKİMİYET MİLLETİN Mİ?	106
DEĞİŞİM VE GELİŞİM	109
İNSANLIĞIN ORTAK DEĞERLERİ.....	112
KUR'AN YASAĞI KALKSIN!.....	116
SİVİL ANAYASA.....	118
BİLİNÇLİ TOPLUM	120
KRİZLER ÜLKESİ VE ÇÖZÜM.....	122
BÜROKRASİ.....	128
İNSANIN DEĞERİ	130
ÜMİT VE İDEAL.....	131
SENDİKAL TOPLANTILARDA GAYEMİZ	132
EKİP ÇALIŞMASI	133
KADINA HAKSIZLIK VE AYRIMCILIK YAPILMASIN	137
6. BÖLÜM NE İSTİYORUZ?.....	139
NE İSTİYORUZ?.....	141
7. BÖLÜM EKLER	153
2008 TOPLU GÖRÜŞMELERİ.....	155
KURUM İDARİ KURUL GÖRÜŞMELERİ	158
MECELLE.....	161
8. BÖLÜM FOTOĞRAFLAR.....	169

SUNUŞ

Sözlerime başlamadan önce, ülkesi ve milleti için fedakâr, fedakâr olduğu kadar kanaatkâr, aynı zaman da cefakâr ve vefakâr Diyanet ve vakıf çalışanlarını ve tüm kamu görevlilerini en kalbi duygularıyla selamlamak istiyorum.

Katıldığım çeşitli toplantılarda yaptığım konuşmalarda dinleyicilerin notlarımı talep etmesi nedeniyle şimdiye kadar notlarımı fotokopi yoluyla çoğaltarak dağıttım. Ancak bu isteğin artarak devam etmesi bu notların kitaplaştırılma ihtiyacını doğurdu.

Burada bir noktayı baştan belirtmek gerekirse ben hiçbir konuşmamda notlarıma bağlı kalamadım. Konu bazen notlarımın yarısında, hatta bazen de başında başka mecralara kaymıştır. Yine konuşmalarımda edebi, veciz bir üslup yerine sade, kolay ve anlaşılır bir dil kullanmaya gayret ettim.

Din hizmeti; hayatı anlamlandıran ve yaşanabilir kılan bir değerdir. Din hizmeti Peygamber mesleği olduğu için mesleklerin en şerefli ve en değerlisidir. Din görevlisi olmak da Yüce Peygamber'imizin vârisi olmak demektir. Bu tespiti kitabın başında şunun için yapıyorum: Biz her işimizde ve her sözümüzde din görevlisi kimliğimizi unutmamak, din görevlisinden beklenen saygınlık ve ölçü içerisinde olmak zorundayız.

Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 2005 Mayıs ayındaki görüşmemizde bana; '*Din görevlisine ağzında düdüğü, omzunda tabut Kızılay'da yürümek yakışıyor mu?*' diye sordu. '*O arkadaşlar bizim sendika üyesi değildi*' dediysem de neticede onlar Diyanet çalışanlarıydı.

Sadece başbakan değil toplumun hemen her kesimi, başkası için normal gördüğü birçok şeyi din görevlisine yakıştırmıyor, din görevlisinin varlığı, ciddi ve seviyeli olmasını istiyor. Meşhur sözdür. *‘Hocanın sarığı beyazdır, leke kabul etmez.’*

Şimdiye kadar katıldığım toplantılarda sözlerimin daha kolay anlaşılması ve akılda kalıcı olması için misallerle anlatmaya çalıştım. Çünkü Rabbimiz Kur’ân-ı Kerîm’de bizlere çeşitli misaller vermekte, hatta *‘Andolsun biz Kur’an’da her türlü misali verdik.’* (Rum, 58) buyurmaktadır. Çünkü misal hiç şüphesiz konunun daha iyi anlaşılmasını ve akılda kalmasını sağlar.

Ahlak ve adaba uygun kıssa ve hikâyelerle örnek vermek hitabet ustalarının en çok başvurduğu yollardan biridir. Çünkü misaller sayesinde az sözle çok şey söylemek, söylediklerinizi unutulmaz yapmak mümkündür.

Kıssa hem söyleyiş tarzı, hem öğretim metodu, hem de tahlil biçimi olarak çok etkili bir yoldur. Misal vermenin ilk tabakası hikâye, ikincisi hikmet, üçüncüsü tahlildir. Misal ve temsil yolu konuşmanın anlatımı kolaylaştırdığı pedagoglarca da kabul edilmiş bir hakikattir. Kısaca misaller; ölü kelimelere ve söze hayat veren, can katan çiçeklerdir.

“İnsanların ne konuştuğu değil, dinleyenlerin ne anladığı önemlidir” derler. Mevlâna, *“Bütün anlatabildiğim karşımdakinin anladığı kadardır”* diyor. Ne dediğinizin doğru anlaşılması ve akılda kalması için misal vermek doğru ve yerinde bir yoldur. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de ve peygamberimizin sünnetinde çokça misallerin olduğunu görüyoruz. Burada bizim için en güzel örnek olan Allah Rasûlü’nün dilinden birkaç misali sizinle paylaşmak istiyorum.

“Allah korkusundan ağlayan kişi, süt memeye dönünceye dek cehenne girmez.”

“Ümmetim yağmur gibidir, sonu mu, yoksa başlangıcı mı hayırlıdır, bilinmez”

“Siz, baş olmak isteyeceksiniz, hem de büyük bir istekle. Ancak bu, sizin için kıyamette bir pişmanlık olacaktır. O yüksek makam ne güzel sütannedir! Ondan ayrılmak da memeden ayrılmaktan zordur!”

“İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali; misk taşıyanla körük üfüren gibidir. Misk taşıyan ya sana ondan verir yahut satın alırsın, ya da yanında durup güzel koku hissedersin. Körük üfüren ise ya senin elbiseni yakar yahut ondan pis koku alırsın!”

“Münafığın misali iki sürü arasında kararsız kalan koyunlara benzer. Kimi ona koşar, kimi buna!”

“Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet etmeye, şefkat göstermeye müminler bir beden gibidir. Ondan bir uzuv şikayet ederse bedenin diğer uzuvları uykusuzluk ve ateşle o şikayete iştirak ederler.”

“İçinde Kur’ân olmayan kişi harap olmuş ev gibidir”

“Benimle sizin misaliniz; ateşin başında oturup da ona girmeye çalışan kelekleri kovalayan, yanmasınlar diye çırpınan kimseye benzer. Ben çırpınırım ama çoğu kez siz ateşe girip yanmakta ısrar edersiniz!”

Ben de bu gerçekten hareketle sözlerimi konu ile ilgili misallerle canlandırmaya gayret ettim. Umarım isabetli misaller verdim. “*Sözün en güzeli, söyleyenin doğru olarak söylediği, işitenin yararlandığı sözdür.*” Yunus Emre ne güzel söyler;

*“Söz ola kese savaşı,
Söz ola kestire başı”*

Sizin paylaşacağımız sözlerin yararlı olmasını, hayırlara vesile olmasını diliyorum. Allah hepimize vazifesini en iyi şekilde yapmak hususunda yüz aklığı nasip buyursun.

Ahmet YILDIZ
Ankara, Şubat 2009

Bölüm - I

SİVİL TOPLUM

İSLAM'DA SENDİKA VAR MI?

Çok yakın bir geçmişte “İslam’da sendika var mı? Şu var mı? Bu var mı?” gibi sorulara muhatap oluyorduk. Bu soruyu soranlara en kısa cevabı veriyorduk; İslam’da asıl olan ibahe (mubahlık, serbestlik) dir. Yani, İslam’ın yasaklamadığı şey İslam’da vardır diyorduk.

Her şeyin cevabı Kur’an Kerim’de ve sünnette yoktur. Bunun böyle olduğunu Hz. Peygamberimiz (s.a.v)’den öğreniyoruz.

Peygamberimiz (a.s) Muaz bin Cebel’i Yemen’e vali olarak gönderirken ona;

‘- Karşına bir mesele çıkarsa ne ile hükmedeceksin?’ diye sorar. Muaz:

- ‘- Allah’ın kitabı ile’ diye cevap verir.
- ‘- Orada bulamazsan ne yapacaksın’ diye sorar.
- ‘- O zaman Resullah’ın sünneti ile cevap veririm’ der. Allah Resülü;
- ‘- Orada da bulamazsan?’ diye sorunca Muaz;
- ‘- Rey (görüş) ve ihtihadım ile çözerim’ demiştir.

Peygamberimiz (a.s) bu cevaptan çok memnun olmuştur.

Bunun yanında her ne kadar bizim kültürümüzde sendikal kavram yok denilse de, sivil toplum bilinci vardır. Her şeyden önce dinimizin birlik ve beraberlik emri vardır. Kur’ân-ı Kerim’de; “*Bir ve beraber olun, ayrılığa düşmeyin*” mealinde ayetler vardır.

Bizim kültürümüzde iyilik ve güzellikleri artırmak, yanlışlara ve haksızlıklara engel olma anlamında ‘*Emr-i bi’l-ma’ruf ve nehy-i ani’l münker*’ görevi vardır. Peygamberimiz (a.s)’in ‘*Bir kötülük gören onu eliyle değiştirsin, gücü yetmezse diliyle değiştirsin. Ona da gücü yetmezse kalbi ile nefret etsin*’ şeklindeki talimatları bize iyiliğin, hakkın ve haklının yanında, kötülüğün, kötülerin ve haksızlığın karşısında ol-

mak görevi vermektedir. Yüce Rabbimizin ve Peygamberimizin bu emirleri sivil toplumun birer iz düşümüdür.

Ayrıca, haklının hakkını alıncaya kadar haksızlıkla mücadele anlamında Peygamberimizin içinde yer aldığı 'Hil'ful Fudul (Erdemliler Yemini)¹ örneğimiz vardır. Yine Anadolu'muzda mesleki yardımlaşma

-
- 1 **Hil'ful Fudul:** Mekke'de kabileler arasında zaman zaman çekişme ve çatışmalar oluyor, ayrıca dışarıdan hac ve ticaret için şehre gelen zayıf ve güçsüz kimselere haksızlık ve zulüm yapılıyordu. Haram aylarda vuku bulan böyle bir olayın 'Hil'ful Fudul'un kurulmasına yol açtığı rivayet edilir. ...Böyle bir olay üzerine toplanan bir grup Mekke ileri gelenleri haksızlığı önlemek için yemin ettiler. Bu heyet arasında yirmi yaşlarında olan Peygamber Efendimiz de vardı. Kaynaklarda antlaşmanın muhtevası genel hatlarıyla şöyle ifade edilmektedir.

"Allah'a and olsun ki Mekke şehrinde birine haksızlık veya zulüm yapıldığı zaman hepimiz, o kimse ister iyi, ister kötü, ister bizden ister yabancı olsun, kendisine hakkı verilinceye kadar tek bir el gibi hareket edeceğiz."

Hz. Muhammed (s.a.v.) daha sonraki yıllarda şöyle diyecektir: "Hil'ful-Fudul'da ben de vardım, orada bulunuşumu ve o anlaşmaya katılışımı bir sürü kızıl deveye değişmem ve şimdi, İslam'da, o örgüte çağrılısam memnuniyetle katılırım."

Sahih kaynaklarda İslam'dan önce ve İslami dönemde hilful fudulun nasıl çalıştığını gösteren bazı olaylar nakledilmektedir:

1-Has'am kabilesinden birisi kızı ile birlikte Hac için Mekke'ye gelir. Mekke'nin güçlü kişilerinden Nübeyh b. Haccac çok beğendiği kızı babasının elinden zorla alarak evine kapatır. Kızını kurtarmak için çırpınıp duran adama Hilfu'l-Fudul'a başvurması tavsiye edilir. Adamın başvurusu üzerine hemen Nubeyh'in evi kuşatılır ve çaresiz kalan zalim, kızı babasına teslim eder.

2- Sumale kabilesinden bir tacir mallarının bir kısmını Mekke reislerinden Ubey b. Halef'e satar. Ancak Ubey üzerinde anlaştıkları bedeli tacire ödemez. Hilfu'l-Fudul'a başvuran adama, "Şimdi sen hemen Ubey'e git ve ona Fudulilerden geldiğini, ödemeyi derhal yapmazsa bizim gelişimizi beklemesini söyle" derler. Bu haber Ubey'e ulaşınca vakit geçirmeden adamın parasını öder.

3-Ebu Cehl Erah kabilesine mensup birisinden mal satın alır fakat parasını ödemez. Ebu Cehl'in peygamber efendimize düşmanlığını bilen bir müşrik mazlum kişiye; 'Şu Kâbe'de olan Muhammed'e git o parayı sana verir' der. Tacir Allah Resulünden (s.a.v) den yardım ister. Peygamber Efendimiz kabul eder; beraberce Ebu Cehl'in evine doğru ilerlerler. Allah Resulü herhangi bir zorlukla karşılaşmadan parayı alır. Hak sahibine verir.

4-Ebû Cehil, mallarını satmak için Mekke'ye gelen bir tacirin mallarına düşük fiyat biçmiş,

ve dayanışma anlamında “Ahilik”² gibi referansımız vardır. Bunun yanında iyilikleri artırmak ve kötülüklerle mücadele etmek yaratılış amacımızın ve varlık sebebimizin ta kendisidir.

Farklı Yaklaşım

Bütün bu gerçekler ışığında sendikal örgütlenme için kendi kültürümüz ve değerlerimiz bize yeterli bilgi ve tecrübeyi vermektedir. Buna rağmen sendikal örgütlenmenin bu güne taşıdığı bilgi ve tecrübeyi öteleyemeyiz, göz ardı edemeyiz. Sendikal mücadelenin birikimini ötelemekten, kendi kültürümüzle bu mücadeleyi en iyi şekilde yapabileceğimize ve sendikacılığa farklı bir yaklaşım tarzı getireceğimize inanıyoruz. Bu sayede sendikal mücadeleye yeni bir hüviyet, yeni bir anlam ve canlılık kazandıracağımızı düşünüyoruz.

---

diğer tüccarların da onunla alışveriş yapmasına engel olmuştu. Kimsenin daha fazla fiyat vermemesi üzerine zor durumda kalan tacirin durumunu Hz. Peygamber öğrendi ve üç deve yükü malını onun istediği fiyattan satın aldı. Ardından Ebû Cehil’in yanına gelerek hilfûl-fudûl’ü hatırlattı ve aynı şeyi tekrarlamaması için onu uyardı.

5- Muaviye’nin hilafeti sırasında yeğeni Medine Valisi Velid. B Utbe ile Hz. Hüseyin arasında bir mal hususunda anlaşmazlık çıktı. Hz Hüseyin’in kendisine baskı yapmak isteyen Velid’e hakkının verilmemesi durumunda Hilfûl-fudul’e başvuracağını söylemesi üzerine Velid haksız tutumundan vazgeçti. (İslam Ansiklopedisi- TDV. Hilf’ul-Fudûl)

- 2 **Âhilik**, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu’da yaşayan halkın sanat, ticaret, ekonomi gibi çeşitli meslek alanlarında yetişmelerini sağlayan, onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını iyi insan meziyetlerini esas alarak düzenleyen bir örgütlenmedir.

Kendi kural ve kurulları olan bu kuruluş günümüzün esnaf odalarına benzer. Ahilik iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir sosyo-ekonomik düzendir.

Ahiliğin kurucusu olarak Ahi Evren olarak bilinmektedir. Kırşehir’de kabri bulunan Ahi Evren’in kurduğu bu teşkilatla ilgili Ahilik geleneğinin unutulmaması için Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Odaları tarafından bazı şehirlerde her yıl Ahilik haftası ve kutlamaları yapılmaktadır. Kısaca, 12. ve 13. yüzyıllarda Anadolu’da kurumlaşmasını tamamlayan Ahilik, günümüz şartlarında bile örnek bir sivil örgütlenme modelidir. Dini, askeri, siyasi, toplumsal ve kültürel fonksiyonları bulunan Ahilik, Osmanlı’nın kurulması aşamasında da önemli roller oynamıştır.

ÜLKEMİZDE HAKLAR DEVLET ELİ İLE VERİLDİ

Türkiye’de sosyal ve siyasal gelişmeler, demokrasiye geçiş çalışmaları ve sendikal hakların elde edilmesi Batı’dakinden çok farklıdır. Batı’da uzun yıllar hak ve özgürlük mücadeleleri verilerek alınan haklar, ülkemizde benzer mücadele yaşanmadan, Batı’da var diye verilmiştir. Bu mücadelelerden sadece iki örneğe burada yer vermek istiyorum.

1) Hakkını Arayan İşçilerin Fabrikaya Kilitlenmesi

8 Mart 1857 tarihinde ABD’nin New York kentinde yaşayan 40.000 dokuma işçisi daha iyi çalışma koşulları istemiyle mücadele verdi. Bu mücadele aşamasında o yıllarda bir tekstil fabrikasında greve gidildi. Bu olay hiç şüphesiz o yıllarda çok büyük bir olay ve çok önemli bir mücadele örneğidir.

Ancak polisin işçilere saldırması ve işçilerin fabrikaya kilitlenmesi, arkasından da çıkan yangında işçilerin fabrika önünde kurulan barikatlardan kaçamaması sonucunda çoğu kadın 129 işçi can verdi. İşçilerin cenaze törenine 100 bini aşkın kişi katıldı. Bu acı olayın anısına 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ilan edildi.

2-İnsan Haklarında Tarihe Işık Tutan Rosa Louise Parks Olayı

Rosa Parks, ABD’de Alabama eyaletinde doğdu. 1943’te Amerikan Yurttaş Hakları hareketine katıldı. 1955’te Alabama eyaletinde, zencilere uygulanan ayrımcılığa karşı tavır koyarak sonrasındaki hareketin başlangıcını yapan kişi oldu.

O yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nin güney eyaletlerinde zencilerle beyazlar otobüslere ayrı kapıdan biniyor, kendilerine ayrılmış ayrı yerlere oturuyorlardı. Rosa Parks bir gün Montgomery’de otobüse bindi. O otobüste bir beyaz, beyazlara ayrılan yerde yer bulamayınca, zencilere ait bölümde oturmakta olan Rosa Parks’tan koltuğundan kalkıp kendisi-

ne yer vermesini istedi. Şoför de kalkması için uyardı ama Parks yerinden kalkmadı, tutuklandı ve hapse girdi. Olaydan sonraki bir yıldan daha uzun bir süre boyunca zenciler otobüslere binmediler, her yere yürüyerek gittiler. Protesto eylemleri bir yıl sonra meyvesini verdi. ABD Federal Mahkemesi, otobüslerdeki bu uygulamayı yasakladı.

Ama Rosa Parks Alabama'da beyazlar tarafından taciz edildiği için kuzeye taşınmak zorunda kaldı. Aynı tarihlerde Alabama valisi, zencileri üniversitelere almama gayreti içindeydi. Büyük olaylar patlak verdi. Martin Luther King'in başını çektiği giderek büyüyen hareket 1964'de çıkarılan yasa ile başarıya ulaştı. Rosa Parks, bu direnişin sembolü haline geldi. Rosa Parks, 1999'da Time Dergisi'nce 20. yüzyılın insan hakları savunucusu seçildi. Parks, 1996 yılında Başkanlık Hürriyet madalyasına lâyık görüldü ve bu ödülü Bill Clinton'un elinden aldı.

Türkiye'de nasıl ki çok partili sisteme geçilmesi ve modernleşme hareketleri devlet eliyle olduysa, temel hak ve özgürlükler de yine devlet eliyle ve devlet himmetiyle verilmiştir. Bunun gibi sendikal haklar da yukarıdan aşağıya verilen haklar manzumesinden oluşmuştur. Yani ülkemizde insan hak ve özgürlükleri konusunda Batı'da verilen mücadele benzeri bir mücadele yaşanmamıştır.

İşin kötüsü, hakları verenler gerekli gördüğünde geri almayı ve kısıtlamayı ihmal etmemiştir. Mesela kadına seçme ve seçilme hakkı verilmiştir ama başörtülü okuma ve çalışma hakkı verilmemiştir. Bunun gibi çok partili siyasi hayata geçilme kararı verilmiştir ama sudan bahanelerle parti kapatmalar da devam etmiştir. Bu anlayışın bir sonucu olarak partiler ve sendikalar bağımsız proje üreten, geliştiren, kurumsallaşabilen, karar sürecine ortak olabilen örgütler olmanın ötesinde, adeta, *'Partiler iktidara gelsin, yol-köprü yapsın, elektrik ve su getirsin ama sosyal yapıya ve sisteme asla dokunmasın. Sendikalar da eylem yapsın ama sisteme eleştiri getirmesin'* konumuna itilmiştir.

TÜRKİYE'DE İŞÇİ VE MEMUR SENDİKACILIĞI

Sendika teriminin menşei çok eskilere dayanır. İlk günlerin kullanımı ile Sanayi Devrimi'nden sonraki kullanım arasında çok büyük farklar vardır. Roma ve Yunan hukuk sistemlerinde kullanılan “syndic” terimi, bir birliğin (site'nin) temsilini sağlamakla görevli kimseleri ifade ediyordu; “sydicat” terimi “syndic” in fonksiyonlarını, daha sonra da bu fonksiyonların icrasını ifade etmek için kullanılmıştır. Sanayii Devrimi'nin ardından kötü çalışma koşulları işçiler arasında dayanışma duygusunu artırmış ve bu gayri insani koşullar karşısında işçiler birleşerek bu kötü koşulların düzeltilmesi ve daha yaşanabilir koşullar için mücadele etmişlerdir. Bu mücadele kendi asli mecrası içinde sendikaları ortaya çıkarmıştır.³

Sendikalar yıllar önce ortaya konan doktrinlere göre düşünürler tarafından değil, uzun bir zaman dilimi içinde bizzat işçiler tarafından denenerek geliştirilmiş ve organize edilmiş kuruluşlardır.⁴ Her ülkenin kendine has koşulları içinde gelişen sendikacılık özellikle sanayi ağırlıklı ülkelerde daha hızlı gelişmiştir. Türkiye için bu süreç oldukça geç başlamıştır. 1982 Anayasası'nın 51. maddesi ‘*Çalışanların ve işverenlerin üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almadan sendika kurabileceklerini*’ belirtmiştir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi ülkemizde hem işçi teşekkülleri hem de işveren teşekkülleri için sendika deyiimi kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde ve İngiltere'de işçi sendikaları için ‘Trade Union’, işveren sendikaları için ise ‘Employers Associ-

3 Rüçhan Işık, *Sendika Hakkı Tanınması ve Kanuni Sınırları*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1962, s.73.

4 Naci Önsal, *Ücretler ve Toplu Pazarlık Sisteminde Ücretlerin Oluşumu*, Ankara, Kamu-İş Yayını, 1992, s. 99.

ation' terimleri kullanılmaktadır. Alman hukuku da işçi, işveren ayrımı yaparak işçi teşekkülleri için 'Gewerkschaft', işveren teşekkülleri için ise 'Arbeitgebervereine' terimlerini kullanmıştır.⁵

Memur sendikacılığı tarihsel olarak değerlendirildiği zaman oldukça kısa bir geçmişi vardır. Memur sendikacılığı işçi sendikacılığına oranla yeni bir olgudur ve temelde 1960'lı yıllar sonrasında yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Kimi ülkelerde özel kesim sendikacılığının 1970'li yılların sonuna doğru bir durgunluk hatta gerileme eğilimi içine girmesine karşın, 1980'li yıllarda kamu görevlilerinin sendikalaşması artarak sürmüştür.⁶ Türk çalışma hayatı için bir dönüm noktası olan 1961 Anayasası aslında memur sendikacılığı için de oldukça önemli bir yere sahiptir. 1961 Anayasası, salt işçi sendikacılığı açısından değil memur sendikacılığı yönünden de bir dönüm noktasıdır. 1936 İş Yasası'nın öngördüğü 'grev yasağı ve zorunlu hakem' rejiminin yürürlükte olduğu bir sırada grev hakkını Anayasal güvenceye kavuşturan 1961 Anayasası, tüm memurlar için dernek kurma yasağının geçerli olduğu bir zamanda da sendika hakkını 'çalışanlara' tanımıştır. Dolayısıyla hukuksal planda memur sendikacılığının kapısı Anayasal olarak aralanmıştır.⁷

Memurlara örgütlenme hakkı, işçilerden on beş yıl sonra 1961 Anayasası'yla verilmiş; ancak, memur sendikalarının kurulması 1965 tarih ve 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar gecikmiştir. Zira, memurlar, işçilerin yaptığı gibi, 1946'da Cemiyetler Kanunu'nda değişiklik yapıp, '*Sınıf esasına dayalı cemiyet kurma yasağı*' kaldırılır kaldırılmaz, sendikal örgütlenmenin esaslarını

5 Işık, a.g.e., s.74.

6 Mesut Gülmez, *Memurlar ve Sendikal Haklar*, Ankara, İmge Kitabevi, 1990, s.vi.

7 A.e., s.3.

belirleyecek özel bir yasanın çıkmasını beklemeden bu hakkı fiilen kullanamamışlar; 624 sayılı Yasa'nın çıkmasını beklemişlerdir. İlk memur sendikaları, 1965'in ortalarından itibaren çoğunluğu üç büyük ilde; Ankara, İstanbul ve İzmir'de kurulmaya başlanmış; kısa sürede diğer Anadolu şehirlerine de yayılmıştır. Memurlara bu dönemde verilen sendikal örgütlenme hakkı, 12 Mart 1971 sonrası ara dönemde yasa koyucu tarafından geri alınmış; sonuçta 1965-1971 arası kurulan memur sendikaları kapatılmıştır.⁸ Önceleri oldukça iyi durumda olan memurlar, işçilerin toplu sözleşme ve grev hakkını almalarıyla birlikte bu avantajlı durumdan geriye düşmüşlerdir. Ancak memur; konumu ve yaptığı işten dolayı sendikal haklar konusunda her zaman tereddütle yaklaşılan bir kesim olmuştur. Çünkü kamu hizmetlerinin 'sürekli' ve 'devamlı' olmayı gerektirmesi bu konudaki gelişmeler önünde en büyük engeli oluşturmaktadır.

İlk olarak yukarıda değinildiği gibi 1965–1971 yılları arasında memurlara sağlanan sendikalaşma hakkı çeşitli nedenlerle kesintiye uğramıştır. 2001 yılında çıkarılan 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu (KGSK) ile memurlara sendikalaşma ve toplu görüşme hakkı tanınmıştır. 4688 sayılı Kanun'un tanımlar başlıklı 3. maddesinde sendika ve konfederasyon şu şekilde tanımlanmıştır. '*Sendika: Kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve meslekî hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluş*', '*Konfederasyon: Değişik hizmet kollarında bu Kanuna tabi olarak kurulmuş en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişiliği olan üst kuruluş*.'

---

8 Adnan Mahiroğulları, Sivas' ta Memur Sendikacılığı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 19 Yıl: 2005/2.

DİN GÖREVLİLERİ SENDİKASI'NIN KURULUŞ ÇALIŞMALARI

A- YASA ÖNCESİ DÖNEM

1- Marmara Bölge Toplantıları

1990'lı yılların başlarında AB süreci içerisinde çeşitli siyasi parti yetkililerince hazırlanan yasa taslaklarında sendikaların kurulabileceği hizmet kolları arasında din hizmetine yer verilmemiş, din hizmeti kamu hizmeti olarak kabul edilmemişti. Din hizmeti kamu hizmetlerinden kabul edilmediği için de din görevlilerinin sendikal örgütlenme hakları yoktu.

Bu durumu değerlendirmek üzere Eyüp Din Görevlileri Derneği öncülüğünde biri Adapazarı'nda, ikisi Eyüp'te olmak üzere üç toplantı düzenlendi. Bu toplantılara İstanbul başta olmak üzere Marmara Bölgesi'nde faaliyet gösteren Din Görevlileri Dernekleri'nin temsilcileri katıldı. İstisnâri nitelikte yapılan bu toplantılar sonucunda *'Din Görevlileri Sendikası Kurulmalıdır'* kararı çıktı. (Bu toplantılara Ankara'dan Din Görevlileri Kültür Vakfı Başkanı İsmail Karakaya'da davet üzerine katılmıştır.)

2- Dünyada İlk Din Görevlileri Sendikası (18 Ağustos 1998)

Bu ortak karar üzerine sendikanın kuruluş çalışmaları İstanbul merkezinde sürdürülerek 18 Ağustos 1998'de din görevlileri sendikası (DİN GÖR-SEN)'nin kuruluş dilekçesi ve ekli evraklar, İstanbul Valiliği'ne sunuldu. Bu dönemde sendikal faaliyetlerimiz Nasreddin Hoca'nın göle maya çalması misali idi. Biz bu duruma *'Önce binayı yapalım sonra tapusunu alalım.'* şeklinde bakıyorduk.

DİN-GÖR-SEN 'İN KURUCULARI

- 1- Ahmet YILDIZ İmam – Hatip (Eyüp)
- 2- A.Kadir YAZICI Müezzin (Eyüp)
- 3- Osman AYDIN Müezzin (Eyüp)

- 4- Mustafa DEMİR İmam – Hatip (Eyüp)
- 5- Faruk KAYA İmam – Hatip (Bakırköy)
- 6- Dursun YALMANBAŞ Murakıp (Eminönü)
- 7- Ali KORGUN Müezzin (Arnavutköy)
- 8- H. İbrahim ŞANLI İmam – Hatip (Güngören)
- 9- Fikret KAYA İmam – Hatip (Sarıyer)
- 10- Hasan OLGUN İmam – Hatip (Bakırköy)
- 11- Mustafa GÜNGÖR İmam – Hatip (Bakırköy)
- 12- Ahmet GÜRSOY İmam – Hatip (Tuzla)
- 13- Bekir SAYIN İmam – Hatip (Sarıyer)
- 14- Mustafa AYGÜN Vaiz (Üsküdar)
- 15- Remzi SARIOĞLU Din Görevlisi (Eminönü)
- 16- Mahmut GÖKSU Vaiz (Eminönü)
- 17- Bekir DEMİR İmam – Hatip (Maltepe)
- 18- İhsan AYDEMİR İmam – Hatip (Bakırköy)
- 19- Bekir KURT Müezzin (Şişli)
- 20- Nihat MURAT İmam – Hatip (Şişli)
- 21- Ahmet ERTÜRK Müezzin (Şişli)
- 22- Recai ALBAYRAK İmam – Hatip (Sultanahmet)
- 23- Mehmet GÜNEY İmam – Hatip (Kadıköy)
- 24- Turgay ÖZDEMİR Şef (Maltepe)
- 25- İsmet KAYA İmam – Hatip (Ümraniye)
- 26- Dursun ELMALI İmam – Hatip (Ümraniye)
- 27- Osman TOPAL İmam – Hatip (Pendik)
- 28- Hikmet YURTMAN Müezzin (Pendik)
- 29- M. Ali GÜNEŞ İmam – Hatip (Sultanbeyli)

- 30- Habip DUMANGÖZ Müezzin (Sultanbeyli)
- 31- Osman AKTAŞ KKÖ (Şile)
- 32- İbrahim DİZKIRICI İmam – Hatip (Şile)
- 33- Bayram AK KKÖ (Avcılar)
- 34- Halit KULÜP İmam – Hatip (Avcılar)
- 35- Recep YILDIZ İmam – Hatip (Küçükçekmece)
- 36- Ahmet BULUT İmam – Hatip (Küçükçekmece)
- 37- Ahmet TÜRK İmam – Hatip (Büyükçekmece)
- 38- Mustafa BEKAROĞLU İmam – Hatip (Büyükçekmece)
- 39- Ahmet ÖKSÜZ İmam – Hatip (Çatalca)
- 40- Remzi SÖĞÜTLÜ İmam – Hatip (Çatalca)
- 41- Süleyman ÇABUKOĞLU İmam – Hatip (Tuzla)
- 42- Muharrem ÇAKIR İmam – Hatip (Avcılar)
- 43- Ahmet BALCI KKÖ (Beyoğlu)
- 44- Erol AKDENİZ KKÖ (Beyoğlu)
- 45- Cihangir BOZ İmam – Hatip (Gaziosmanpaşa)
- 46- Hamit OKUMUŞ İmam – Hatip (Esenler)
- 47- Mehmet KESKİNCİ İmam – Hatip (Esenler)
- 48- Asuman VERGİLİ KKÖ (Küçükçekmece)
- 49- Murat BEKÇİ İmam – Hatip (Bağcılar)
- 50- Hafız Osman ŞAHİN İmam – Hatip (Fatih)
- 51- İbrahim MEMİŞ İmam – Hatip (Fatih)
- 52- Recep CANSEVER İmam – Hatip (Silivri)
- 53- Osman ERBİL İmam – Hatip (Fatih)
- 54- Şükrü BAKLALI Müezzin (Zeytinburnu)
- 55- Süleyman ÇABUKOĞLU İmam – Hatip (Tuzla)

56- Mustafa MERT İmam – Hatip (Beykoz)

57- Mustafa SERÇE İmam – Hatip (Eyüp)

Yasa taslağında din görevlilerine sendika kurma hakkı verilmediği için bazıları bize destek verirken bazıları çalışmalarımıza boşa kürek çalma gözüyle bakıyor ve belki de bize acıyordu. Bazıları da; “*Bunlar kim, yasaya din hizmetini koymak kim?*” diyerek bıyık altından gülerек alay ediyorlardı. Bazıları ise ‘*Siz din hizmetini yasaya koyarsanız ben 400 üyemle size geleceğim*’ diye bahse giriyordu. Pek haksız da sayılmazlardı. Çünkü din görevlisi ve sendika. Bir arada düşünülmesi zor iki kavram... Çünkü sendika demek solculuk demekti, sendika demek eylem, gösteri, kavga, grev, işi bırakma eylemi demekti ve 1 Mayıs Taksim olayları insanımızın hafızasındaydı. Yani sendika yanlış biliniyordu ve camiamızda sendikal bir kültür ve birikim yoktu.

Din hizmetinin yasaya konulması çalışmalarımız üç yıl sürdü. Üç yıl sonunda din hizmetini 4688 sayılı Yasa’ya koydurarak birçoklarının önceden hayal bile edemediğini, duyunca da “Olmaaaz.” diye ahkâm kestiği olayı başardık.

Bir musibet bin nasihatten evladır

1998’de bir özel TV kanalında bayan programcı⁹ din görevlilerine, Diyanet’e ve hatta dini değerlere hakaret dolu bir program yaptı. Din görevlileri, Müftüler ve Diyanet başta olmak üzere herkes çok üzüldü ama tepki koyamadılar. Din görevlilerinin dernekleri aracılığı ile tepki göstermeleri istendi. Biz Dernekler Yasası’nın 1980 sonrası yapılan değişikliklerle buna müsait olmadığını, ancak sendika sayesinde gerekli tepkinin hatta protestonun yapılabileceğini söyledik ve sendika kurmak isteğimizi beyan ettik.

---

9 Star TV, Pınar Türenç

TEMASLAR

İlk Destek İstanbul Müftümüzden

Din görevlileri olarak sendika kurmak isteğimizi söylemenin şaşkınlık hatta tepki toplayacağını biliyorduk. Nitekim öyle de oldu. Din görevlisi ve sendika... Duyanlar ya gülüyor ya da derin derin düşünüyordu. Bu ahval ve şerait içinde bir yerden başlamak da gerekiyordu. İstanbul Müftümüz Selahattin Kaya'ya gidildi ve konu kendilerine açıldı. Müftü bey başını iki eli arasına alıp bir müddet düşündü, düşündü ve “*Sonu nasıl olur bilemem, ama şimdilik bana doğru bir iş olarak görünüyor.*” dedi ve Diyanet İşleri Başkanlığı yetkilileri ile görüşmemiz için Başkanlığı arayarak bizim görüşme talebimizi iletti. Biz heyet olarak memnun olmuştuk.

“Ankara, Ankara Duy Sesimizi!”

Cihan devleti Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da ve Allah Resulü'nün arkadaşı ve Medine'de ev sahibi olan Eyüp Sultan'da kurulan Din Görevlileri Sendikası'na yasal zemin bulabilmek için Ankara'nın yolunu tuttuk. Kendimize moral vermek zorundaydık ve çok kere Ankara yolunda; “*Ankara, Ankara duy sesimizi, Bu gelen din görevlilerinin ayak sesi dir.*” diye tempo tutardık.

Önce Diyanet

Bizim gerek illerde yapacağımız teşkilat çalışmaları ve gerekse TBMM'de yapacağımız temaslarda Diyanet İşleri Başkanı'nı referans göstermek, Diyanet İşleri Başkanı'nın bize karşı olmadığını hatta desteklediğini söylemek zorunda olduğumuz için önce Diyanet İşleri Başkanı dedik. Beklentimiz bize karşı çıkmamaları ve engel olmamaları idi.

Diyanet İşleri Başkan ve yardımcısıyla yaptığımız görüşmeler çok olumlu geçti ve beklediğimiz desteği aldık. Burada bize yakın ilgi ve

destekleri dolayısıyla Başkan Yardımcıları Rıdvan Çakır'a ve Diyanet İşleri Başkanı M. Nuri Yılmaz'a teşekkür etmek isterim.

Basın Peşimizde

Basının din görevlilerine ve dini çalışmalara karşı sıkça görülen menfi tutumu nedeniyle basından köşe bucak kaçıyorduk. Basınla görüşmeyi kabul etmiyorduk. İlk görüşmemiz Aksiyon'la gerçekleşti. Bu dergiden Yaşar Durukan isimli bir genç kardeşimiz bizimle görüşmeyi başardı. Aksiyon'da sendikamız haber oldu ve sendikamız kamuoyunda tartışılmaya başlandı.

Sabah'tan Nuriye Akman Ankara'dan geldiler ve tam sayfa yayınlanan bir röportaj yaptılar. Star TV- Hakan Aygün, derken, Star TV'den canlı yayın için teklif geldi. Uzun bir tereddüt ve istişareler neticesi canlı yayına çıkmayı kabul ettik. Bizi Resul Akay'la birlikte yayına çıkaracaklarını söylemelerine rağmen İsmail Nacar'la birlikte çıkardılar. İsmail Nacar, o zaman bize karşı menfi bir tutum içindeydi. Akşam ana haber bülteni içerisinde yayınlanan 'Haberin İçinden' programının canlı yayın konuguyduk ve bu yayından yüzümüzün akıyla çıktık. Resul Akay'la daha sonra bir görüşmemizde bana; *'O program kötü geçseydi, sizin sonunuz olurdu. Performansın iyiydi ve sendikayı kurtardın'* dedi.

Bu program sonrası bize destek için sonra da teşekkür için gelen ve telefon eden çok insan oldu. Yurt dışından bizi arayanlar oldu. Burada hepsine teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Basın fobimiz yıkılmıştı. Artık görüşmeye gelene yok demiyorduk.

İkinci Durak TBMM

Din hizmetinin yasaya konulması için Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan sonra TBMM'de çalışmamız, Sendika Yasa Taslağı'nın görüşüldüğü Sosyal İşler Komisyonu Üyeleri ile siyasi partilerin Grup Başkan Vekilleri ile görüşmemiz, onları ikna etmemiz gerekiyordu. Bunun için TBMM

kulislerini mekân edinmiştik. Ayda birkaç kez iki-üç günlüğüne de olsa bir heyet olarak Meclis'te oluyorduk. Bize çok büyük destek olan ve bürosunu bize tahsis eden Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu'ya özellikle minnet ve şükran borçluyuz. Ayrıca, bize özel ilgi ve alaka gösteren İstanbul Milletvekilleri Emre Kocaloğlu'na ve Ahmet Tan'a da teşekkür etmemiz bir görevdir.

Çalışma Bakanı'nı Ziyaret

Sendika Yasa Taslağı'nın görüşüldüğü komisyonlar kadar hatta belki de daha çok Çalışma Bakanı bizim için önemliydi. Onunla görüşmek ve onu ikna etmek gerekirdi. Ancak Sayın Bakan bizi kabul etmek istemiyordu. Biz ise onunla görüşmek için her yolu denemeye hazırдық. Derken Yalova'dan pastane sahibi bir komşusuyla birlikte Yaşar Okuyan'a gittik. Bizi önce dinlemek bile istemedi. Israrlarımız sonucu kendimizi zor da olsa dinletmeyi başardık.

Sayın Bakana; *'1965'te 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Yasası'nı çıkaran Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy'u unutmadığımız gibi sizi de unutmayacağız'* dedik ve *'Din hizmetini yasaya koyan bakan olma şerefini kabul etmez misiniz?'* diye sorduk.

Bu sözlerle Sayın Bakanı ikna etmiştik. Sayın Bakan Çalışma Bakanlığı'nda basın toplantısı ile bize desteğini deklare ettiler.

MHP Karşı Çıktı

DSP lideri ve Başbakan Bülent Ecevit ile DSP Grup Başkan Vekili Emrehan Halıcı'dan gerekli destek sözü alınmıştı. ANAP lideri Mesut Yılmaz ile yapılan görüşmede de destek sözü alındı. Muhalefet Partileri Fazilet Partisi ve Doğru Yol Partisi Gurup Başkanvekilleri bize destek vereceklerini beyan ettiler.

Ancak Hükümetin diğer ortağı olan MHP ile bir türlü görüşme imkânı sağlanamadı. MHP hem parlamentoda hem de hükümette güçlü idi.

Sendika yasa taslağı da MHP Genel Başkan Yardımcısı Ali Işıklar tarafından hazırlanmıştı. Işıklar, Türkiye Kamu-Sen'in kurucusu ve ilk Genel Başkanıydı. Kendileriyle TBMM kulisinde bir görüşme imkânı bulduk. Bizi dinledikten sonra ilk tepkisi; *“Din görevlileri sendikası olmaz. Batı'ya bakın, Batı'da böyle bir şey var mı?”* şeklinde oldu. Biz kendilerine; *“Türkiye'de durum Batı'dan farklı. Batı'da din adamları devlet memuru olmadığı için sendika kurulmamıştır. Kilise örgütü olduğu için sendika kurmalarına da gerek yoktur. Ama bizde din görevlileri devlet memurudur. Diğer memurlar gibi biz de sendika kurabiliriz.”* dedik. Bunun üzerine; *“Din Görevlileri Sendikası kursanız derin devlet müsaade etmez.”* gibi laflarla bizi korkutmayı denedi. *“Biz din adına örgüt kurmuyoruz, devlet memuru olan din görevlilerini örgütlüyoruz. Bunun ne sakıncası olabilir?”* diye karşılık verince; *“Ben sizi büro iş koluna ekledim. Gidin Türk Büro-Sen'e üye olun.”* diye akıl vermeyi denedi. Biz de kendilerine; *“Din hizmetini büro iş koluna eklediğinizi söylüyorsunuz. Biz bunu kabul edemeyiz. Büro hizmeti ana hizmet değil destek hizmettir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda ana hizmet din hizmetidir. Din hizmetini yedek ve destek hizmete ekleyemezsiniz. Bu yanlış olur”* dedik. Kızarak yanımızdan ayrıldı. Ali Işıklar'ın bu tepkisinden sonra MHP ile diyalogumuz maalesef olmadı.

Plan Bütçe Komisyonu'nda Din Hizmetine Ret (15 Mayıs 2001)

MHP din hizmetinin yasaya konulmasını ve din görevlilerine sendika kurma hakkının verilmesini istemiyordu. Genel Başkan Devlet Bahçeli ile bir türlü görüşememiştik. Genel Başkan Yardımcısı Ali Işıklar ile yaptığımız görüşmelerde de kendilerini ikna edememiştik.

Taslağın Plan Bütçe Komisyonu'nda görüşülmesi esnasında ANAP Milletvekili Nesrin Nas tarafından bizim adımıza verilen teklif MHP'li komisyon üyelerinin tamamının ve üç DSP milletvekilinin oyları ile maalesef reddedilmişti. (Diğer partilere mensup komisyon üyelerinin çoğu

komisyon toplantısına çeşitli nedenlerle katılamamıştı.) Bu tarih 15 Mayıs 2001 idi. Bu tarih bizim yıkıldığımız ama yılmadığımız bir tarihti. Bu tarihi unutmamız mümkün olmamıştı.

B- YASAL DONEM

1- Din Hizmeti 4688 Sayılı Yasaya Konuldu

Din-Gör-Sen’le başlayan din görevlilerinin sendikal mücadelesi, üç yıl (1998–2001) boyunca din görevlilerine verilmeyen sendika kurma hakkını almak için bir yandan illerde örgütlenme çalışması, diğer yandan TBMM nezdinde yasal zemin mücadelesi şeklinde yürütüldü.

MHP hariç bütün partilerden destek sözü almıştık. Hepsinden önemlisi Çalışma Bakanı din hizmetini yasaya koyma sözünü tutacağını söylüyordu. Nitekim Yasa Tasarısı Genel Kurul’a geldiğinde Yaşar Okuyan sözünü tuttu ve TBMM Genel Kurulu’nda Yasa Tasarısı görüşülürken 5. maddeye gelindiğinde Bakanın teklifi okundu

Maddeye 11. hizmet kolu olarak ‘*Diyanet ve Vakıf Hizmetlerinin eklenmesi*’ teklif ediliyordu. Teklif oylandı ve kabul edildi. Yine 15. maddenin son fıkrasında bize engel olacak bir metin düzeltildi. Böylece; ilk din görevlileri sendikası yasal statüsüne kavuşturularak dünyada ve Türkiye’de bir ilke imza atıldı.

Böylece Diyanet üst bürokrasisi başta olmak üzere bazı kesimlerin karşı çıktığı, birilerinin ise hayal bile edemediği önemli bir başarı elde edilmiş oldu. Diyanet İşleri Başkanlığı gibi katı bürokrasinin hüküm sürdüğü bir kurumda sendikalı dönem başlamış ve Diyanet’te de demokrasiye, çalışanların haklarının savunulduğu bir döneme geçilmiş oldu.

Biz de din hizmetini yasaya koyan bakana plaket verme sözümüzü tuttuk. 18 Ağustos 2001 3. Kuruluş Yıldönümü törenimizde Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan’a ‘*Din Hizmetini Yasaya Koyan Bakan*’ olarak teşekkür plaketimizi takdim ettik.

2- Teşkilatın Payı Büyük

Biz sendika yönetimi olarak temaslarımızı yürütürken taşra teşkilatımız boş durmuyor, gerek partilerin il teşkilatlarını ziyaret, gerekse Ankara'da bulunan siyasi parti genel merkezlerine ve milletvekillerine faks çekerek bize destek oluyorlardı. Burada kendilerini ismen anarak teşekkür etmek istiyorum.

Ankara'da Abdurrahim Gözeler, Adıyaman'da Sadık Doğan, Afyon'da A. İhsan Yıldırım, Gümüşhane'de Mürsel Gergin, Yozgat'ta Ülfet Binici ve Fuat Ekici, Ordu'da Abdulkadir Demir ve Şinasi Öztürk, Erzincan'da Zakir Yıldız, Van'da Kutbettin Karakaş, Gaziantep'te Abdullah Kargın ve Ahmet Tahiroğlu, Samsun'da Dursun Şensoy, Hacıbey Özkan ve Mustafa Çakır, Bingöl'de İdris Arış, Hakkâri'de Halil Biçer, Kilis'te Ahmet Ağdalayan, Edirne'de Selami Durak, Konya'da Mehmet Ölmez, Diyarbakır'da Hüseyin Yalar, Mardin'de Selim Öncü, Kırıkkale'de Üzeyir Sağır, Trabzon'da Niyazi Albayrak, Eskişehir'de Süleyman Sarı, Elazığ'da Ali Gün ve yönetim kurullarını ve diğer ismini zikretmediğimiz arkadaşlarımız bize güvendikleri ve bu yolda emek verdikleri için minnetle ve şükranla anmak istiyorum. Kısaca *'İnandık, Çalıştık ve Başardık.'*

Din hizmetinin kamu hizmetleri arasında yer almasının sağlanması ve din görevlilerinin sendikal örgütlenme hakkının alınması ciddi ve çok önemli bir olaydır. Bu sayede Diyanet İşleri Başkanlığı'nda sendikalı dönem diye anlatılacak yeni bir dönem başlamıştır. Eleştirel akıl, düşünce açıklaması ve hatta soru sormanın tepkiyle karşılandığı bir dönemden sendikalı döneme sancısız geçilmiş olması ayrıca önemli bir başarıdır.

Artık din görevlilerinin sorunları ve talepleri din görevlileri tarafından dile getirileceği için bu sahada çokça dile getirilen istismarın da önüne geçilmiş olacaktır. Yıllardır ihmal edilen, hatta yok sayılan, çeşitli şekilde saldırıların hedefi haline getirilen ve adeta üvey evlat muame-

lesi gören din görevlileri artık sıkıntılardan sızlanmak yerine sendikası sayesinde çözüm arayacaktır.

80 yıllık sorunların kısa sürede çözümü elbette mümkün değildir. Ancak sürekli akan su misali sorunların çözümüne adım adım yaklaşılabilmektedir. Bu çalışmaları bu kitap vesilesiyle kamuoyunun bilgisine sunmayı bir görev olarak telakki ediyorum.

3- Birleşme

1998 yılında kurulmuş ve din hizmetinin yasaya konulması ve din görevlilerine sendikal hakkın alınmasını sağlayan DİN GÖR-SEN ile 2001 de kurulan DİN BİR-SEN'in birleşmesi sendikal alanda ender görülen olaylardan biridir.

DİN - BİR SEN'İN KURUCULARI

- 1- İsmail KARAKAYA
- 2- Cengiz KON
- 3- Zeki ÇOLAK
- 4- Süleyman BAHADIR
- 5- Mustafa ALTUNKAYA
- 6- Mustafa SELEK
- 7- İsmet ACAR
- 8- Mustafa TOKAT
- 9- Bünyamin KAYA
- 10- Selim KORKUTATA
- 11- Süleyman SOLMAZ
- 12- Mustafa SAKAOĞLU
- 13- Adem BOZKIŞ
- 14- Zekeriya KIRAT
- 15- Rıfat AKYÜZ

- 16- Cevdet ALKAN
- 17- Abdullah DİKMEN
- 18- Ebubekir KELEŞ
- 19- Yakup UZGÜR
- 20- Gökhan ATALAY
- 21- Ali ATAÇ
- 22- Hasan ÇALIŞKAN
- 23- Osman AKER
- 24- İdris BİLGİ
- 25- Ahmet BULUT
- 26- Önder TUĞDEMİR
- 27- Ahmet ÜNAL
- 28- Muhammet SUIÇMEZ
- 29- Süleyman BAĞCI

Sendikal çalışmalarda taşrada başlayan rahatsızlık nedeniyle din görevlileri huzursuz oldu. Aynı sendikaya dört beş kez üye olanlar, altı defa gidip, yedinci kez gelenler oluyordu. Bu durum müftülükleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nı da haklı olarak tedirgin ediyordu. Hatta daha çok bu gerekçelerle Diyanet İşleri Başkanlığı din görevlilerine verilen sendika hakkının geri alınması gibi bir taleple Çalışma Bakanlığı'na başvurdu.

'Birlikten kuvvet doğar' düsturundan hareketle yasa çıktıktan sonra kurulan Din-Bir-Sen ile Din Gör-Sen arasında Ekim 2002 yılında birleşme gerçekleştirildi. Ve bu birliktelikten doğan DİYANET-SEN ile Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Çalışanları hizmet kolunda 2004 yılında yetki alındı.

Birleşme sayesinde aralarında hiçbir konuda görüş ayrılığı olmayan din görevlilerinin aynı yerde buluşması sağlandı. Ayrıca çıkması kesin

olan ihtilaf ve çatışmaların önüne geçildi. Bunun yanında kurum da çok büyük sıkıntıdan korunmuş oldu. Bu birleşme hem birlik ve beraberliğin sağlanması, hem de ihtilafların önlenmesi ve kurumun sıkıntıya düşürülmemesi yönleriyle çok hayırlı olmuştur. Birleşme sayesinde sendikamız yetkiye taşınmıştır. Eğer birleşme olmasaydı iki kardeş sendikanın çekişmesi en çok tepeden inmeceli sendikaya yarayacaktı.

Birleşmenin getirdiği sıkıntılar yok mu? Ebette var. Ancak bu sıkıntılara üyelerimizin birliği ve beraberliği için katlanmak ve üstesinden gelmek gerekir. Netice olarak, yıllardır horlanan, ezilen ve hakkı yenen sessiz çoğunluk sendika çatısı altında bir araya gelmiş oldu. Diyanet'te sendikalaşmayı önleyemeyen Diyanet üst yönetimi bu durumu maalesef bölünme olarak gösterme gayretine girdi. Onlara Mevlana diliyle bir çift sözüm var;

“Dünle beraber gitti cancağızım /Ne kadar söz varsa düne ait /Şimdi yeni şeyler söylemek lazım.”

Unutmayın! Bir kurum içindeki değişim kurum dışındaki değişim ve gelişmeden düşükse o kurum derhal kendini sorgulamalı ve değişim ve gelişime ayak uydurmalıdır. İster kabul edin, ister etmeyin sendikalı dönem Diyanet için yeni bir dönem, Diyanet-Sen'in yetkili olduğu dönem de altın bir çağ oldu.

Bölüm - II
SENDİKA

SENDİKACILIĞA FARKLI BİR BAKIŞ

Üretimin ve hizmetin iki temel ayağı vardır. Biri çalışanlar, buna emek de diyebiliriz. Diğeri işveren. Buna da sermaye denilebilir. Yaşanan sayısız tecrübeler göstermiştir ki, çalışanlar işveren karşısında tek başına her zaman zayıf ve güçsüzdür. Bu nedenle çalışanlar işveren karşısında haklarını ancak ve ancak birleşerek koruyabilirler.

Sendika öncesi dönemde işverenler çalıştırdığı kişiye dilediği ücreti verirken ve istediği zaman işten çıkarırken, sendikalı dönemde bunu keyfine göre yapamaz oldular. İş sözleşmeleri artık tek kişi ile değil toplu sözleşme olarak yapılmaya başlandı.

Türkiye’de 20 Şubat 1947 tarihli kanunla işçi ve işveren sendikalarının kurulmasına izin verilmiştir. 1990’lı yılların başında ise Kamu Görevlileri Sendikaları kurulmaya başlandı.

Ancak ne var ki, bugüne kadar ülkemizde sendikacılık hep el yordamı ile ve doğaçlama (içten geldiği gibi) yapılmıştır dersek yeridir diye düşünüyorum. Çünkü yakın zamana kadar adeta *“her yiğidin yoğurt yemesi farklı olur”* misali sendikacılık, herkesin kendi ezberini tekrarladığı, sloganların akıl ve bilginin önüne geçtiği, hâkim düşüncenin; insanın aklını, düşüncesini, sevgisini ötelediği bir şekilde yapıldı.

Yine bu süreçte sendikalar ideolojilerin ve siyasilerin arka bahçeleri ve aidiyetlerin dolgu malzemeleri olarak görüldü. Bu süreçte çalışanın ve kamuoyunun gözünde sendikacılık hakkında olumsuz düşüncelere sebep oldu.

Evet, bugün birçok kesimin sendikacılığa iyi bakmamasının en önemli sebebi ya sendikacılığın siyasi ve ideolojik gayelerle yapılması veya işyerini, işvereni, kamuyu düşünmeden sadece ücret sendikacılığının yapılmış olmasıdır. Onlarca kişinin faili meçhul cinayete kurban gittiği 1 Mayıs 1977 örneği insanımızın hafızasında canlılığını yitirmedeği hal-

de hala bazı sendikaların benzer oyunu tezgâhlamak için 1 Mayıs'ı illa da Taksim'de kutlamak için ısrar etmesi manidar değil midir?

Bu yanlış gidişe dur demek ve hak aramak mücadelesi olan sendikacılığa yeni bir soluk ve farklı bir üslup kazandırmak zorundayız. Kısa- ca biz farklı sendikacılık yapmalıyız.

Farklılık Nerede?

Bilindiği gibi ülkemizde birçok sendika ve konfederasyon var. Bunlardan bazıları hem dini ve milli değerlerle kavgalı ve hem de evrensel değerlere gözü kapalı. Bazıları yukarıdaki misalle anlatılmaya çalışıldığı gibi hak-hukuk demeden, işi, işvereni, hizmeti hiç düşünmeden sadece ücret sendikacılığı yapmaktadır. Bazıları da esas olarak siyasi ve ideolojik amaç gütmektedir.

Memur-Sen olarak hem dini ve milli değerleri, hem de evrensel değerleri öne alan bir sendikacılık anlayışını, emeği ve hizmeti beraber ele alan ilkeli hizmet sendikacılığını benimsiyoruz. Çünkü bizden beklenen de budur. Tıkanan ve yıpranan bu klasik sendikacılık anlayışı yerine manevi ve kültürel dinamiklerimizle sendikacılığa yeni bir soluk aldırma istiyoruz.

Onun için bizi diğerlerinden ayrı kılan sadece amblemlerimiz, isimlerimiz ve söylemlerimiz değildir, olmamalıdır. Bizi farklı kılan sendikacılık anlayışımız, hedeflerimiz, düşünce ve tasavvurlarımızdır. Biz hizmet için varız. Hak hukuk çerçevesinde hakkımızı almak ve kimden gelirse gelsin haksızlığa karşı çıkmak için varız. Biz kavga için değil, kardeşlik için varız. Biz kargaşa için değil, birlik için, dirlik için varız. Biz kaos için değil, dayanışma için varız.

Bu manada kendi kültürümüzdeki mutlak hakikatin doğrularını, insanlığın ortak değeri olan evrensel doğrularla beraber sendikacılığa taşımak ve sendikal harekete yeni bir soluk ve yeni bir ivme kazandırmak durumundayız.

Bu gerçekler ışığında sendika; birlik ve beraberliktir. Bir hak arama örgütü, hizmet, iyilik ve bir aydın hareketidir.

Önemli Bir Farklılık; Sendikal Ahlak

Her işin bir de ahlaki yönü vardır. İş ahlakı, meslek ahlakı gibi... Siz buna isterseniz etik deyin. Sendikacılıkta da bir ahlak, bir etik olmalıdır. Sendikal faaliyette esas farklılık buradadır. Bu farklılık yoksa bizim varlık sebebimiz ortadan kalkar.

Sendikal ahlak sendikal çalışmanın niçin ve nasıl yapılmasının da cevabıdır. Çünkü sendikal çalışmanın iki temel ayağı vardır. Niçin ve nasıl sendikacılık? Sendikacılığa soyunan insanlar ilk gün kendilerine bu iki soruyu sormaları gerekir. Sendikacılığı 'Niçin?' yapacağım ve sendikacılığı 'Nasıl?' yapacağım. Bu iki temel, sendikal faaliyetin 'Niçin?'i ve 'Nasıl?'ı aslında sendikal ahlakla ilgilidir. Daha değişik bir ifadeyle belirtmek gerekirse, sendikal ahlakın veya sendikacılığın ahlakiliğinin mi-henk noktası sendikal faaliyetin niçin ve nasıldır. 'Niçin?' i olmayan sendikacılık amaçsız, hedefsiz olduğu gibi, 'Nasıl?' ı olmayan yani ahlaki ve etik değerlere uyulmayan sendikal faaliyet de gayri ahlaki bir faaliyet ve etik olmayan bir çalışmadır.

1-Niçin Sendika?

Sendikal faaliyetin amacı insana hizmet etmek, hak aramak ve toplumda sorunları çözmek ise ki böyledir; bu küçümsenmemesi gereken önemli amaçtır ve ahlaki yönden değerli bir uğraştır. Bu amaca ve bu hedefe ulaşmak için daha doğrusu sendikal hareketin ahlaki ve etik olabilmesi için, eylem ve söylemlerde izlenen yolun da ahlaki ve etik olması şarttır. Başka bir ifade ile sendikacılığın ulvi bir uğraşa dönüşebilmesi, sendikacılığın ruh ve değer kazanabilmesi, sendikal faaliyetin hizmet amacı taşıması ile mümkündür.

2-Nasıl Sendika?

Sendikal faaliyetin ikinci ayağı işin ‘Nasıl?’ıyla alakalıdır. Sendikal çalışmanın yapılma tarzı, yöntem ve üslubu, yani sendikal faaliyetin ‘Nasıl?’ı sendikal çalışmanın ‘Niçin?’ i kadar hatta daha fazla önemlidir. Çünkü sendikal ahlakın gerçekleşmesi için sendikal faaliyette tarz ve yöntem mutlaka ahlaki bir zemine dayanmalı, eylem ve söylemlerde ahlaki değerlere uyulmalıdır.

Değerler bir toplumun çevresinde örgütlendiği ve kendini disiplinle ettiği dini ve ahlaki kurallardır. Bu değerler olmazsa toplumlar ve bireyler cinnet geçirebilir. Biz bu dünyaya dünyevi zevkleri ve basit emelleri gerçekleştirmek için değil bizi kâmil insan yapan değerleri yaşamak ve yaşatmak için gönderildik. Kâinatın son mürşidi Hz Muhammed (a.s) bir hadis-i şeriflerinde peygamber olarak gönderilmesinin sebebini “Ben olgun ahlakı tamamlamak için gönderildim” şeklinde açıklamaktadır.

Sendikal faaliyetin ‘Niçin?’i üzerinde herkes hemfikir olmayabilir. Burada farklı siyasi görüşlerin ön plana çıkardıkları farklı hassasiyet ve farklı değerlendirmeler olabilir. Ancak, sendikal ahlaktan söz edebilmek için sendikal çalışmanın ‘Nasıl?’ı üzerinde uzlaşmak gerekir. Çünkü sendikal faaliyetin ‘nasıl’ı, sendikal çalışma yapılacak ortak alanı ve uyulacak ortak ahlaki kuralları ve değerleri belirler.

Aynı işi yapan ancak amaçları farklı olan “Üç taş ustası” misalinin konuya ışık tutacağını sanırım. Taş yontan bu üç ustaya ne yaptıkları sorulduğunda, biri taş yonttuğunu, diğeri ailesinin geçimi için çalıştığını, bir diğeri ise külliye inşa ettiğini söyler. Üçü de aynı işi yaparlar fakat amaçları ve hedefleri farklıdır. İşte yapılan işe ve harcanan emeğe değer kazandıran da yapılan iş değil bu amaç daha doğrusu “niçin” farklılığıdır.

Yine Mesnevi'den şu alıntı meramımızı anlatmaya yetecektir diye düşünüyorum. Mesnevi'de değerli ile değersizin şu nefis karşılaştırması vardır:

“Her iki arı da aynı yerden gıda alır, Fakat birisinden bal, diğerinden zehir hâsıl olur.

“Her iki cins ceylan da ot ve su ile beslenir, Fakat birinden misk, diğerinden gübre hâsıl olur. Yine her iki kamış da aynı yerden sulanır, fakat biri şeker ile dolar, diğeri boş kalır.”

Bu misallerde ifadesini bulduğu gibi özellikle din hizmetinde sendikal çalışmanın diğer hizmet kollarındaki sendikal çalışmadan amaç ve yöntem farklılığı vardır. Din hizmetinin değerleri gittiği yere taşınmalı ve etkisini göstermelidir.

A) BİRLİK VE BERABERLİK HAREKETİ OLARAK SENDİKA

Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de işaret edilen ve üzerinde ısrarla durulan en önemli konulardan biri hiç şüphesiz birlik beraberliktir. Çünkü toplumdaki düzenin kaynağı birlik ve beraberliktir. Organlarından bazıları hasta olan bir beden nasıl zayıf düşerse, kavga gürültü içinde birliklerini kaybeden toplumlar da kısa zamanda zayıflarlar, güçsüzleşirler. Dağılıp, parçalanarak yok olmak tehlikesiyle yüz yüze gelirler.

Kur'an-ı Kerim'de: *'Allah'ın ipine birlikte sınıksız sarılın, birbirinizden ayrılmayın.* ' *Allah'a ve Resulüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider.* ' buyruluyor.

Peygamberimiz (a.s.)'in de birlik ve beraberlikle ilgili hadisleri vardır: *'Size birlik halinde bulunmanızı tavsiye eder; ayrılıp dağılmaktan şiddetle kaçınmanızı isterim.'* (Tirmizî, Fiten, 7). *'Birlikten ayrılmayınız. Şunu biliniz ki sürüden ayrılanı kurt kapar.'* *'Allah'ın yardımı cemaatle (toplumla)*

lukla) beraberdir.‘ (Ebû Davûd, Salat, 46). ‘*Birlik ve beraberlikte rahmet, ayrılıkta azap vardır*’ (Tirmizî, Fiten, 7)

‘Birlikten kuvvet doğar’ gerçeğini hepimiz çok iyi biliyoruz. Bu anlamda ‘Örgütlü toplum güçlü toplumdur’ denmiştir. Ayrıca atalarımız; ‘Bir elin nesi var, iki elin sesi var’ demişlerdir. Birlikte rahmet, ayrılıkta azap vardır. Allah’ın yardımı birlik olanların üzerindedir.

Sendikal Çalışma Bir Ekip Çalışmadır

Tabiatta bulunan bütün canlı yaratıklar, değişik şekil ve derecelerde, kendi türleri ve diğer türlerle yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği içindedir. Yani, ekip çalışması yapmaktadır. Bu durum, hayvanlar ve bitkiler âleminde çok rahatlıkla görülebilir. İnsanoğluna gelince; insan, yaratılışı gereği ekip çalışmasına yatkın, uyumlu ve aynı zamanda mecbur olarak yaratılmıştır. ‘İnsan sosyal bir varlıktır.’ derken de kastedilen budur.

Aslında bütün insanlar için olması gereken bu özellik günümüzde malesef sadece bazı insanlar için, ‘Falan insan sosyaldir’ şekline dönüşerek sınıflandırılmaktadır.

Ekip çalışması sporda, müzikte, tıpta, mühendislikte, sosyal bilimlerde ve idarecilikte genel anlamda görülmektedir.

Günümüzde ülkelerin gelişmişlik dereceleri sivil toplum kuruluşlarının sayıları ve çalışmaları ile ölçülmekte ve bu ölçümler en önemli endekslerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Son zamanlarda üzerinde sıkça durulan ve kurslar verilen, her müessesenin kendisinden beklenen en iyi verimi elde edebilmesi anlamında ‘*Toplam Kalite*’, ekip çalışmasının bir sonucudur.

Enerji ve Sinerji Gerçeği

Bir varlığın, bir cismin iş yapabilme yeteneği, gücüne enerji denir. Sinerji ise bir bütünün parçaları toplamından fazla olmasıdır. Artı güç

demektir. Matematiksel olarak $2+2=4$ ederken burada $2+2=$ en az 5 eder.

Burada bir misal vermek gerekir diye düşünüyorum. Üç adet 1 sayısı tek başına sadece bir eder. Yan yana gelince 111 eder. Yine bilindiği gibi gemi halatı sicimlerden oluşur. Sicimle gemi değil ancak merkep bağlanabilir. Ama sicimlerden yapılan halatla gemi bağlanmaktadır.

Diyanet'te Doğru Söylemeyenler Var

'Sendikalar bizi böldü' türünden ithamlarda bulunanlar doğru söylemiyor. Onlar sizin bu birliğinizi anlamayan, istemeyen ve belki de (bazıları için söylüyorum) bu birlikteliğinizden korkan, sizin tespih taneleri gibi tek başınıza ve yalnız olmanızı isteyen kimselerdir. Sizin tespih tanesi gibi dağınık ve sahipsiz olmanızı isterler ki kolay hükmetsinler. Her dedikleri kanun olsun ve herkes kendilerine boyun eğsin isterler. İdarece yapılan işlemlere ve söylenenlere kimse itiraz etmesin, kimse farklı ses çıkarmasın isterler.

Bunlar çok sesliliğe, demokrasiye ve hak arama hareketi olan sendikal harekete karşı çıkanlardır. Bir müftüler toplantısında müftülere şöyle denildiği bize aktarıldı: '*Sayın müftüler, işleriniz usulüne uygun olsun. Ben yaptım oldu dönemi bitti. Şimdi sendikalar var.*' Bu uyarı bile sendikaların ne kadar faydalı olduklarını göstermektedir.

B) HAK ARAMA VE HAKSIZLIĞA KARŞI ÇIKMA ÖRGÜTÜ OLARAK SENDİKA

Bilindiği gibi sendikalar 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun Amaç başlıklı 1. maddesinde '*Kamu görevlilerinin ortak, ekonomik, sosyal, kültürel, mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmeyi amaç edinmiş*' sivil toplum kuruluşları olarak tarif edilir.

Bu tarife göre sendikalar hak arama örgütüdür. Bizim inancımıza göre hak kutsaldır. Hak kutsal olduğu gibi hak aramakla kutsaldır. Neti-

cede hak arama mücadelesi olan sendikal çalışma da kutsal bir mücadeledir. Buna mantıkta “tümevarım” yöntemi denir.

Unutmayalım ‘*El-bakku ya’lû vela yû’la aleyb*’ yani Hak en üsttedir. Ondan üstün yoktur. Onun için Allah Resulü (a.s): ‘*Kimin bende hakkı varsa gelsin alsın.*’ buyurmuşlardır.

Sahih-i Buhari’de geçen bir hadis-i şerifte Peygamberimize borç veren bir sahabe ödeme gününden önce gelir ve alacağını Mescid-i Nebavi’de Peygamberimizden sert bir üslupla ister. Sahabeden bazıları bu adama üslubundan dolayı tepki gösterince Peygamberimiz alacaklısını yanına alır. Ona önce yemek ikram eder ve Havle isimli sahabeden ödünç hurma alarak borcunu öder. Sonra da ashaba şu uyarıyı yapar; ‘*Siz aslında benden değil ondan yana olmalıydınız. Çünkü o hakkımı arıyordu. İnsanların en bayırlısı hakkını arayanlardan yana olandır.*’

Hak ve yükümlülükler birlikte ele alınmalıdır

Beyin veya el emeğimizin karşılığı olan ücreti almak bizim hakkımız olduğu gibi hizmet verdiğimiz işyerinin, kurumun hatta halkımızın da bizim üzerimizde hakkı vardır. Dolayısıyla hak mücadelesini hak ve yükümlülükler olarak iki taraflı ve birlikte ele almak zorundayız.

Nitekim fıkhnın tarifi şöyle yapılır: ‘*Ma’rifetün-nefsi ma leba vema aleyba.*’ Yani, fıkıh, kişinin hak ve yükümlülüklerini bilmesidir. Onun için haklar ve görevler beraber ele alınmalıdır. Emeğimizin karşılığı olan hakkımızı aramak nasıl kutsal ise görevimizi en iyi şekilde yapmakta o kadar kutsaldır. İşyerinde en yüksek verimin ve en kaliteli hizmetin sunulması işverenin ve kamunun bizim üzerimizdeki hakkıdır.

İnsan çeşitli şekillerde tarif edilir. En doğru tarife göre insan, sorumluluk sahibi yüce bir varlıktır. İnsan olarak görev ve sorumluluklarımızı bilmek ve en iyi şekilde yerine getirmek durumundayız.

Fıkıh hak ve yükümlülükleri bilmek olarak tarif edilmesine ve hukuku bilmemek mazeret sayılmamasına rağmen itiraf edelim ki çoğumuz hak ve yükümlülüklerimizi doğru dürüst bilmiyoruz ve bizi ilgilendiren mevzuatı bir kerecik bile okumadan görev yapıyoruz ve emekli oluyoruz.

Bunun için de çok kere neyin hak, neyin yetki, neyin sorumluluk olduğunun farkında değiliz. Bu durum tıpkı buzdolabı alan birisinin kullanma kılavuzunu veya ilaç alan birisinin tarife (prospektüs) yi okumadan onu kullanmasına benziyor.

Bilgi çağında yaşıyoruz. Artık her türlü bilgi elimizin altındadır. Ayrıca toplumun din ve kanaat önderiyiz. Hak arama mücadelesi yapıyoruz. Bütün bunlar için son derece bilgi ile donanımlı olmalıyız. Unutmayalım ki, *‘İnsan bilgisi ile meleklerden üstün olmuştur ve yeryüzünde Allah’ın halifesi mertebesine yükselmiştir.’ (Bakara, 30)*

Haksızlığa Karşı Çıkmak

Hak aramak aynı zamanda haksızlığa karşı çıkmaktır. Haksızlık en kısa tarifi ile hukuka aykırı olarak bir kimsenin şahsına veya malına zarar vermektir. Haksızlık karşısında susmamak ve o haksızlığı ortadan kaldırmaya çalışmak lazımdır.

Bilindiği gibi Peygamberimiz (a.s) *‘Bir kötülük gördüğünüzde elinizle onu önleyin. Buna gücünüz yetmezse dilinizle onu önleyin. Buna da gücünüz yetmezse o kötülüğü yapana buğz edin’* buyuruyorlar. Kötülüğe el ile müdahale devletin işidir. Dil ile müdahale ise örgütlü toplumların yapabileceği iştir. Kişi tek başına sesini çıkaramaz, çıkarsa da o sesi duyan olmaz. Hz. Ali (k.v) de, haksızlık karşısında tavır alınmasını isteyerek şöyle buyurdular; *‘Haksızlık karşısında susarsanız hakkınızla birlikte şerefınızı de kaybedersiniz.’*

Hayatı ile bize en büyük örnek kişi olan Hz. Peygamberimiz (a.s)’in de içinde bulunduğu Hılful- Fudül (Erdemliler Yemini) cemiyeti

haksızlıklara karşı çıkmak için kurulmuştur. Yerli olsun, yabancı olsun kim haksızlığa uğrarsa onun hakkını zalimden alıncaya kadar onun yanında olmak adına yemin edilmiştir.

C) HİZMET HAREKETİ OLARAK SENDİKA

Sendikal faaliyet hem insana, hem topluma ve hem de devlete hizmettir. İnancımıza göre insana hizmet ibadettir. Çünkü insan; Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Yine insan mahlûkatın en şerefliisidir. O nedenle halka hizmet Hakk'a hizmettir, yani Allah'a kulluktur buyrulmuştur. Süleyman Çelebi bakın ne diyor?

*“Hak Taala çün yarattı Ademi,
Ademle kıldı müzeyyen alemi”*

Allah Resulü (s.a.v), *‘İçinizden birinizin bir kardeşinizin herhangi bir ihtiyacını gidermek için yürümesi benim şu mescidimde iki ay itikaftan olmaktan daha hayırlıdır’* buyurmuşlardır.

Mustafa Kemal Atatürk'e ait olduğu söylenen çok güzel bir söz var: *‘Çalışmadan, yorulmadan hazır kazanmaya alışanlar önce istiklallerini, sonra haysiyetlerini ve sonra da istikballerini kaybederler.’* Hazıra konmak, kolay yoldan, çalışmadan, yorulmadan, kazanmak yerine çalışmalı, yorulmalı, üretmeli ve bunun karşılığı olan hakkını da almalıdır. *‘Benim bu topluma ne katkım var? İnsanlara ne hizmet sunuyorum?’* vb. kendini sorguya çekmeyenlerin sadece aldığı ücretin yeterliliğini dile getirmesi hakka, hukuka sığmaz diye düşünüyorum.

Mekke ve Medine fatihi Yavuz Sultan Selim Han kutsal topraklarda “Hakimül-Haremeyni Şerifeyn” diye takdim edilince müdahale eder ve kendisine “Hadimul Haremeyni Şerifeyn” denilmesini ister. Yani hâkim değil hizmetkâr unvanını tercih etmiştir.

Bu kadar güzel ve doğru sözden sonra bir özeleştiriyi yapalım ve şunu itiraf edelim; biz görevimizde yarım güçle çalışıyoruz. Dinimiz beşikten

mezara kadar ilmi farz kılmışken biz her gün yeni bir şeyler okuyarak, bilgimizi artırıyor ve kendimizi yeniliyor muyuz? *‘İki günü eşit olan zi-yandadır’* diyor dinimiz. Biz her gün daha verimli ve daha kaliteli hizmet sunmaya çalışıyor muyuz? Yoksa bilgi ve emek noktasında yerimizde mi sayıyoruz? Eğer böyle isek yarım güçle çalışıyoruz ve başkalarına söylediğimiz doğruları kendimiz ihmal ediyoruz demektir.

Bir köşe yazarı köşesinde şu ilginç anekdottan bahsediyor. “Simitçi diye küçümsemeyin... Yaklaşık on-on beş gündür tezgahın başka birisi tarafından işletildiğini fark etmiştim.... Her simit aldığımda bir kağıda saatin kaç olduğunu ve kaç simit alındığını yazdığını gördüm ve;

-Neden böyle bir liste tutuyorsun?” diye sordum, “Belediye mi istiyor?”

-Yok abi. Ben 15 gün önce aldım bu tezgahın işletmesini, henüz yabancısıyım“ dedi. Müşterime bayat simit sunmak istemiyorum. Sıcak sıcak simit vermek istiyorum. Onun için veritabanı tutuyorum” dedi. Ben dersimi almıştım. Teşekkür edip ayrıldım.”

‘Bütün simitçiler böyle midir?’ bilmiyoruz. Ama en azından böyle simitçilerin varlığını biliyoruz. Bundan gereken dersi almak gerekir diye düşünüyorum.

‘İnsanların en hayırlısı onlara en çok faydası dokunandır’ buyuran Peygamberimiz (s.a.v); *‘Din kardeşinin sorunun çözümüne yardım edene Allah yardım eder’* buyurmuşlardır. Bizim inancımıza göre hizmet insanı küçültmez, aksine yüceltir. Onun için Allah Resulü bir başka hadis-i şeriflerinde; *‘Bir milletin efendisi onlara hizmet edendir’* buyurmuşlardır.

D) İYİLİK HAREKETİ OLARAK SENDİKA

İyiliğe, güzelliğe, hakka, hukuka destek olmak, kötülüğe, çirkinliğe ve haksızlığa karşı çıkmak anlamında *‘Emr-i bi’l-ma’ruf ve nehy-i ani’l*

münker’ vazifemiz vardır. Bu çok önemli insani ve İslami görevi sendika çatısı altında en güzel bir şekilde yapmak imkânı sağlanmıştır.

Hak arama ve haksızlıklara karşı çıkma hareketi olan sendikal çalışmaya biz iyilik hareketi diyoruz. Çünkü doğru ve iyi olanı desteklemek iyilik yapanları yüreklendirir ve iyilikleri çoğaltır. Bunun için sendikal hareket aynı zamanda iyilik hareketidir. Yine yanlışlara ve haksızlıklara karşı çıkmakta mefhumu muhalifinden iyilik hareketidir. Hem haksızlığa uğrayana hem de o haksızlığı yapmak isteyenine iyiliktir.

E) AYDIN HAREKETİ OLARAK SENDİKA VE MİTİNGLER

Aydın hareketine değinmeden önce ‘Aydın kimdir?’ sorusuna cevap aramamız lazım diye düşünüyorum.

Bu gün bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olanlar kendini aydın sanıyor. Bunlar hemen her konuda görüş ileri sürüyor, hatta ahkâm kesiyorlar. Mankenî, sanatçısı, popçusu, topçusu, politikacısı, esnafı, toto ve loto milyarderi, gaspçısı, dolandırıcısı, köylüsü, şehirlisi. Hemen herkes kendini aydın sayıyor.

‘Aydın olmak bu kadar ucuz mudur?’ Gerçek aydın münevver insandır. Okuyan, düşünen, bilgi sahibi olduktan sonra fikir sahibi olan, memleket ve millet sevdasıyla yanıp tutuşan, onunla sevinen, onunla üzülen, onunla ağlayıp onunla gülen, dünyayı anlayan ve yorumlayan kişidir gerçek aydın. Sözde bazı Türk aydınları ise yıllardır diliyle ve kültürüyle kavgalı, tarihiyle ve milletiyle problemlî, diniyle ise çatışmalıdır.

Şimdi, çok şükür ülkemizin okumuş, yazmış ve çoğunluğu yüksek tahsil görmüş, bilgi ve fikir sahibi aydın insanları Memur-Sen çatısında bir araya gelerek, hem kendi meselelerini, hem ülke meselelerini konuşuyor, tartışıyor, sorunların çözümünde görüş ve önerilerini sunuyorlar. Bu görmezden gelinemez.

Memur-Sen konfederasyonu çok büyük bir aydın hareketidir. Bu büyüklüğünü 2008 ‘*Milli İrade*’ ve ‘Filistin’e Destek, İsrail’e Lanet’ mitingler ile ortaya koymuştur. Memur-Sen 2008’e hem öncülük ettiği mitingleri ile hem de toplu görüşmelerdeki performansı ile damgasını vurmuştur.

ÇALIŞAN - İŞVEREN (EMEĞ VE SERMAYE) İLİŞKİSİ

Konuya bir ayet meali ile başlamak istiyorum. ‘*Eğer Allah bütün kullarına musavat üzere bol rızık verseydi yeryüzünde mubakkak ki taşkınlık ederler, azarlardı. Fakat o ne miktar dilerse (rızık o kadar) indirir.*’ (Şura, 27)

Ünlü müfessir ve mütefekkir Fahrüddîn-i Râzî bu ayeti tefsir ederken der ki: “*Eğer Allah Teâlâ, bütün insanları rızık hususunda eşit yapmıştı, bir kısmı diğer kısmına hizmetçi “işçi” olmaya yanaşmaz ve bu sebepten de bütün dünya harap olup maslahatlar (genel menfaatler) kaybolur giderdi.*”

Bu açıklama ile sermaye ve emek ilişkilerine değinilmekte ve ikisinin birbirine muhtaç olduğu, ikisi beraber olmadan yeryüzünde iş yapılamayacağı belirtilmektedir. Şu da var ki, ayetin tercüme ve tefsirinde “eşit rızık” ifadesine yer verilmiş olmakla beraber ayetin aslında böyle bir ifade yoktur. Fakat bol rızıkın asgari bir eşitlik meydana getireceği muhakkaktır.

Elmalılı M. Hamdi Yazır (ö 1342 H/1946 M) tek başına emeği ve ya yalnız serveti, üretim için yeterli görmez. Emeğin gayesinin sermaye üretmek olduğunu, bu sebeple sermayenin kıymeti olmasaydı emeğin de kıymetinin olamayacağını belirtir. Servet düşmanlığının, emekçilerin meşakkat ve mahrumiyet içinde kalmalarını istemek olacağını söyler ve sermaye hakkında şunları yazar:

‘Diğer hata sermayeyi sebab-i mutlak telakki edip sa’yu ameli hükmümsüz addetmektir. Bu bataya da bizzat çalışmak ihtiyacını bisset-

meyen ve başkalarının sa'yu amelinden zahmetsiz istifade etmek isteyen çok sermaye yani para sahipleri düşerler. Bunların amelleri karşılıksız bırakması ve baskı altında tutması bindikleri dalı kesmek, istinad ettikleri temeli yıkmaktır. Sermaye ile emek, birbirinin iki ayrılmaz dostudurlar. Bu dostluğun bozulması toplum huzurunun ortadan kalkmasına yol açar. Dostluk ise tek taraflı oluşturulan bir şey değildir ve bu konuda her iki tarafa da düşen görevler, fedakârlıklar vardır.

Şu kadar var ki servet ve sermaye sahiplerine düşen görevler daha fazladır. Ve toplum huzuru öncelikle onların vazifelerini yerine getirmelerine bağlıdır. Çünkü onlar hem iş verdikleri insanlarla adil ilişkiler içerisinde olacaklar ve hem de toplumun hiç çalışmayan fakir insanlarına el uzatacaklar. Bunlar yapılmadığı zaman servet, sahibi için tehlike getiren bir meta olur ki onları Allah Kur'an'da şöyle uyarır: 'Allah yolunda mallarınızı harcayın, kendinizi tehlikeye atmayın, iyilik edin. Allah muhakkak iyilik edenleri sever'.¹⁰

Emek Salih Ameldir

Üretimin iki ana unsuru vardır. Biri emek, diğeri sermayedir. İster mal üretilsin, ister hizmet üretilsin her ikisi için de emek vermek gereklidir. İşveren ister devlet olsun, isterse özel kişi olsun daima bir tarafta sermayesini ortaya koyanlar, diğer tarafta emek verenler vardır.

Emek faydalı işlere harcadığı gibi kötü işlere de harcanabilir. Allah kullarını iyi ve faydalı işler 'Salih Amel' yapmaya çağırır, '*İman edip de güzel işler yapanlar, hiç şüphesiz yaratılanların en hayırlısıdır*lar' (Be-yine,7) Bu ayete göre emeklerini güzel işlerde harcayanlar yaratılmışların en hayırlılarıdır.

---

10 Bkz. İslam'da Emek ve İşçi- İşveren Münasebetleri, Ensar Neşriyat

Diğer yandan salih ameller ibadet kavramı içinde değerlendirilir. Salih amelî evde ya da camide yapılan dua ve ibadetlerden ibaret sanmak yanlıştır. Salih amel, aynı zamanda kişinin Allah rızasını gözeterek yaşadığı toplum için yararlı işler yapmasıdır.

Mesela, evde eş ve çocuklarla huzurlu bir aile ortamı oluşturmak, iş yerinde insanların problemlerini çözmek, eğitim kurumlarında eğitim hizmeti, sağlık kurumlarında sağlık hizmeti sunmak, sağlıklı sebze, meyve vb. ürünler üretmek, hülâsa ailesinin geçimini temin için alın teri dökmek dinimize göre salih amel sayılmaktadır. İnanmak şartı ile salih amel işleyenlere de ebedi saadet vaat edilmiştir. (Bakara, 25)

İnsanda haklı olarak emeğinin karşılığını görmek arzusu vardır. Bunun bir sonucu olarak insan boşuna emek harcamak istemez. Eğer emeğine hiç karşılık verilmezse veya emeği çok değersiz tutulursa, emeğine adil bir karşılık verilmezse buna direnç gösterir.

Ünlü düşünür Yusuf Has Hacıb emek hakkında şunları söyler: *‘İnsan ömrünü hangi şeye sarfederse, o şey sevimli, can kadar kıymetli olur.’ ‘Ömür aziz değil emek azizdir, bu emeğe sarfedilmeyen hayata yazıktır.’ ‘Hayat gider, insan buna acıdığını itiraf etmez; emek boşa giderse bunun acısı uzun yıllar unutulmaz.’¹¹*

Nimetin Kıymeti Bilinmeli

Burada nimet kavramı üzerinde biraz durmak istiyorum. Nimet denilince ilk akla gelen eldeki maddi imkânlar; kazanç ve servettir. Bunun yanında ekmeğimizi ve çocuklarımızın nafakasını temin ettiğimiz işimiz de bizim için çok önemli bir nimettir. İşin ne kadar büyük bir nimet olduğunu ancak işsizler, işten çıkarılanlar ve iş bulamayanlar bilir. Shakespeare: *‘Nimet elimizdeyken kadrini bilmeyiz; ama kaybedince sahip ol-*

11 Bkz. İslam’da Emek ve İşçi-İşveren Münasebetleri, Ensar Neşriyat

duğumuz zaman takdir edemediğimiz değerini hemen anlarız' diyor. Goethe de: *'Hayatın nimetlerinin değerini bize öğreten; ancak hayatın zahmetleridir'* diyerek nimetlerin gerçek anlamda farkına varmak için zahmet çekmemiz gerektiğini ileri sürüyor.

Franklin'in bir çocuğa bir elma vermesi güzel bir örnek teşkil etmektedir. Franklin çocuğa bir elma vermesi üzerine çocuk çok sevinmiş. Bir elma daha vermiş. Çocuk daha çok sevinmiş. Bir elma daha verince çocuk sevinçten deliye dönmüş. Ve bir elma daha verince dört elmayı elinde zapt edememiş ve sonuncusunu düşürmüş yere... Bu sefer çocuk ağlamaya başlamış. Hayat böyledir işte... Hayal etmediğimiz bir saadete eriştikten sonra onun bir lokmasını dahi kaybetmek bizi perişan eder. Yani ne oldum dememeli, ne olacağım demelidir.

Emek mi Asıldır Sermaye mi?

Emek (sa'y) ve sermaye konusu, sosyal ihtilaller tarihine girmiş çok önemli bir meseledir. Zenginlerin, az bir ücret mukabilinde çalışanları kendilerine hizmetçi yapmaları yani, sermaye sahiplerinin ehl-i sa'yi (emekçileri) küçük bir ücrete mukâbil istihdam etmelerinin büyük olaylara (grev, boykot, işgal vb.) sebebiyet verdiğine hepimiz şahit olduk. Servet düşmanlığına sebep olan bu konuda çok uç olacak bir örnek olay anlatılır:

"Grev yapan işçilerin temsilcisi işvereni pes ettirir ve toplu sözleşmeyi istediği gibi imzalatır. İmzadan sonra sendikasına döner ve kürsüden anlatmaya başlar:

"-Arkadaşlar ücretlere % 50 zam aldık." Üyeler:

"-Ya ya şa şa çok yaşa" diye tezahürat yaparlar. Başkan devam eder:

"-Mesai ücretlerine % 100 zam aldık." Üyeler yine:

"- Yaşa, Varol." diye tempo tutarlar. Başkan aynı hızla devam eder:

"-Artık her gün çalışmak yok. Sadece Çarşamba günleri işe gelece-

ğiz.” İşçiler sevinçten çılgına döner. Derken arkadan bir ses duyulur: “-Her Çarşamba mı?”

Evet, bütün dünyada görülen emek-sermaye kavgası zengin-fakir arasına öyle bir kin ve nefret sokmuştur ki, sabahtan akşama kadar çok az bir ücret karşılığında köle gibi çalıştırılan fakir insanlar vardı. Bu emek kesiminin kalbine, bankalar vasıtasıyla bir günde bir milyon kazanan sermaye sahiplerine karşı kin duygusu yerleşmiştir. Bunun neticesi her yerde halk ayaklanmaları baş göstermiş ve bu şekilde başlayıp devam eden sınıf kavgaları senelerce sürmüştür.

Aslında, kavgaya esas teşkil eden konu gâyet basittir: ‘*Sermaye mi asıldır, yoksa emek mi?*’ İşte dünden bugüne bütün söylenenler bu basit sorunun etrafında gelişmiştir. Ne var ki, işin başında bir fasit daireye girilmiş ve oradan bir türlü çıkılamamıştır. İktisadî sistemlerin bazıları, sermayeyi esas kabul ederek onu her şey saymış ve ‘*Sermaye olmadan hiçbir şey yapılamaz*’ görüşünü savunarak insanın emeğine hiçbir kıymet vermemişlerdir. Onlara göre; emekçi ister yeraltı madenlerinde çalışsın, ister dehlizlerde nefes tüketsin, ister tarlalarda orak sallasın ve isterse sırtında taş taşısın emeğin değeri sınırlıdır. İşçiye verilen ücret de, sermayeyi kullanmaya vesile olmasına binaendir ve sadaka kabilinden bir şeydir. Görüldüğü gibi, bu anlayışta sermaye adeta putlaştırılmıştır. Es-ki dünyanın huzurunu bu telakki bozduğu gibi günümüzdeki pek çok millet ve devleti de yine bu anlayış huzursuz etmiştir.

Buna reaksiyon olarak ortaya çıkan diğer bir kısım sistem ve anlayışlara gelince; onlar da emeği putlaştırıp, ‘Her şey emekten ibarettir’ diyerek yeni bir put teklif etmişlerdir. Bunlara göre sermaye sadece bir sömürü vasıtasıdır. Sermayedar ise, emekçinin kanını emen bir parazit-ten ibarettir.

Her iki zihniyet ve düşünce arasındaki bu sert kutuplaşma, belli dönemlerde çok büyük boyutlara ulaşan kargaşaya ve anarşiye yol açmıştır.

Öyle ki, bu talihsiz dönem, kitlelerin sokaklara döküldüğü, çalkantıların çalkantıları takip ettiği ve dünya çapında sınıf çatışmalarının yaşandığı bir karanlık zaman dilimi olmuştur. Tabii bu arada toplu sözleşmeler, grevler ve lokavtlarla sürekli çözümler aranmıştır ama sağlıklı bir çözüm bulunamamıştır.

Emek ve sermaye konusuna İslamî perspektiften bakıldığında, emek ile sermayenin ruh ve ceset gibi bir bütün olduğu görülür. Ruh, yani emek asıldır; ceset, yani sermaye ise, ona bağlıdır. Bu noktadan hareketle diyebiliriz ki, yine esas olan emektir; sermaye ise, ona tâbidir. Fakat bu yaklaşımda sermayeyi bütün bütün değersiz sayma mevzubahis olmadığı gibi, emeği putlaştırıp mihrap hâline getirme de söz konusu değildir.

Mağara Hadisi

Diğer taraftan, Rasûl-ü Ekrem Efendimiz ara sıra ümmetinin dikkatini çekmek üzere anlattığı kıssaların birinde, mümin işverenleri işçinin emeğini nemalandırarak onu da sermaye sahibi yapmaya teşvik etmiştir. ‘Mağara hadisi’ olarak da bilinen bu hadis-i şerifte şu hadise anlatılmaktadır:

Gecellemek için bir mağaraya sığınan üç kişi, dağdan kopan büyük bir kaya parçası yuvarlanıp çıkışı kapayınca bir türlü oradan çıkamazlar. Bunun üzerine, sırayla Hak katında makbul olduğuna inandıkları bir ameli vesile kılarak Cenâb-ı Hak’tan kayanın yuvarlanıp gitmesini dilerler.

Onlardan birincisi, anne-babasına karşı ihsanla davranışını vesile ederek onunla niyazda bulunur. İkincisi, tam harama girip, iffetini kirleteceği bir anda, sırf Allah korkusu sebebiyle böyle bir günaha girmekten vazgeçişini duasına mevzû yapar. Her iki duada da taş biraz kımıldar, ancak yine de çıkabilecekleri kadar bir boşluk meydana gelmez.

Üçüncü şahıs ise şöyle dua eder: “*Rabbim, yanımda bir işçi çalıştırdım. Diğer işçilerin ücretini verdiğim gibi, onun ücretini de öde-*

mek istedim. Hâlbuki o, teklif ettiğim ücreti azımsadı ve 'Ben bunu al-mam' deyip gitti. Onunla bir koyuna anlaşıştık. O gidince ben de ko-yunun ayrı üremesine zemin hazırladım. Seneler geçti ve bu bir tek ko-yun büyük bir sürü hâline geldi.

Derken, bir gün bu adam kapımı çaldı ve benden hakkını istedi. Ben de o sürüyü göstererek, 'İşte bunlar senin hakkındır' dedim. 'Ben fakir bir insanım, benimle alay etme' deyince; 'Vallâhi, alay etmiyorum, alıp da götürmediğin o koyun işte bu hale geldi. Şimdi al götür' dedim. Sevine se-vine bütün sürüyü alıp götürdü. Rabbim, bunu ben Sen'in için yaptım. Eğer bu amelimden razıysan mağaranın ağzını aç." Bu duadan sonra, taş sonuna kadar kayar, mağaranın ağzı açılır ve hep beraber dışarıya çıkarlar. (Buhari, Buyû' 98, İcâre 12; Ebû Dâvud, Buyû' 29.)

İşte, Peygamber Efendimiz, bu hadiseyi anlatarak toplum hayatında huzur ve güvenin teminatı olabilecek üç önemli meseleyi dikkatimize sunmuştur. Yaşlılara hürmet edip anne-babanın hukukunu korumanın, hem iffetli yaşayıp hem de insanların iffetlerine dokunmama ahlakının ve bir de işçi haklarını gözetmenin, hatta işçiyi bir ortak gibi kabul edip onun da sermaye sahibi olması için gayret göstermenin önemine vurgu-da bulunmuştur.

Sözün özü; İslam, sermayenin de, emeğin de varlığını tanımış ve bu konuda şu temel ilkeyi ortaya koymuştur. Emekçi, işini bağlılıkla ve tüm kabiliyetlerini harcayarak yapacaktır; işveren ise, işçiye hizmetinin karşılığını zamanında ve tam olarak ödeyecektir.

Emeğin Karşılığı

Kur'an-ı Kerim'in, *'İnsana sa'yinin semeresinden başka bir şey yok-tur'* (Necm, 53/39) mealindeki ayet-i kerime ile ister beyin gücüyle çalışsın ister beden ameliyesinde bulunsun insanlara emekleri nispetinde karşılık verme ölçüsünü getirmiştir.

Dolayısıyla omuzları üzerinde Hazreti Ömer'in kafasını taşıyana verilecek olan mükâfat ile hiçbir fikir cehdinde bulunmadan sadece bedenî bir iş yapana verilecek mükâfat her halde aynı olmayacaktır ve olmalıdır da.

Gece-gündüz durmadan işini düşünen ve adeta yirmi dört saat mesai yapan bir insanla, sadece mesai saatleri içinde çalışan insanı birlikte değerlendirmek elbette âdilâne değildir. Onun için, eşit ücret teorisi dünyanın büyük bölümünde, uzun zaman tamamen beşerin tabiatına, fıtratına ters bir istikamette işlemiş ve asla her zaman kabul edilebilir bir tatbikat olma özelliği gösterememiştir.

Öyle ise çalışanlar istidat ve kabiliyetlere göre ücret almalıdırlar. Ancak, en aşağı seviyedeki insana verilen ücret de, mutlaka onun insanca yaşamasına yetecek ölçüde olmalı; fazlalıklar ise, insanların o mevzudaki maharet ve tecrübelerine göre tespit edilmelidir.¹²

Çalışanın Görevleri Nelerdir?

Bir hizmet akdine dayanarak adam çalıştıran özel veya tüzel kişiye (Devlet de olabilir) işveren denir. Çalışanın emeğinin değerlendirilmesi ve yarınlara güvenle bakması, işverenin varlığına, işinin süreklilik arz etmesine ve işverenin güçlü bir şekilde ayakta durmasına bağlıdır. Bu yüzden İslâm işverene birtakım görevler yüklerken ona bazı haklar da tanımıştır. Bu haklara çalışanın görevleri de diyebiliriz.

a) Çalışan iş (görev) ini bizzat yapmalıdır. Çalışan işini mutlaka bizzat ifa etmelidir. Aksi halde ücreti hak edemez. Bu konuda Mecelle'de şu kaide konulmuştur: *'İşi bizzat kendisi yapmak üzere anlaşma yapılan kişi kendi yerine başkasını kullanamaz.'* (Mecelle, madde. 571)

---

12 Bkz. Fethullah Gülen. herkul.org, 29.03.2006

b) Çalışan görevini iyi, doğru ve tam yapmalıdır. Bu konuda Hz. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *‘Biriniz bir iş yapınca, onu en sağlam ve en iyi şekilde yapması Allah’ın sevdiği bir davranıştır.’* (Camîu’s-sağır. c.:2. s. 286)

Bir başka hadis-i şeriflerinde Allah Resulü (s.a.v): *‘Allah mesleğinde becerikli olan sanatkârı sever.’* (age. c.2 s.290) buyurmuşlardır. Yine çok bilinen bir hadis-i şeriflerinde: *‘İki günü eşit olan aldanmıştır’* (Ac-lüni. Keşfü’l-Hafa, c.2. 233) buyurmuşlardır. Bu hadisi örnek alan kişi başladığı noktada duramaz. Mutlaka her gün bilgi ve becerisini daha ileriye götürür.

c) Ayrıca, çalışanın yapmayı üstlendiği görev ve görevle ilgili eşya çalışana emanettir. Onu en güzel ve en iyi bir şekilde yapmalıdır. Asla hile ve hainlik yapmamalıdır. Bu konuda da Allah Resulü (s.a.v): *‘İnsan işinde kusur ederse Allah onu sıkıntıya düşür eder’* (Azizi, Siracu’l-Münir, I/ 167. Yine bir başka hadis-i şeriflerinde; *‘Hile yapan benden değildir’* (Müslim, İman; H.164) buyurmuşlardır.

ç) Çalışan işçi ve memur mesai süresinde sürekli olarak çalışmalıdır. Çalışan ve işveren iş veya zaman üzerinde anlaşma yapabilirler. Zaman üzerinde anlaşma yapılmış ise çalışan mesai süresi içerisinde görevinin başında olmalı, ma’kul ve ma’rûf ölçü içinde devamlı çalışmalıdır. Çalışan işyerinde olmasına rağmen iş verilmezse veya yapacak iş olmazsa çalışan bundan sorumlu değildir. (Mecelle, md.425)

Sözün özü, Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulur: *‘Akitlerinizi tam olarak yerine getiriniz.’*

Bölüm - III
DİYANET

DİN VE TOPLUM

Din, insanlıkla doğmuş, insanlıkla gelişmiş ve insanoğlunun ondan uzak kalamadığı bir kurumdur. Din, daima insanlıkla birlikte varola gelmiştir. Tarihin hangi devresine bakılırsa bakılsın, dinsiz insanlar bulunsada da dinsiz bir toplum görülmemektedir. Nerede bir toplum varsa orada din de vardır. İnsanlık tarihinin her döneminde din canlılığını korumuş, insanın önemli sayılabilecek daha başka nitelikleri bulunsada din onun en bariz niteliği olagelmıştır.

Çünkü insan her zaman kendisinin insanüstü bağları bulunduğunu düşünmüş, kendini aşan bir kudrete yönelme ihtiyacı duymuştur. Bir insan veya insan topluluğunun dinden bütün bütün kopması mümkün değildir. Din, hem tarihin her yerinde, hem de hayatımızın her köşesinde kendini gösteren bir olgudur.

Din, insanlara canlılık kazandıran, onların ve onlardan oluşan toplumları ayakta tutan yüce bir duygu, köklü bir kurumdur. Hayatı anlamlandıran ve yaşanabilir kılan dindir.

İnsanın ruhi ve manevi hayatını dolduran, düzenleyen, onu fazilet ve iyiliğe yönelten, onun yalnızlığını, sıkıntılarını gideren, ona güven duygusu veren ve böylece toplumsal hayata renk ve kalite getiren dindir.

İnsanın bir bedenî, bir de ruhî, manevi yanı vardır. Her ikisinin de ihtiyaçları vardır. İnsanın bedeni ihtiyaçlarının karşılanmaması nasıl toplumsal rahatsızlıklara, çatlaklara yol açmakta ise, ruhî, manevi ihtiyaçlarının giderilmemesi de toplumsal sıkıntılara yol açmaktadır. Yani, dini ihtiyacını karşılayamayan insanın zararı kendisinde kalmıyor, topluma suç, saygısızlık, haksızlık, hoşgörüsüzlük olarak intikal ediyor.

İnsanın kendini ve âlemi aşan aşkın bir kudrete inanması, ona bağlanması, dua etmesi kendisine güç kazandırır. Allah sevgisi ve korkusu insanı olgunlaştırır, ona kuvvetli bir irade, sağlam bir seciye kazandırır. Böyle kimselerin içinde yer aldığı toplumlarda ancak fazilet yarışı başlar.

İnsan her ne kadar bir toplum içinde yaşasa da onun bir iç dünyası vardır. Yalnızlık, çaresizlik, korkular, kederler, başarısızlıklar, hastalıklar, kayıplar, musibet ve felaketler karşısında ona ümit, teselli, güven kaynağı olan yegâne şey dindir. Onun için dini hayat aynı zamanda güzel bir meşgaledir. İnsanı kendisiyle lüzumsuz endişeler, düşüncelerle baş başa bırakmaz, ruhi hastalıkların kapısını kapatır. Böyle bir yaşayışa kavuşan kimsenin dünyası, hayatı aydınlanır ve tatlanır. İyi işler yapmanın huzuru, kötülüklerden kaçınmanın rahatlığı ona ayrı bir mutluluk kazandırır. Allah'a itaat, beraberinde ana-babaya, büyüklere, devlete, millete saygı ve bağlılık, küçüklere sevgi, canlılara, yaratıklara ilgi getirir. Kul hakkından başlayarak yaratıklarından yaradaninkine kadar bütün haklar ve vazifeler bilinir ve olmaya başlar.

İnsanın ölüm karşısındaki tutumunda en önemli rol yine dine düşmektedir. Ahiret inancı sadece ceza, mükâfatla suçları önleyici olarak değil, aynı zamanda içindeki ebedi duygusuna cevap vermek, onu yok olmak korkusundan kurtarmak bakımından da önem taşımaktadır.

Din, zenginin de fakirin de, mutlunun da mutsuzun da, büyüğün de küçüğün de, erkeğin de kadının da, ak tenlinin de kara tenlinin de, şu dili konuşanın da bu dili konuşanın da, kentlinin de köylünün de, tahsillinin de tahsilsizin de vazgeçemeyeceği bir kurumdur.

Din, insanları yönlendiren, kanunların ulaşamadığı yerlerde onları iyi, doğru, yararlıya götüren, vicdanlara hükmeden bir hayat nizamıdır.

Tarihte, iktisadî-maddi yönden güçsüz toplumların yaşadığı görülmüştür, fakat dini duyguları zayıflamış, manen çökmüş toplumların varlıklarını devam ettirebildikleri pek görülmemiştir.

Bir toplumda din zayıflayınca, bunun arkasından ahlaki ve hukuki suçlar gelir. Çünkü din olmayınca ahlakın da bir yaptırım gücü kalmaz. Helal-haram, ahirette ceza-mükâfat anlayışı kalkınca toplumun düzeni

sarsılır, insanları hiçbir şey önleyemez, suç ve anarşi ortaya çıkar ve böylece çeşitli sıkıntılar başlar. Hâlbuki her yerde kendini kontrol eden bir yaratanın varlığına inanan insan buna göre davranıp iyiyi tercih eder, kötüden uzaklaşır.

Din, özü itibariyle kâinata, hayata, insanın sırrına, ölüm ötesine çözüm getiren bir inanç sistemidir. Bilim ve felsefenin çözemediği sorulara cevap veren, insanı rahatlatan ve tatmin eden din, ferdin yanında aynı zamanda toplumu da yönlendiren, ona hükmeden bir kurumdur.

Birlik, beraberlik, disiplin, yardımlaşma, dayanışma, öğretme, üretme ve savunma gibi toplumsal, öğrenme, kazanma, iyilik ve çalışma gibi ferdi olgular büyük çapta dinden kaynak bulur.

Hukuk, ahlak, iktisat, siyaset, eğitim gibi birçok bilim dalı ya din-den ayrılmış veya ondan destek, en azından etki görmüştür. Birçok kurumun temelinde din yatar.

Din, insanın düşünce, idare, his, vicdan ve davranış gibi bütün kabiliyet ve temayüllerine hitap eder. Dolayısıyla din, insanın aklına hitap eden felsefe, gönlüne hitap eden sanat gibi bir cepheyi hedef almaz. O insanın bütün benliğine yönelen ve onu etkileyen bir olgudur.

Din, insanı hakikate ulaştıran yol, onu kendini aşan bir kudrete bağlayan bağıdır. İnsanın hayatının her safhasını, hatta her anını onun kadar dolduran bir başka kurum yoktur.

Din insanlık tarihini nasıl dolduruyorsa, insanın ilk nefesinden, son nefesine kadar bütün hayatını öyle doldurur. İnsan diğer kurumlarla hayatta şu kadar ya da bu, şu vesileyle karşı karşıya gelirse de din ile her zaman ve her vesile ile her yerde karşılaşır. Doğum, ölüm, hastalık, harp, musibet, felaket, başarısızlıklar, bunalımlarda din en önemli dayanaktır.

İnsanı yaşatan, yönlendiren, teselli eden, iyiyi, doğruyu gösteren, sevgiyi, saygıyı sağlayan, birliği, dirliği getiren, mutluluğa, huzura ulaştıran dindir. Doğruluk, hak, hukuk, iyilik, adalet, sorumluluk duygusu, helal-haram düşüncesi dinden büyük ölçüde destek alır.

Hayatın zorluklarını din ile göğüsleriz. Bilimsiz başarıya, din olmaksızın mutluluğa ulaşamayız. Din ile bilim karşı karşıya getirilmeme- li, yan yana yürütülmelidir. Bilime dayanmayan din, insan mantığını do- yuramaz, aklını tatmin edemez. Dine yer vermeyen bilim, bazı soruların cevabını veremeyince itibarını kaybeder.

Onun için; İslam, akla ve bilime en fazla yer veren bir dindir. Pey- gamberimiz, akli olmayanın dini de olmayacağını ifade ederken bu hu- susu da belirtmiş bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in ilk emri '*Oku*' dur, Kuran'da bilenler, bilginler övülmüş, cahiller yerilmiştir. Bir ha- dise göre, bilime talip olmak kadın-erkek her Müslüman'ın üzerine farzdır.

Batı'da din bilimleri gelişmiş ve din artık bir ihtisas alanı haline gel- miştir. Hiç kimse ulu orta din hakkında konuşmamaktadır. Günümüzde ülkemizde de din hakkında artık uzmanlara konuşma hakkı tanınması yine ihtisasa saygının bir ürünü olacaktır.

Din sosyal bir gerçektir; insanlık tarihinde hiçbir toplum bu gerçek- ten bigâne kalmamıştır. Medeni bir topluma yaraşan, bu sosyal gerçeği görmezlikten gelme değil, topluma bu ihtiyacını en sıhhatli bir şekilde karşılamak tarzında yardımcı olmaktır.

Ailenin oluşması, devamı, görevleri, sevgi, saygı, milletin birlik be- raberliği, kaynaşması, millet-devlet ilişkileri, itaat, uyum, vatandaşlık görevleri, insanların insanlara, insanların devlete karşı görevleri hep din- le ilişkilidir. Milletin tarifinde dinin de bulunduğunu bu arada hatırla- tabilirim.

Doğruluğu, dürüstlüğü, iyiliği dinle anlatmak daha kolaydır. Ailede, okulda, camide, kışlada doğruluk, dürüstlük, iyilik, tasarruf, israf etmeme, çalışma, yardımlaşma, başkalarının haklarına, düşünce ve inançlarına saygı göstermenin dini temelleri anlatılırsa, devlet de çeşitli kurumlarıyla uygulamada destek verirse sonuç başarılı olacaktır.

Diyanet-Sen olarak dört ayda bir çıkardığımız ilmi dergimiz '*Din ve Toplum*' bu sahada önemli bir boşluğu doldurmakta ve güzel hizmetlere vesile olmaktadır.

DIYANET VE DEĞİŞİM

Biz beğensek de beğenmesek de, kabul etsek de etmesek de hayatımızda çok hızlı değişim vardır ve durmadan devam etmektedir. İn-kâr edilemez, karşı durulamaz bir olgudur değişim. Değişmeyen tek şey varsa o da değişimdir. Yaşadığımız çağda yer alan hızlı değişim, bütün alanlarda hayatımızı etkiliyor.

Değişimle birlikte bazı meslekler ya yok olmuştur veya yok olmaya doğru gitmektedir. Matbaa hattatları, konfeksiyon sanayi terzilerini, hiper marketler bakkalları tehdit ediyor. Dijital fotoğraf kameraları ve fotoğraf çeken cep telefonları, koca Kodak'ı, Fujitsüyu tehdit ediyor.

Bu tür teknolojik gelişmelerin, bizim yaşamımıza yansımalarını, her gün görüyoruz. Eskiden otomobilimiz teklemeye, öksürmeye başlayınca, bir karbüratörcüye giderdik. Şimdi araçlarda enjektör var. Tüp bebek konusuna, Genetik Mühendisliği'ne bir bakalım. Çok olmadı telli telefon hatları ile konuşmaya çalışırken, şimdi her gün, her dakika uyduları kullanıyoruz. Dünyanın öbür ucundaki savaşları, canlı yayından, naklen izliyoruz. Tıpta önceleri bir beyin tümörünün teşhisi için, hastanın kafatasında delik açılırdı. Şimdi tomografi var.

İşin garibi galiba farkına varmadan yaşıyoruz bu müthiş değişimi. Değişimin getirileri bize, hep varmışlar gibi geliyor.

Sistemler Değişiyor

Eski sistemler değişiyor. Çünkü idari ve siyasi her sistem organik bir mekanizmaya benzer. Bu anlamda dinamiktir. Ortaya çıkar, olgunlaşır, yaşlanır ve ölür.

Evet günümüz kuruluşlarında egemen yönetim sistemi olan, askerlerin komuta-kontrol paradigmasına dayanan ve iş hayatını mekanik olarak algılayan yaygın ifadesi ile bürokratik oligarşi anlayışı, hızlı değişen teknolojiler ve daha hızlı değişen global ortamlarda etkinliğini yitirmiş ve yaşlanmış durumdadır.

Bütün kurum ve kuruluşlar hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracak daha etkin ve sivil örgütlerle işbirliği arayışı içindedir. Yani bir yenilik ve değişim içindedirler. Bu değişimle birlikte;

- 1- Otoriteyi garantilemek için kurulan bürokratik-hiyerarşi önemli darbeler almaktadır.
- 2- Hiyerarşik kurallar ve hiyerarşik yapılar bildiğimiz anlamıyla piramit şeklindeki organizasyon yapılar ortadan kalkmakta organizasyonlar çok daha basit hale gelmektedir.
- 3- İnsanların üretkenliklerini, kapasitelerini daha iyi kullanabilmeleri için her türlü baskı, otorite, disiplin ve şekilci sistemler terk edilmektedir.
- 4- Yöntemi insana, kuruluşu bireye üstün sayan mantık ortadan kalkmaktadır.
- 5- Değişimle birlikte kurumlar daha çok demokratikleşmektedir. Burada karar alma oluşumu önemli ölçüde değişmektedir. Dikey karar alma oluşumu yerini yatay karar alma şekline bırakmaktadır. Daha değişik bir ifade ile emir komuta yerini birlikte istişare ile karar almaya bırakmaktadır.

- 6- Tüm yazılı kurallar, talimatnameler, yönetmelikler fevkalade azalmaktadır.
- 7- İnsanın önemi artmaktadır. Her şey insan için, insanın iyiliği ve mutluluğu için kuralı işlemektedir.
- 8- Bu köklü değişime uyum sağlayamayanlar psikolojik şoka girmekte ve değişimin gerektirdiği profesyonelliği ve kişisel kaliteyi yakalayamamaktadır. İşin kötüsü değişimi savunanları hain ve düşman ilan etmek zavallılığına düşmektedirler.

Diyanet de Değişmeli

DİB'in bu değişime ayak uydurması ve değişmesi gerekir. Diyanet'in TRT, RTÜK ve YÖK gibi, devletten bağımsızlaşarak özerk hale getirilmesi gerekir.

TESEV tarafından ülke çapında yapılan; '*Sivil, Şeffaf Ve Demokratik Bir Diyanet İşleri Başkanlığı Mümkün Mü?*' başlıklı araştırmanın da ortaya koyduğu gibi, hemen bütün kesimlerden destek bulan, üzerinde yaygın bir mutabakat olan öneri bu. DİB'in da bu öneriye sıcak baktığı görülüyor.

DİB'in kamu idaresi dışına çıkarılarak, dinin yorumlanması yanı sıra idari ve mali bakımlardan özerk bir kurum haline getirilmesi giderek demokratikleşen Türkiye'nin ihtiyaçlarına da daha iyi cevap verebilmesini sağlayacaktır. Böylelikle DİB, Müslüman çoğunluğa din hizmeti veren bir kurum olarak gerçek kimliğini kazanacaktır.

DİN GÖREVLİSİ

Bilindiği gibi din görevlisi olmak masa başı memuru olmaktan çok farklıdır. Din görevlisinden halk diğer memurlardan çok daha farklı ve daha fazla şeyler beklemektedir. Din görevlisinin (İmam-hatip ve müezzin kayyımından başlamak üzere vaiz, müftü vb...) cami içinde oldu-

ğu gibi cami dışında da sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik hizmetleri vardır.¹³

Türkiye’de mesainin başlangıç ve bitişı saatle tespit edilemeyen, günün her saatinde göreve veya hizmete çağırılması mümkün olan tek memur kesimi din görevlileridir. Buna rağmen maaşları ve sosyal hakları en düşük olan, mesaisi ücrete dönüştürülemeyen, adeta üvey evlat muamelesi gören tek memur kesimi de yine din görevlileridir.

Doğumdan Ölüme

Din görevlilerinin doğumdan ölüme kadar, hafta tatili, bayram tatili ve mesai mefhumu olmadan cami içinde ve cami dışında birçok görevleri vardır.

Din görevlileri hem iyi günde, hem de kötü günde insanların yanındadır. Evden camiye camiden eve giden, cami dışında hiçbir işe karışmayan din görevlileri ideal bir din görevlisi olmadığı gibi halk nezdinde de makbul değildir. Toplumumuz; çocuğunun doğumunda, sünnetinde, düğününde, askere uğurlanmasında din görevlisini yanında görmek ister. Evinin ve işyerinin din görevlisi tarafından ziyaret edilmesini hayır ve bereket vesilesi görür. Dargınlık ve kırgınlıkların sona ermesi, insanların zararlı alışkanlıklardan kurtulması için din görevlisinin devreye girmesini bekler.

Din Hizmeti İhmal Ediliyor

Toplam nüfusun hemen hepsi Müslüman olan ülkemizde din hizmetlerini ihmal etmek, o hizmetleri sorumsuz kimselere ve kuruluşlara bırakmak sonucu verir ki, korku duyulan endişe işte o zaman ortaya çıkar.

---

13 DİB bünyesinde 2002 yılında oluşturulan Cami Bilgi Bankasında toplanan bilgiler ışığında bir araştırma yapılmıştır. Alan araştırması yöntemiyle yapılan bu çalışma için Cami Eksenli Din Hizmetleri Ölçeği geliştirilerek uygulanmıştır. Bkz. DİYANET aylık dergi Nisan –Mayıs-Haziran 2003 - Dr. Ahmet ONAY

Din hizmetleri dinin ve milli menfaatlerin gereklerine uygun şekilde yapıldığında, halkımızda mevcut kardeşlik duyguları güçlenip pekişir, milli birlik ve beraberlik düşüncesi tüm kafa ve gönülleri sarar.

Devletimizin devamı ve milletimizin bekası için hayati öneme haiz din hizmetlerinin ihmal edilmesi bu hizmeti devlet kontrolü dışına itmek, onu sorumsuz ve kontrolü imkânsız gayretlere bırakmak olur ki, o zaman devlet ve millet içinden çıkılmaz badirelere sürüklenir.

Din hizmeti sunanlara takdir edilen ücretin azlığından ve son derece kifayetsiz olduğundan devlet ve yetkililer haberdardır. Yıllardır altı aylık periyotlar halinde memur maaşlarına yapılan zamlarda, din görevlileri gittikçe gerileyen bir seyir izlenmekte adeta *'Halinize şükredin'* denilmektedir. Bu onur ve şevk kırıcı tutum ve işlem yıllardır devam edip gitmektedir. Bu durumu benimseyip yayınlayan yönetimlerin farkına varmadıkları veya varmak istemedikleri mesaj, ülke insanının büyük ölçülerde sevdiği ve saydığı din görevlilerini gereken şekilde sevmediklerinin ve onları önemli saymadıklarının ifade edilmesidir. Bu durum, yönetimler hakkında halkın değer hükmünü belirlemektedir.

'Bu adamlar ne yapıyor, üretime ne katıyor?' veya *'Eb beş vakit namaz, her rekâtı birer dakikadan.'* gibi vukufsuz ve şevk kırıcı laflar zaman zaman duyulmaktadır. Unutulmamalıdır ki din görevlilerinin ülke insanının devlete sadakatine ve vergilerini ödemelerine önemli katkısı olmaktadır.

Caminin Bakım, Onarım, Temizliği ve Güvenliği

Camiler halka açık mekânlardır. İşçi, amir, memur, köylü, esnaf, genç, ihtiyar herkes camiye gelir ve dilediği yerde ibadetini yapar ve dua eder. Dolayısıyla camilerin her zaman temiz tutulması gerekir. Caminin sadece iç kısmı değil, girişi, ayakkabılık bölmeleri, avlusu, şadırvanı ve tuvaletleri de temiz tutulmalıdır.

Bunun için gerekli boya, badana işlerinin yapılması, gerekli malzemenin temin edilmesi gerekir. Eski ve bakıma muhtaç camilerde bu tamir ve onarım işleriyle aylarca uğraşan din görevlileri de vardır.

Caminin ısınması, aydınlatılması ve ses cihazlarının temini, kurulması ve bakımı ile bunların finansmanı da genellikle din görevlilerinin sorumluluğundadır. Din görevlileri haftada en az üç saat bu işler için mesai harcamaktadır.

Ulusal ve uluslararası iş tanımlamaları ve uygulamalarında salt dini hizmetler dışındaki bu yardımcı hizmetler için özel kadrolar ve ayrı bütçeler tahsis edilmektedir.

Ülkemizde yaklaşık 60.100 caminin dernek ya da vakfı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bütün bu işler din görevlisinin omuzlarına binmektedir. Hiçbir din görevlisi *'Benim görevim sadece namaz kıldırmaaktır'* deyip sorumluluğu üstünden atamaz.

Bu işlerin ne kadar zor olduğunu anlamak için evlerimizde rutin olarak yapılan temizlik ve diğer işlere bakmamız yeterlidir.

Namazın tamamlanmasından sonra da hırsızlık ve yangına karşı alınması gerekli tedbirler alınarak cami kapatılmaktadır.

Din Görevlisi ve Ücret

Camilerde namaz kıldırma üzere görevli imamların tayin edilmesi ve bunlara nafakalarını karşılamak üzere maaş bağlanmasına Hz. Ömer zamanında başlanmıştır. Camilerin bakımı, temizliği ve eşyaların korunması gibi işler önem arz edince İslam bilginleri camilere görevli tayin edilmesini ve bu görevlilerin nafakalarının verilmesini önemli karşılamışlardır. Böylece din görevliliği imamlık ve müezzinliğin dışında nikâh, cenaze, çocuk okutma gibi işlerin de yürütüldüğü bir meslek haline gelmiştir.

Ülkemizde din hizmetleri hep 'Hayrat hademeleri' ölçüsü içinde ele alındı. Ödenen ücretler de ona göre ayarlandı. Hali hazır ücret baremi

gerçek hizmet ehlini din hizmetinden uzaklaştırmıştır. Çünkü hademe ücretiyle uzman hizmeti beklemek olası değildir.

Ülkemizde halen yürütülen din hizmetleri büyük ölçüde ideal nitelikten uzak, keyfiyet ve kemiyet bakımından yetersizdir. Din hizmetlerinin bu hale gelmesinde en önemli faktör, devletin ve yetkililerin bu hizmete bakış açılarının doğru olmamasıdır. Oysa din adına devlete yönelebilecek tehlikenin anti-koru, iyi yetişmiş devlet, millet sadakatiyle dolmuş din görevlileridir.

Manevi Sorumluluk ve Hazırlık Çalışması

Burada hatırdan çıkartılmaması gereken önemli bir husus da cami görevinin taşıdığı manevi sorumluluktur. Bu manevi sorumluluk; vaaz, hatim, mukabele ve dualar için önceden ciddi hazırlık gerektirir.

Din görevlileri manevi sorumluluğu ağır olan bir görevi gerekli hazırlıkları önceden yaparak ifa etmektedirler. Bu görevi yaparken görevin saygınlığına zarar vermemek için çok dikkatli olması, başkaları içim normal olan birçok davranıştan sakınması gerekir.

Marifet İltifata Tabidir

Din ve irşad hizmeti görevlileri hasbi iş yapsınlar denilmelidir ama ücret konusu halledilmeden, mide hususuna çözüm bulunmadan da onlardan hasbîlikler beklemek, fedakârlıklar ummak yersiz olacaktır. Hasbi işler sadece dar gelirlielerin yapacağı işler midir?

Birinci sınıf kafaların, beyin güçlerinin bu hizmetlere celbi sağlanacaksa, sağlanılmak isteniyorsa din görevlilerinin refah düzeyleri yükseltilmelidir. Bu sayede toplumda beklenen, özenilen saygın yerlerini kazanabilirler, beklenen etkinliği ve verimi ancak verebilirler.

Halk katında bir görevlinin değeri ve itibarı devlet nezdindeki yetki ve itibarıyla doğru orantılıdır. Devletin bir görevliye verdiği önem ve iti-

barı, ona tanıdığı statü ve ödediği ücret ifade eder. ‘*Marifet iltifata tabidir, müşterisiz meta zayıdır*’ sözü bu gerçeği ifade eder.

Din hizmeti bir marifet, bir hüner ise buna duyulan iltifatı da artırmak lazımdır. Başka bir ifade ile arz-talep dengesini iyi oluşturmak lazımdır. O da “ekonomi çağı” olan günümüzde, din görevlilerinin ekonomik durumunu düzeltmekle mümkündür.¹⁴

DIYANET’TE ÇALIŞANLARIN BAŞLICA SORUNLARI

Yıllarca yok sayılan, devlet memuru olarak görülmeyen, ücret ve özlük hakları verilmeyen hatta zaman zaman devlet ve rejim için potansiyel bir tehlike olarak görülen din görevlilerinin yılların birikimi olan çok önemli sorunları vardır. Bunları hukuki, ekonomik, idari ve sosyal sorunlar olarak üç guruba ayırarak ele alabiliriz.

A- HUKUKİ SORUNLAR

1- *DİB’in Teşkilat Yasası Yok*

1979 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından birçok maddesi iptal edilen adeta ‘*Keen lem yekün*’ haline getirilen 633 sayılı Teşkilat Yasamızdan sonra Diyanet yasasız idare ediliyor. Bir nevi ‘*Ali yazıyor, Veli bozuyor.*’ Bir bakıyorsunuz ezanın minareye çıkılması için talimat yazılıyor ve konu ısrarla takip ediliyor. Daha sonra merkezi sistem getiriliyor minare genelgesi rafa kaldırılıyor. Yine biri geliyor merkezi vaaz ve hutbe uygulaması başlatıyor. Tepkiler gelince merkezden hutbe uygulaması kaldırılıyor.

2- *TCK’da Din Görevlilerine Yönelik Yasaklar*

a) **Dini Nikâh Yasağı:** Resmi nikâhtan önce dini nikâh kıyma yasağı var. Bizce de özellikle kadının haklarını ve onurunu korumak için önce-

---

¹⁴ I. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri (1-5 Kasım 1993) -1 Mürsel ŞAHİNBAŞ

likle resmi nikâh kıyılmalıdır. Resmi nikâh olmadan dini nikâh yasaktır. Ancak, yıllardır var olan bu yasağa rağmen halkımız din görevlisini söz, nişan ve düğününe çağırıp dini nikâh kıymasını istiyor. Din görevlisi bazen ihmal, bazen de güven gereği tarafların resmi evliliklerini sormuyor, soramıyor. Sonuçta olan da din görevlisine oluyor.

Biz yeni Türk Medeni Kanunu ve TCK çalışmaları esnasında vatandaşın bu talebinin karşılanması ve bu yönde yıllardır yaşanan sıkıntıların yaşanmaması için belediye memuruna, nüfus memuruna hatta gemi kapitanına tanınan nikâh kıyma yetkisinin bütün bunların yanında müftülere de tanınmasını istedik. Çünkü bazı vatandaşlarımız yuva kurulurken bunun dini yönü eksik olmasını istiyor. Buna saygı duymak gerekir diye düşünüyoruz. Ama olmadı.

b) Hükümetin İcraatlarını Eleştirme Yasağı

TCK ile hiçbir kamu görevlisine getirilmeyen bu yasağın sadece din görevlisine getiriliyor. Cumhuriyetin ilk yıllarında İtalya'dan alınan TCK'ya bu yasağı koyanları anlamak mümkündür. Ama hala bazı korku ve endişelerle de olsa din görevlisini sakıncalı piyade görmek, ona güvenmemek anlaşılır gibi değildir. Bu insanlara güvenmiyorsanız nasıl görev veriyorsunuz ve onları toplumun önüne geçiriyorsunuz? TCK 219. maddesinden söz ediyoruz. Önceki yasada üç yıl hapis cezası vardı. Teklifimiz üzerine yeni TCK'da bu ceza hafifletildi. *(TCK 219. Madde - (1) İmam, hatip, vaiz, rahip, baham gibi dini reislerden biri vazifesini ifa sırasında alenen hükümet idaresini ve devlet kanunlarını ve hükümet icraatını takbîh ve tezyîf ederse bir aydan bir seneye kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır veya bunlardan birine hükümlenabilir.*

(2) Yukarıdaki fıkrada gösterilen kimselerden biri işbu sıfattan birer liste halinde hükümetin idaresini ve kanun ve nizam ve emirleri ve dairelerden birine ait olan vazife ve salâhiyeti takbîh ve tezyîfe veya halkı kanunlara yahut hükümet emirlerini icraya veya memuru memuriye-

tinin vazifesi icabına karşı itaatsizliğe tabrik ve teşvik edecek olursa üç aydan iki seneye kadar hapse ve adlî para cezası ve müebbeden veya muvakkaten bilfiil o vazifeyi icradan ve onun menfaat ve aidatını almaktan memnuiyetine hükmolunur.

(3) Kendi sıfatlarından istifade ederek kanuna göre kazanılmış olan baklara muhalif iş ve sözlerde bulunmaya, bir kimseyi icbar ve ikna eden din reis ve memurları hakkında dahi balâdaki fıkra yazılı ceza tertip olunur.

(4) Bunlardan biri dini sıfatından istifade ederek, birinci fıkra yazılı fiillerden başka bir cürüm işlerse altıda bir miktarı çoğaltılmak şartıyla o cürüm için kanunda yazılı olan ceza ile mahkûm olur.

(5) Şu kadar ki kanun işbu sıfatı esasen nazaritibara almış ise ceza çoğaltmaya mahal yoktur.)

B- EKONOMİK SORUNLAR

Ek göstergeler en düşük din hizmetinde. Diğer hizmetlerde 3000 ve üstü iken din hizmetlerinde 2200. Niçin?

Toplumun önünde olan, topluma din hizmeti sunan, halkı din yönünden aydınlatan din görevlisi bu ücretle hem geçinecek, hem kendini sürekli yenileyecek ve halkın din ve kanaat önderi olacaktır. Buna inanmak mümkün mü?

C- İDARİ VE SOSYAL SORUNLAR

1- Boş Kadrolar

Halk ihtiyaç duyuyor, cami yapıyor devlet oraya bir imam gönderemiyor. Bu din hizmetinin ihmali, vatandaşa haksızlık ve aynı zamanda misyonerlik faaliyetlerine destektir diye düşünüyoruz. Kadroların boş olmasının getirdiği sorunlar din görevlisinden çok halkımız ve devletimiz için sıkıntı doğurmaktadır. Çok yakın geçmişte yaşanan

“Hizbullah” örneği Türkiye’ye çok büyük sıkıntı yaşatmıştır. Bu sıkıntının en önemli sebebi boş kadrolardır. Ülkemizde benzer sıkıntıların yaşanmaması için Diyanet-Sen olarak bu kadroların doldurulmasını istedik. Şu anda boş kadro kalmadı. 30 bin boş kadro dolduruldu. Yıllardır yaşanan boş kadro sorununun tekrar yaşanmayacağını umuyoruz.

2- Tatil ve İzin Hakkı

Tatil ve izin herkese mubah din görevlisine gelince; ‘*Din görevlisinin tatili mi olur?*’ deniyor. Biz; ‘*Tatilde camiler kapansın, ezan varsın okunmasın, cenazeler ortada kalsın*’ demiyoruz. Resmi tatiller için mesai ücreti ödensin diyoruz. Bu da Teşkilat Yasası’nın çıkması ile olur.

Bu sorunlar nedeniyle genelde yüksek tahsilli ve nitelikli personel kurumdan kaçıyor. Sorumluluğu çok, maaşı az bir görevi izin ve tatil hakkı olmadan yapmak yerine başka kurumları tercih ediyorlar. Bu kaçışlar bir yandan kurumun içinin boşalmasına, bir yandan da kadrolaşma süreçlerine neden oluyor.

3- Görev Zorluğu

Bir kere din görevlisi sorumluluğunu taşımak zor. ‘*Biri bizi gözetliyor*’ misali herkesin gözü din görevlisinin üzerinde. Sadece din görevlisi değil eşi ve çocukları da gözetleniyor. Başkaları için normal olan her şey din görevlisine ve ailesine yasak. Herkesin eksiği olabilir. Diğer memurlar gibi din görevlilerinin az da olsa eksiği ve hizmet kusuru olabilir hatta vardır. Ancak, din görevlisinin eksiği ve kusuru diğer görevlilerden çok daha fazla göze batıyor ve bundan din görevlisi ve ailesi rahatsız oluyor.

Bütün bu sorunlar nedeniyle Diyanet’ten çok ciddi kaçış arzusu var. Ve bu kaçış haklı. Bu insanlar diğer memurlardan daha az maaş alıyorsa, özlük hakları düşükse, üstelik tatil ve izin hakları yoksa ne yapsınlar?

Elbette daha iyi imkânlarla kavuşmak için başka kurumlara geçmenin yolunu arayacaklar. Bundan daha doğal ne olabilir. Üstelik bu kanuni hakları.

Bu durumu kadrolaşma olarak yorumlamak, din ve din görevlileri üzerinden siyaset yapmak değil midir? Ve bu doğru mudur? Suçlamak yerine konuyu Diyanet yetkililerinden dinlemek gerekmez mi? Yoksa Cumhuriyetin bu temel kurumuna da mı güvenmiyorsunuz? O zaman sorun sizde.

Çözüm

Diyanet'ten başka kurumlara geçiş normal bir geçiş değil adeta bir kaçıştır. Hatta buna beyin göçü de diyebiliriz. Çünkü başka kurumlara geçenler dört yıllık yüksek eğitim görenlerdir. Dolayısıyla durum ciddidir.

Din hizmetinde kalitenin yükseltilmesi ve kurumdan kaçışın önüne geçilmesi için bütün bu sorunların çözülmesi gerekir. Başka kurumlara geçişi zorlaştırmak hatta yasaklamak çözüm değildir. Çözüm, kurumda kalmanın cazip hale getirilmesidir. Diğer memurlara tanınan sosyal ve ekonomik haklar diyanet ve vakıf çalışanlarına da tanınmalıdır. Kısaca diyanet ve vakıf görevlilerine ayrıcalık değil hukukun gereği eşitlik uygulanmalı, eşit statü ve haklar tanınmalıdır.

“BİR DİN GÖREVLİSİ” İMZASI İLE GELEN MEKTUP...

Din Görevlisi Olmak Zordur

Ciddi bir alan araştırması yapılsa kesinlikle görülür ki kamu personeli içerisinde en mutsuz, en umutsuz, kurumuyla gönül bağı en az olan, en huzursuz, amirlerinden en çok şikâyetçi olan kurum Diyanet kurumu ve Diyanet görevlileridir. Bu nedenle fırsatını bulan kurumlararası nakil yoluyla başka kurumlara gitmektedirler. Ne acıdır ki Diyanet sorunlara çözüm üretip personelini mutlu ederek kurumda kalmalarını sağlama ye-

rine, genelgelerle kurumlararası geçişi engelleme yoluna gitmiştir. Diyanette sorunlar saymakla bitmez;

- 1- Kamuda ilkokul mezunu yardımcı hizmetler sınıfından sonra kamuda en düşük maaşı din görevlileri alır.
- 2- Orada 657 işlemez, tam bir emir- komuta mevcuttur, Bu konuda askeriyeden bile çok öndedirler. Müftüler görevlileri, okul çocuğunu azarlar gibi azarlayıp dururlar. Hatta bayan görevliler bile bundan nasibini alır. Müftüler kaba kaba bağırarak, güya otorite kurmuşlardır.
- 3- Yağcılık yapanlar, yalan yanlış ispiyonlama yapanlar, müftülere pahalı hediyeler alanlar ve müftüleri sık sık gezdirip, tozduran ve lokantalar da ağırlayanlar el üstünde tutulurlar, her türlü ödül (teşekkür, sicil notu, vs.) onlara verilir.
- 4- Bir görevlinin müftüyle takışması, onun sözünün üstüne söz söylenmesi, ona bir konuda itiraz etmesi asla mümkün değildir, uydurma bir soruşturma ile anında görev yeri değiştirilir.
- 5- Kur'an Kursu görevlileri için soruşturmaya da gerek yoktur. Müftü efendi sene sonunda yapılan çağdışı sınav sonucunda 10 öğrenciden az kişiyi başarılı gösterir ve böylece kurs görevlisi başarısız görülür ve yönetmelik gereği görev yeri değişir. (Kur'an Kurslarında hiçbir dünyevi geçerliliği bulunmayan bir belge verebilmek için, sene sonlarında 40-50 yaşlarındaki her öğrenci tek tek müftünün karşısında sözlü sınava alınır, bu sınavda ergenlik dönemi belirtileri, guslü gerektiren haller bile sorulabilmektedir.)
- 6- Özellikle eğitim seviyesi yüksek ve kafası biraz fazla çalışan personel müftüler tarafından asla sevilmezler. Yüksek lisans ve doktora yapanların görev yerleri mümkün olduğu kadar şehre uzak bir köye verilir ki eğitimini bitiremesin. Çünkü personel arasında eğitim seviyesi yükseldikçe kral ve cahil müftülerin işleri zorlaşacaktır. (Hala lise mezunu müftülerimiz mevcuttur)

- 7- 70 bin personelden 3–5 bin dayılı personel 5-10 defa hac görevine giderken, 60 bin civarındaki diğer personele çalışma hayatı boyunca hiç sıra gelmez.
- 8- Bir din görevlisi için mesai 24 saattir. 24 saat dini soru, cenaze, nikâh vb. işlemler devam eder. Gecenin 2-3'ünde bile olsa görevli bu işler için kaldırılır.
- 9- İzne gitmesi gerektiği sıralarda yerine fahri görevli bulma işi din görevlisine aittir. Yerine birisini rica-minnet bulmadan görev yerinden ayrılamaz.

Bunca ağır çalışma din görevlisine ağır gelmez de amirleri olacak, ka-
nun, yönetmelik dinlemez, her şeyi kafasına göre yapan o müftülerin
krallıklarını bir türlü hazmedemezler. Çünkü bunu ne dini, ne resmiyet-
le bağdaştırabilirler.

Müftülerin lügatinde takdir ve eylemlerinde ödül asla yer almaz, hep
tenkit, hep tenkit. Kendileri üslerine çok iyi yağ ve gösteriş yaparlar ve
odalarını ödül belgeleriyle donatırlar. Bir il müftüsü bir ilçeye geleceği
zaman ne hazırlıklar, ne planlar yapılır. İlçe müftüsü aferin alsın diye,
imamlar adeta diken üstündedirler. Kimlerden hangi hediyeler temin
edilecektir müftü beye, yemek hangi lüks lokantada yedirilecek ve spon-
sorlu kim olacaktır? Bunların dilencilliğini hep imamlar yaparlar, hediye-
yi ilçe müftüsü verir güya. Bir camiye, bir Kur'an Kursu'na gelen müftü
emirler yağdırır: 'Şu şöyle olacak, bu böyle olacak. Bir daha gelişte bun-
ları göreceğim, vs.' Hâlbuki söylediklerinin tamamına yakını parayla
yapılacak hususlardır. *"Ben müftü olarak bu camiye, bu kursa ne kadar
para temin edebiliyorum da bunları istiyorum"* düşüncesi yoktur. Gö-
revli dilencilik yaparak o işleri halletmelidir.

Hasılı zordur Diyanet'te din görevlisi olmak...

Bir din görevlisi

Bölüm - IV

DİYANET-SEN ve
KAZANIMLARIMIZ

DİYANET-SEN MEYVE VERMEYE DEVAM EDİYOR...

Hikâyeyi bilirsiniz... Harun Reşid bir gün atına binip şöyle bir gezinti yaparak dinlenmek istediğinden Bağdat'ın dışına çıkar, yol kenarında yaşlı bir zatın hurma fidanı dikmekte olduğunu görür. Yaşlı bir adamın hâlâ fidan dikmeye uğraşmasını biraz garip bularak sorar:

- Baba, ne yapıyorsun; bu yaştan sonra fidan mı dikiyorsun?
- Evet oğul, görüyorsun ya hurma fidanı dikiyorum.
- Peki, diktiğin bu hurmalar kaç senede meyve verecek dersin?
- Hiç belli olmaz oğul; beş senede, on senede, hatta yirmi senede ancak meyve verenler de olur.
- Demek ki diktiğin hurmaların meyvesini yemen, biraz şüpheli. Mademki sen hayatta iken meyve vermeyecek, o halde bu zahmetleri neden çekiyor; meyvesini yiyemeyeceğin fidanların meşakkatine neden katlanıyorsun? İhtiyar bu defa şu cevabı verir:
- Oğul, bizden evvelkiler dikip gitmişler, biz onların diktiği fidanların meyvesini yedik. Şimdi ise sıra bize geldi, biz de dikelim de bizden sonra gelenler yesinler. Yaşlı adamın cevabı hoşuna giden Harun Reşid:

“-Al baba, güzel konuşun” der, kendisine bir kese dolusu altın atar. Altın dolu keseyi havada kapalı ihtiyar:

“-Allah’a hamd ederim ki, başkalarının diktiği fidanlar senelerce sonra meyve verdikleri halde, benim diktiklerim işte bu anda meyvesini verdi” der. Harun Reşid, bu söze de hayran olur; ihtiyara bir kese dolusu altın daha atar. Aksakallı zat, bu sefer de şöyle söylenir:

“-Allah’ıma şükrolsun ki, başkalarının diktiği fidanlar senede ancak bir defa meyve verdiği halde, benimkiler iki defa meyve verdiler.”

Halife, ihtiyarın bu sözüne de hayran kalır ve tekrar çıkardığı bir kese altını daha atarak, yanındaki vezirine:

“Burada daha fazla konuşmayalım, yoksa bu ihtiyar bizde para bırakmayacak” diyerek oradan hızla uzaklaşır.

Diyanet-Sen kurulduğunda ve yasada yerini almaya çalıştığında bazıları bize padişahın sorusu gibi sorular soruyordu: ‘*Din görevlisinin sendikası olur mu? Sendika kuracaksınız da ne olacak?*’ Ama görüldü ki sendika kurmakla çok hayırlı bir hizmet yapılmış oldu. Çünkü yirmi yılda yapılamayanları yetkili olduğumuz 5 yılda yaptık.

Yetkili Olduğumuz Dönemdeki Kazanımlar

1- Vekil İmamlar Asalete Geçirildi

Yetkili olduğumuz dönemdeki en önemli sorunlardan biri vekil imamlar sorunu idi. Sayıları on binleri aşan imamlar büyük bir mağduriyet ve belirsizlik içindeydiler. Ücretlerin yetersizliğinin yanında geleceklerinin belirsizliği onları ve ailelerini çok zor durumda bırakmıştı. Askere gidemiyorlardı. Çünkü asker dönüşü görevlerine dönemeyeceklerdi. Evlenemiyorlardı. Çünkü görev garantileri yoktu.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen görevlerini de en iyi şekilde yapma gayreti içinde olan bu kardeşlerimizin asalete geçirilmeleri için kamuoyu oluşturma gayretlerimiz, Meclis içi ve dışı demeden birçok temaslarımız oldu. Ve neticede 12.500 vekil imam asalete geçti.

2-Ücretler İyileştirildi

Ücretlerde ciddi iyileştirmeler oldu. 1965 yılında 657 sayılı DMK ile maaşa ve memur haklarına kavuşan din görevlileri, maaş sıralamasında maalesef en alt düzeyde idiler. Sendikamızın yetkili olduğu dönemde en alt düzeyde maaş almaktan kurtuldular.

2004'te 600–650 YTL arasında olan ücretler 2008'de 1.300 YTL'nin üzerine çıkmıştır. Bu % 100 civarında bir iyileştirme demektir.

3- Diyanet'e 30 Binden Fazla Personel Alımı Yapıldı

Son dört yılda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ihtiyacı olan personel alımında ciddi artışlar oldu. Aşağı yukarı 35 bin personel alımı gerçekleştirildi. Buna rağmen yaklaşık üç bin camide din görevlisi yok. Halk dışından, tırnağından artırıyor, ihtiyaç duyduğu camiyi yapıyor. Devlet oraya bir imam gönderemiyorsa bu önemli bir eksikliktir. Bunu din hizmetinin ihmali, vatandaşın haksızlık ve aynı zamanda kaynak israfı olarak değerlendiriyoruz.

Kadroların boş olmasının getirdiği sorunlar din görevlisinden çok halkımız ve devletimiz için sıkıntı doğurmaktadır. Bu ülkede çok yakın geçmişte “Hizbullah” örneği ile çok büyük sıkıntı yaşandı. Bu sıkıntının en önemli sebebi boş kadrolardı. Ne çabuk unutuldu. Ülkemizde benzer sıkıntıların yaşanmasından endişe ediyoruz.

2001 yılında 20 bin kadro isteyen Diyanet'e sadece 1 kadro verilmesi dikkate alınırsa Diyanet'e bu dönemde KADRO YAĞDI diyebiliriz.

4- Ek Ders Ücreti Alındı

Yaz kurslarının daha verimli olması için ek ders ücreti talebimiz kabul gördü. Ayrıca ek ders ücretlerinin yükseltilmesi (% 40 artış) sağlandı.

5-Fahri Hocalar Sözleşmeli Statüye Geçirildi

Yıllardır Kur'an Kursları'nda çok sayıdaki hocamız hiçbir ücret almadan hizmet veriyordu. Bu hem Kur'an hizmetinin ihmali, hem de hocalarımıza yapılan bir haksızlıktı. Biz bu yanı sıra dur dedik ve fahri hocalarımızın sözleşmeli statüye kavuşturulmasını istedik. İsteğimiz kabul gördü ve binlerce hocamız sözleşmeli statüye kavuştu. Bu sayede kurs ho-

calarımız emeklerinin karşılığını almış oldu. Kurs eğitimine kalite gelmiş oldu.

6-TCK. 219. Madde Hafifletildi

Din görevlilerinin hükümet icraatları hakkında konuşmalarını yasaklayan ve üç yıla kadar hapis cezası getiren bu maddenin kaldırılması yönünde girişimlerimiz sonucu madde kaldırılmadı ancak ceza hafifletilerek tecil edilebilir ve paraya çevrilebilir hale getirildi.

Hiçbir kamu görevlisine getirilmeyen bu yasağın din görevlilerine getirilmesi hukukun temel ilkelerinden olan ve anayasamızın 10. maddesinde ifadesini bulan eşitlik ilkesine açık seçik bir şekilde aykırıdır.

7-Asılsız Şikâyetlere Son

Din görevlilerinin asılsız ve mesnetsiz şikâyetlere maruz kalmaması için Dilekçe Kanunu'nun uygulanmasını istedik. İsimsiz, imzasız şikâyetlerin, 3071 s. Dilekçe Kanunu'nun 4 ve 6. maddeleri uyarınca işleme konulmamasını istedik.

Çünkü şikâyetlerde; 3071 s. Dilekçe Kanunu 4. maddesi uyarınca “Yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerde, dilekçe sahibi-nin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması gerekir.” ve aynı kanunun 6. maddesi; “Bu şartları taşımayan dilekçeler incelenmez.” hükümlerine göre işlem yapılması gerekir.¹⁵

Kamu görevlilerinin asılsız isnat ve iftiralara karşı korunması için DMK 25. maddesinin uygulanması; kamu görevlilerinin isnat ve iftiralara karşı korunması için 657 s. DMK 'nın 25. maddesi ‘Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı ve soruşturma veya yargılamanın ta-

---

15 Bkn, KİK Ekim 2005

bi olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnat sabit olmadığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığı'ndan isterler.' hükmünün uygulanmasını gündeme getirdik.¹⁶

ASILSIZ İSNAT VE İFTİRALARA KARŞI KORUMA

'Kol kırılır, yen içinde kalır' şeklinde bir anlayışın hâkim olduğu toplumlarda bu anlayışın hukuksuzluğu da beraberinde getirdiğini hepimiz görüyor, yaşıyor ve duyuyoruz. Belki bu yanlış anlayışı yıkmak için veya başka nedenlerle her şikâyet ve başvurunun işleme alınmasına ilişkin yaygın bir uygulama görüyoruz. Tabi ki bunun da doğru olduğunu savunmak mümkün değildir.

İşleme konulacak ve konulmayacak dilekçe, ihbar ve şikâyetler vardır. Bir dilekçenin işleme konulması için Dilekçe Kanunu'nun 4 ve 6. maddesine uygun olması gerekir. Dilekçe Kanunu'na uygun olmayan dilekçeler işleme alınamaz.

Bunun yanında devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı soruşturma sonucu anlaşıldığında asılsız isnatta bulunanlar hakkında 657 s. Devlet Memurları Kanunu'nun 25. maddesi ve 4483 sayılı Yasa'nın 15. maddesi gereği kamu davası açılır.

Bu gün sadece din görevlilerine değil tüm kamu görevlilerine şöyle bir ricada bulunsak ve *'Herkes bulunduğu ilde idarenin memurunu korumak için yaptığı kaç başvuru var?'* şeklinde sorsak kaç örnek uygulama buluruz? Belki de bu sorumuzun cevabı kocaman bir "HİÇ" olacaktır. Bu bir hizmet kusurudur.

¹⁶ Bkz. KİK Kararları (26 Ekim 2005)

Hiçbir alanda kabul edilemeyeceği gibi, memurun idarece korunmasına ilişkin Anayasal ve yasal hükümlerin göz ardı edilip, haksız isnat ve iftiralara karşı memurunu korumayan idareye hizmet kusurundan sorumluluk yüklenip cezalandırılması hukuken mümkündür.

Bu cezalandırma sadece tazminat kapsamında değil, TCK kapsamında da söz konusu olabilecektir. Zira memura hakaret ve iftira suçları, yukarıda belirtildiği üzere resen takibi zorunlu birer suçtur. Ve idarenin memurunu bu konuda koruma ve memurunun hakkını arama yükümlülüğü bulunmaktadır.

Dilekçe Hakkı

Anayasamızın, dilekçe hakkını düzenleyen 74. maddesinde;

‘Vatandaşlar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir’ denilmektedir. Bu hakkın kullanılma biçimi kanunla düzenlenir.

DİLEKÇE HAKKININ KULLANILMASINA DAİR KANUN

Kanun Numarası: 3071

Kabul Tarihi: 1.11.1984

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 10.11.1984 Sayı: 18571

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 24 Sayfa: 64

Dilekçede bulunması zorunlu şartlar

Madde 4. – (2.1.2003) Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerde, dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması gerekir.

Gönderilen makamda hata:

Madde 5. – Dilekçe, konusuyla ilgili olmayan bir idari makama verilmesi durumunda, bu makam tarafından yetkili idari makama gönderilir ve ayrıca dilekçe sahibine de bilgi verilir.

İncelenemeyecek dilekçeler:

Madde 6. – Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerden;

- a) Belli bir konuyu ihtiva etmeyenler,
  - b) Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olanlar,
  - c) 4 üncü maddede gösterilen şartlardan herhangi birini taşımayanlar,
- İncelenemezler.

Dilekçenin incelenmesi ve sonucunun bildirilmesi:

Madde 7. – (2.1.2003) Türk vatandaşlarının ve Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlemin safahatı hakkında dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap verilir. İşlem safahatının duyurulması halinde alınan sonuç ayrıca bildirilir.

MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası: 4483

Kabul Tarihi: 2.12.1999

Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 4.12.1999 Sayı: 23896

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 39, Sayfa:

Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen dava açılacak haller

Madde 15 - Memurlar ve diğerk kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin garaz, kin veya mücerret hakaret için uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen soruşturmaya geçilir.

Memurlar ve diğerk kamu görevlilerinin yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlarda kamu davası açılması için Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurma ve haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakları saklıdır.

DEVLET MEMURLARI KANUNU

Kanun Numarası: 657

Kabul Tarihi: 14.7.1965

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 23.7.1965 Sayı: 12056

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 4 Sayfa: 3044

İsnat ve iftiralara karşı koruma:

Madde 25 – Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı ve soruşturma veya yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnat sabit olmadığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığı'ndan isterler.

8- Ek Gösterge Yasa Taslağında 3000'e çıkarıldı

18.05.1994 tarih ve 527 sayılı KHK'nin 3. maddesi ile 657 sayılı Yasa'nın ek 1 sayılı cetveli ile belirlenen kıstasa göre hizmet sınıflarının ek göstergeleri şöyledir:

Genel İdare Hizmetleri 8000, Teknik Hizmetler 3600, Sağlık Hizmetleri 3600, Eğitim Öğretim Hizmetleri 3000, Avukatlık Hizmetleri

3000, Emniyet Hizmetleri 7000, Mülki İdare Amirliği 7600, Din Hizmetleri 2200.

Din görevlilerinin aleyhine olan bu durumun düzeltilmeli ve din görevlilerinin ek göstergelerinin Eğitim Sosyal Hizmetler gibi 3600 veya Öğretim Hizmetleri gibi 3000 olması sağlanmalıdır.

Ek gösterge diğer kurumlarda 3000 ve daha üstü iken Diyanet'te 2200'dür. Din hizmeti maddi, sosyal ve kültürel hizmetlerin üstündedir. Halkın birinci değeri ve üst kimliği olan din hizmetinin en alt göstergeye tabi tutulması önemli bir haksızlıktır.

Teşkilat Yasa Taslağı'nın yasalaşması ile ek din görevlilerine uygulanan 2.200 ek gösterge 3000'e çıkarılacak ve yıllardır süren bu haksızlık giderilecektir.

9- Cami Temizlikleri Mahalli İdarelerce Yapılmaya Başlandı

Camilerin iç ve dış temizliklerinden, hatta tuvalet temizliklerinden imamlar sorumlu tutulmaktadır. Bu çok onur kırıcı bir sorumluluktur. Sendikamız cami temizliklerinin mahalli idarelerce yapılmasını istemektedir. Birçok il ve ilçede bizim bu çağrımız üzerine bu hizmet mahalli idarelerce verilmeye başlandığını memnuniyetle görüyoruz.

10- Camilere Lojman Yapımı Başladı

Cami hizmetleri mesai mefhumuna uymayan hizmetlerdendir. Cami görevlilerinin sabah namazı için sabah saat 04.00'te, yatsı namazı için ise gece 23.00'de görevinde olması zorunluluğu vardır. Bu vakitlerde görevde olmak ve cami hizmetini aksatmadan yerine getirmek ancak yakın bir evde oturmakla mümkündür. Aksi halde cami hizmetlerinin aksatılmadan sağlıklı yürütülmesi mümkün değildir. Ayrıca bu saatlerde göreve gidilmesi ve eve dönülmesi can güvenliği açısından da ciddi tehlike taşımaktadır.

Görüldüğü gibi cami lojmanı cami hizmetinin mütemmimi, olmazsa olmazıdır. Cami hizmetlerinin aksamadan sağlıklı yürütülmesi ve istenen verimin alınması için din görevlilerine cami lojmanı temin edilme-
lidir. Diyanet İşleri Başkanlığı bu soruna talebimiz üzerine el atmıştır.

11-Herkes Hacca Görevli Gitmeli

Diyanet'te görev yapan herkesin en az bir kez hacca görevli olarak gitmesi gerektiğini defaatle dile getirdik. Görevli gidişe sınırlama getirilmesi ve tecrübesiz görevli oranının % 80'e çıkarılması ile bunun yolu büyük ölçüde açılmış oldu.

12- Eşlere Hac İmkânı

Hacca görevli gidenlerin eşlerini de götürmelerine imkân sağlan-
masını istedik. Eşlerin hac için müracaat ve kayıt işlemlerini yaptırmış olmaları şartı ile bu imkân da sağlandı.

13- Cami Meşrutaları Sorununa Çözüm

Özellikle İstanbul başta olmak üzere birçok vilayette cami meşrutalarında oturan din görevlileri Vakıflar İdaresi tarafından işgalci olarak mahkemeye veriliyor ve mağdur ediliyordu. Bu haksızlığın giderilmesi için sendika olarak yaptığımız girişimler sonucu Vakıflar Genel Müdür-
lüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Sendikamız bir araya gelerek cami meşrutalarının Diyanet İşleri Başkanlığı'na tahsisi ve tahsis bedelinin de Diyanet Vakfı tarafından ödenmesi kararlaştırılmıştı.

Ancak daha sonradan bu bedeli yüksek bulan Diyanet İşleri Baş-
kanlığı sorunu çözümsüz bıraktı.

14- Tayin Furyası Durduruldu

Başkanlık Merkez Teşkilatı'nda 15-20 yıl hatta daha fazla aynı yer-
de çalışanlar, din görevlisinin aynı yerde 10 yıldan fazla durmasının doğ-
ru olmadığını ileri sürüyor ve aynı yerde duran su misali kokacağını id-

dia ediyorlardı. Bu amaçla hazırlanıp yayınlanan genelgeyi uygulamaya koymaya çalışıyorlardı.

Din görevlilerinin keyfi olarak yer değiştirmelerini getirecek olan bu genelge tepkilerimiz üzerine geri çekildi.

15- Diplomalardaki Şerh Kaldırıldı

İlahiyat ön lisans diplomalarına YÖK tarafından konan 'bu diploma Diyanet'ten başka yerde geçmez' şerhi başvurumuz üzerine YÖK tarafından kaldırıldı.

16- Katsayı Engeline Son Verildi

YÖK Başkanı ile yapılan görüşmede meslek lisesi mezunlarına uygulanan katsayı engelinin de artık kaldırılması gerektiğini dile getirdik. Bu konuda söz aldık ve YÖK 2010 itibariyle katsayı engelini kaldırdı.

Ayrıca yetkili sendika olarak toplu görüşme masasında imza altına alınan önemli kazanımlar da var. Bunlara burada yer veremedik.

Bunlar sendikal kazanımlardan sadece birkaç örnektir. Arzumuz yapılanların takdir, yapılmayanların takip edilmesidir. Bilelim ki, insanları yaptıkları dolayısıyla takdir etmek, yapılmayanları yapmaya en iyi teşviktir.

Diyanet-Sen bu hizmetleri neticesi her yıl üye sayısı artıyor ve her yıl yetkili oluyor. Giderek artan bu ilgi ve güvene layık olmaya çalışıyoruz. Gayret bizden muvaffakiyet Allah'tandır.

Bölüm - V

FARKLI BİR BAKIŞ

ÖMÜR BİTER AMA SORUNLAR BİTMEZ

Ailede, çevrede, ülkede, bölgede ve dünyada sorunlar hep vardı. Var olmaya da devam edecektir. Şoförlerin dilinde ‘*Ömür biter yol bitmez!*’ diye bir söz var ya aynen öyle ‘*Ömür biter ama derter ve sorunlar bitmez.*’ Kimsenin ömrü bütün sorunlarını çözmeye yetmemiştir. Ancak önemli olan sorunların varlığı değil, sorunlara karşı nasıl tavır alacağımızdır. Sorunlar karşısında alacağımız tavır sorunları çözebilir veya çözülmez hale getirir.

a) Sorunlar görmezden gelinemez

Onun için sendika olarak var olan sorunu görmek ve çözmeye çalışmak zorundayız. Hangi koşullar içinde çözülecekse onu bulmaya, onu görmeye ve sorunu çözmeye talip olmalıyız.

b) Toplantılar ağlama duvarı değildir

Bir araya geldiğimiz toplantılarda sorunları tek tek, alt alta sıralamamızın birbirimizi ümitsizliğe sürüklemekten başka bir yararı yoktur. İnsanlara ümit aşılacak ve sorunların çözümü için her zaman ümitli olmak gerekir. Birilerini sürekli hedef tahtasına oturtmak ve suçlu aramak çözüm değildir. Meşhurdur; ‘*Karanlığa küfretme. Bir mum da sen yak!*’ demişler.

c) “Su-i misal emsal olmaz”

Biliyorsunuz Mecelle’de ‘*Su-i misal emsal olmaz*’ diye bir madde vardır. Bir veya birkaç sorunu misal verip öne çıkararak var olan güzellikleri örtmek doğru değildir. Bir insanın yanlışını örnek gösterip herkesi kötölemek, bir yanlışını örnek gösterip her şeyi kötü göstermek doğru değildir. Bardağın dolu ve boş tarafına birlikte bakmak lazımdır. Hesap gününde iyi amellerle, kötü ameller tartılacak ve iyilikleri fazla gelen iyilerden olacak ve kurtulacaktır. İnsanların ve olayların iyi ve kötü yanlarını birlikte ele alırsak daha doğru yapmış oluruz.

d) Sorunları başkasına havale etmenin bir faydası yoktur

Çözüm için herkes sorumluluk almalı ve elini taşın altına koymalıdır. Yöneticisi ve üyesi ile sendika çatısı altında güç birliği oluşturmak ve çözümü birlikte bulmak gerekir. Sorunun çözümünde taraf olmak gerekir. '*Sorunun çözümünde taraf olmayanlar, sorunun bizatibi parçası olurlar*' diyor John F. Kennedy.

e) Başkalarının sorunlarını da görmek gerekir

Sadece bizim değil bizim dışımızdakilerin de sorunları vardır. İşsizlerin, asgari ücretle iş bulup çalışanların, sokak çocuklarının ve kadınların sorunları vardır. Sürekli bizden yukarı olanlara bakıp bizden aşağı olanları hiç görmezsek bardağın dolu tarafını görmemiz mümkün değildir.

f) Sorunu bugün, mutlaka, hemen, şimdi çözmek boş bir iddiadır

Sorunu olanlar sorunun bir an önce çözülmesini isterler. Ama bu çok kere mümkün olmaz ve insanları umutsuzluğa, hayal kırıklığına sürüklemekten başka bir sonucu yoktur. Sorunları tabir-i caizse boy sırasına göre, ehemî mühîme tercih ederek sıralamak ve kısa vadeli ve uzun vadeli çözümler üretilmelidir.

SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN İKİ ESAS

Biz sorunların sürmesinden değil bir an önce çözümünden yanayız. Onun için sorunların çözümü için en sağlıklı yolu bulmalı ve o yoldan sorunları çözmeliyiz. Sorunların çözümüne hizmet etmeyen yolda yürümek, sorunlar üzerinden şahsi prim yapmak isteyenlerin işi olabilir. Sorunların çözümünde biz; '*Kavga değil diyalog, teslimiyet değil işbirliği*' diyoruz.

1- Kavga Değil Diyalog

Sorunların en kolay çözümü kalbe girilmekle başlar. Ve hiçbir kalbe kapı kırılarak girilmez. Onun için sendikalar geleneksel '*istemezik*' yak-

laşımını, her işe karşı çıkma anlayışını terk etmeli; sosyal ve ekonomik hak ve menfaatleri koruma ve iyileştirme yanında, hizmette verim ve kalitenin artması yönünde stratejiler geliştirmelidir. Sözlerimizin başında Yunus Emre'den bir mısra aktarmıştık; '*Söz ola kese savaşı / Söz ola kestire başı.*'

Üslûb-i Beyân Aynıyla İnsan

Eskiler; '*Üslûb-i beyân aynıyla insandır*' derler. Bir insanın insanlığı (kişiliği, karakteri, değeri) konuşmasına ve konuşmasında tercih ettiği üslûba (ifade tarzına) yansır, onu orada görebilirsiniz. Üslup sorunların çözümünde çok önemlidir. Şöyle bir hikâye anlatılır;

Kral gece rüyasında dişlerinin tümünün döküldüğünü görür ve sabahleyin bu rüyasının yorumlanmasını ister. Sabah olunca rüyasını yorumlaması için tabirci çağırılır. Rüya tabircisi eşinin ve çocuklarının kendisinden önce öleceğini söyler. Kral bu tabircinin kellesini vurdurur.

Başka bir tabirci gelir. Kralın rüyasını dinler ve biraz düşündükten sonra yoruma başlar; '*Kralım Allah size o kadar uzun ömür verdi ki, o kadar çok yaşayacaksınız ki eşinizin ve çocuklarınızın ölümünü bile göreceksiniz.*' Kral bu tabirciyi ödüllendirir. Dikkat edin yorum aynı, fakat üslup farklı. Birinde kelle kesiliyor, diğesinde ödül alınıyor.

Ne Kadar Kavgacı İsek O Kadar Üstün müyüz?

İnsan aslında sosyal bir varlıktır. Ancak, hemen her şeyden kavgacı çıkarmada çok mahir olanlar da var. '*Ne kadar kavgacı isek, ne kadar sevimizi yükseltirsek, o kadar üstün ve başarılı görünürüz*' düşüncesinde olanlar var.

Oysa örnek insan Hz. Muhammed'in ümmeti olan bizler aramızda olumlu iletişim kurmak ve yaşadığımız toplumda çekişme değil, diyalog ve işbirliğini sağlayarak, iş ve çalışma hayatını cehenneme değil cennete

çevirmek ve işin tadını çıkarmak için gayretli olmamız ve ‘Çekişirseniz gücünüz gider’ ilahi uyarısını unutmamamız lazımdır. Şu bir gerçektir ki, hiçbir tartışma ve çekişme ‘Sen haklısın’ diye bitmez.

Peygamberimiz (a.s) güçlü olduğu halde kavgayı, savaşı değil ‘*Vesulhu bayrun*’ buyurarak, barışı seçmiştir. Barışa, uzlaşmaya önem veren Peygamberimiz (a.s) ‘*Müslüman çevresiyle geçimli ve kendisiyle geçinen insandır*’ diye tarif etmiştir.

Uzlaşma kavramı bizim için çok önemli ve gereklidir. Çünkü ait olduğumuz kültür uzlaşmayı ve barışı savunmaktadır. Bu nedenle teslimiyetçi ve güdümlü değil adaletli bir uzlaşmayı sonuna kadar savunuruz.

2- Teslimiyet Değil İşbirliği

Karşılıklı bilek güreşinin, güç gösterisinin yapıldığı, kasların, pazıların sürece hâkim olduğu, masaya yumruk vuranın dediğinin olduğu anlayış artık çağdışı bir anlayıştır.

Bu gün artık kavga yerine akıl ve bilgi, adaletli bir uzlaşma yolu seçilmeli ve idare ile kompleksiz bir biçimde ilişkiler geliştirilmelidir. Çünkü doğrulara yoldaş hatta destek olmak, yanlışlara da engel olmak sorumluluğumuz vardır. İdareyi doğrularda yüreklendirmek, göremedikleri yanlışlarını ifade etmek yükümlülüğümüz var. ‘*Emr-i bi’l ma’ruf ve nehy-i ani’l münker*’ budur.

Sendikacılık Her Şeye Muhalif Olmak mıdır?

‘Sendikacılık muhalif olmaktır’ diyenler ve sendikayı ebedi muhalefet örgütü olarak tarif edenler, eskilerin ifadesi ile ‘*balif tu’raf*’ yani ‘*Muhalif ol, meşhur ol*’ anlayışında olanlardır. Ama biz şöhet değil hizmet erleriyiz. Onun için her şeye muhalif olmayız. Sadece yanlış ve haksızlığa muhalif oluruz ama doğrunun ve iyinin her zaman yanında oluruz. Bu yaradılış gereğimidir.

Sürekli Tenkit Demokrasi Gereği mi?

Tenkide alışık olanlar bunu demokrasi adına yaptığını söylerler. Ama herkesi tenkit edenlerin tenkit edilmeye hiç mi hiç tahammülleri yoktur. Hani tenkit demokrasi gereği idi. Kendinin tenkit edilmesine tahammül edemeyenlerin sıra tenkit etmeye gelince ölçülü ve insafılı olanını bulmak çok zor, hatta imkânsızdır.

‘Sana yapılmasından boşlanmadığın şeyi sen de başkasına yapma’ diyor Hz. İsa (a.s). Peygamberimiz (a.s) da *‘Kendin için sevip istediğin bir şeyi din kardeşin için sevip istemedikçe, kendin için sevip istemediğin şeyi din kardeşin için de istemedikçe tam iman etmiş olamazsın’* şeklinde bir hadisi vardır.

Bu imanın ve İslam’ın gereğidir. Ancak, çoğu kere hüsn-ü zan yerine su-i zan tercih ediliyor. Muhatabımızı yüz konudan doksan dokuzunda beğenip bir noktada beğenmezsek o birle onu mahkûm ediyoruz. On bin hastayı tedavi edip iyileştiren ama bir hastası elinde kalan doktora katil doktor yaftasını hemen vuruyoruz.

En gerideki adamın bu konuyla ilgili misalini vermek istiyorum. “O sabah acelem yoktu. Tramvaydan indim, yavaş yavaş adımlarla etrafı izleyerek yürümeye başladım. Bu esnada gözüme önümde yürüyen ve benimle birlikte tramvaydan inen üç kişi takıldı. En öndeki sanki arkasından biri kovalıyormuş gibi hızlı adımlarla yürüyordu. Arkasından gideni bir hayli geride bırakmıştı. Kendi kendime: ‘Bu adam hayatta mutlaka başarılı olur’ diye düşündüm. Onun arkasından giden kişi sakın adımlarla ilerliyordu. ‘Belki bu adam da bir şeyler başarabilir.’ diye mırıldandım. En arkadan giden ise sanki nereye gideceğini bilmiyormuş gibi sallana sallana ve etrafı seyreterek yürüyordu. Onun içinse; ‘İşte!’ dedim. ‘Hayatta hiç bir şeye yaramayacak bir serseri’ derken aklıma bir şey geldi. Ben bu adamların her üçünün de gerisindeydim!”

Evet, başkalarının hali ile uğraşan kendi halini göremez. Başkalarının kusurunu araştırmak, insanı kendi kusurlarını görmekten alıkoyan çok çirkin bir hastalıktır.

Kusur Arayan Göz Maharet Görmez

Hemen herkesi acı acı sorgulayanlar kesinlikle maharet görmez. Bunlar İslam terbiyesinden ve demokrasi kültüründen mahrum kimselerdir. Oysa yapılan hizmetleri ve iyilikleri görmemek ve takdir etmemek en hafifinden nankörlüktür. Aşağıdaki misal sürekli kusur arayanların kesinlikle maharet görmediklerini çok güzel şekilde ortaya koymaktadır.

Bir dervişin de her yaptığını tenkit edenler varmış. Bir gün dervişin büyük bir nehirde yürüdüğünü görürler. Hemen muhalifleri çağırırlar. Muhalifler bu sefer: *'Bakın bakın dervişiniz yüzme bile bilmiyor.'* demeye başlarlar.

Bir diğer misalimizde merkezi bir camide görev almak isteyen bir din görevlisi var. Mülakata alınan hoca efendiye kaç sayfa ezberinin olduğu sorulur. O da 20 sayfa ezberinin olduğunu söyler. Karşısındaki, *'20 sayfa ile hocalık mı olur?'* diye çıkışmaya başlayınca hoca: *'Efendim, Hz. Âdem (a.s) 10 sayfa ile yıllarca Peygamberlik yaptı ya'* cevabını verir.

Takdir İyileri Yüreklendirmek ve Cesaretlendirmektir

Bilindiği gibi *'Marifet iltifata tabidir.'* Takdir etmek teşvik etmektir, yüreklendirmektir. Ancak beğenimizi, takdirimizi dile getirmenin doğru görülmediği bir kültüre sahibiz.

Evet, beğenimizi, takdirimizi dile getirmenin doğru olmadığı gibi bir kültüre sahibiz. Maalesef yüreğimizdeki sevgiyi dile getirmek, takdirimizi ifade etmek konusunda yeterince rahat değiliz. Bu belki yetişme tarzımızla alakalı bir konu. Beğenimizi, takdirimizi dile getirmenin doğru olmadığı yağcılık, daha doğrusu yalancılık gibi görüldüğü bir kültüre sahibiz.

İnsanları takdir etmenin, başarıları tebrik etmenin iyi işler, güzel çalışmalara hız vereceğini yeni ve güzel gelişmelere sebep olacağını her nedense hep ıskalarız, ‘Marifet iltifata tabidir’ gerçeğini unuturuz. Daha da kötüsü beğenisini çok rahat dile getiremeyen bizler en küçük hatayı görme ve hemen uyarı, azar hatta mümkünse cezalandırma konusunda çok rahatız.

Oysa olaylara her zaman olumlu bakmayı öğrenmeli, iyiyi görmeli, başarıyı takdir etmeli ve sevdiğimizi söylemeliyiz. Peygamberimiz (a.s); köpek leşini görüp burnunu tutan sahabilerine dönerek; ‘Baksanıza ne güzel dişleri var’ demiştir. Köpek ölüsünde bile diş güzelliğini gören bir peygamberin ümmetinin iyiliğe ve güzelliklere kör olması, nankör olması acı değil mi? Bunun için insanlar sağlıklarında değil öldüklerinde daha çok takdir edilirler.

Olayı bilirsiniz. Nasrettin Hoca bir gün dostlarına; *“Herkes ölecek biliyoruz. Ben de öleceğim. Benim cenaze namazımdan sonra hoca efendi size ‘Nasıl bilirsiniz?’ diye soracak. Bu soruya ne cevap vereceksiniz?”* Dostları; *‘Aman hocam, nasıl cevap verebiliriz ki? Tabii ki iyi biliriz diyeceğiz’* derler. Bunun üzerine hoca efendi; *‘Yahu dostlar, madem öldüğümde iyi biliriz diyeceksiniz. Bunu ben yaşarken yüzüme karşı söylesenize’* der.

Nasrettin Hocamızın yukarıdaki misale işaret ettiği bu önemli gerçeği hepimiz göz ardı ediyoruz. Maalesef yüreğimizdeki sevgiyi dile getirmek, takdirimizi ifade etmek konusunda yeterince rahat değiliz. Bu durumu yağcılık olarak görüp, gösterenler var.

ÜLKEMİZDE GÜZEL İŞLER DE OLUYOR

Kendi aile çevremize, komşularımıza, iş ortamlarına, ekonomik imkânlara ve hayat standartlarındaki gelişmelere beraberce bakalım. Bu günümüzü geçtiğimiz 15- 20 yıllla bir kıyaslayalım. Ülkemizdeki gelişme-

leri, her alanda iyiye gidişi görmemek insafsızlık olur diye düşünüyorum.

Evet, karşılaştığımız olumsuzluklara rağmen ülkemizde güzel işler de oluyor. Onun için ümitsizliğe yol açacak şekilde sadece olumsuzlukları, başka bir ifade ile sadece bardağın boş tarafını görüp, göstermek doğru bir yaklaşım değildir. M. Akif, ‘ *Yeis öyle bir bataklıktır ki, düşersen boğulursun*’ diye bizi uyarıyor. Ye’s’e düşmeyelim, çevremize ümitsizlik yaymayalım. Bunu felaket tellalları ve yıkım ekipleri fazlası ile zaten yapıyor.

Ülkemizde elbette çok büyük güzellikler mevcuttur. Biz burada bu güzelliklerin sadece bir kaçını örnek olarak sizinle paylaşmak istiyoruz.

- 1- **Diyanet İşleri Başkanlığı:** 100 bin personeli ile Diyanet İşleri Başkanlığı yurt içinde en ücra köşeye kadar, yurt dışında Kafkaslar ve Balkanlar başta olmak üzere birçok ülkeye din hizmeti sunuyor.
- 2- **Gönüllü Sivil Toplum Kuruluşları Hizmet Yarışında:** Sivil toplum eliyle yurtlar, kurslar, pansiyonlar ve okullar yapılıyor. İnsanımıza eğitim hizmeti sunuluyor.
- 3- **Yardım Kuruluşları İşbaşında:** Başta İHH, Deniz Feneri, Kimse Yok Mu ve Can Suyu olmak üzere onlarca yardım kuruluşu, yurt içinde ve yurt dışında doğal afetlerde insanların yardımına koşuyor. Okul, hastane ve ev yapıyor, gıda, giyecek ve yiyecek yardımı sunuyor.
- 4- **Dünyanın 110 Ülkesinde Yüzlerce Türk Okulları Açılmış, Eğitim Faaliyeti Sunuluyor:** Dostluk, kardeşlik ve insana yatırım yapılıyor. Hiç şüphe yok ki yatırımın en güzeli insana yapılandır. Türkiye’nin 50–100 yıl ilerisine yatırım yapıyor.
- 5- **Türkiye, Çevresi Dostlarla, Dostluklarla Çevrili Bir Ülke Haline Geldi:** Daha düne kadar Yunanistan, Bulgaristan, Suriye, Irak, İran ve Rusya ile düşman iken bugün hemen hepsi ile dostluklar kurulmuş, Türkiye bölgenin önemli bir gücü haline gelmiş, getirilmiştir.

Allah bu hizmetlerin artarak devamını nasip etsin. Allah bu hizmetlere öncülük edenlerden razı olsun ve onlara muvaffakiyetler nasip etsin.

Demokrasiye Müdahaleler Var

Ülkemizde zaman zaman gerilim alanları açılıyor. Demokratik açılımlar, haklar, özgürlükler ve açık toplum hala vehimlerle, korku senaryolarıyla engellenmek isteniyor.

Kayıtlı, şartlı, sınırlı, sorumlu bir egemenlik anlayışı dayatılıyor. Yayıp gündemlerle, siyasi alana, özünde de demokrasiye yönelik sortiler yapılıyor. Hatta Türkiye'nin 88 yıllık demokrasi geçmişi görmezden geliyor ve demokrasiye sivil ve askeri müdahaleler yapılıyor. Bu şekilde ayıplı ve defolu bir demokrasi anlayışı ısrarla ve inatla sürdürülmek isteniyor. Bu anlayış demokrasinin yerleşmesini ve sağlıklı işlemesini engelliyor.

Demokrasinin askıya alındığı, kesintiye uğradığı, tartışma konusu yapıldığı bütün dönemlerin ekonomik verilerini inceleyin. Bütün göstergelerde geriye gidildiği görülecektir. Bu ülkeye, bu necip millete yazık, günah değil mi? On yıllar boyunca bu geriye gidişin bedelini millet olarak hep birlikte ödedik. Bunu artık birilerinin görmesi, anlaması gerekiyor. Sağır sultan duydu, bunu birilerinin de duyması gerekiyor.

Halk iradesi yani demokrasi olmayınca kalkınma olmuyor, milli egemenlik olmayınca ilerleme olmuyor, bu gerçeği ne zaman anlayacaklar?

Bir tarihte Türk ve Japon yelken takımlarının yarışması yapılır. Japon takımında bir dümenci ve sekiz kürekçi bulunur. Türk takımında ise sekiz dümenci ve bir kürekçi bulunur. Yarışmayı Türk takımı açık farkla kaybeder.

Takımımız bir değerlendirme toplantısı ile yeni bir yapılanma kararı alır ve dört dümenci, dört dümen yardımcısı ve yine bir kürekçiden takımı oluşturur. İkinci yarışma da açık farkla kaybedilir. Takımımız bu sefer ki değerlendirme toplantısında kürekçinin işine son verir.

Bu misal rastgele verilmiş bir misal değildir. Türk bürokrasisinde durum aynen böyledir. Sekiz kişi dümende ve bir kişi kürekdedir. Dümendekiler: Bakan, Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Şef, Müdür ve Daire Amiri. Kürekte ise sadece memur...

Bildik senaryoların yeniden uygulamaya konulduğu, Türkiye'nin geleceği, milletin geleceği üzerine oyun kurulduğu günlerden geçiyoruz.

21'inci yüzyılda, 2008 yılında, bilgi, iletişim, internet çağındayız ama hala 100 yıl öncesinin, 1923'ün bile gerisinde olanlar var. 1945'lerin baskıcı, otoriter zihniyetine takılıp kalanlar var. Milleti ve milletin değerlerini hor ve hakir görmeyi yaşam tarzı haline getirenler var. Dahası demokrasiyi kendi tekellerinde görenler var.

Birileri Türkiye'yi babalarının malı gibi görüp, toplumu istedikleri gibi şekillendirebileceklerini zannediyor. Masanın başına geçmişler, ellerinde cetvel, makas, kalem, her şeye şekil verebileceklerini, her şeyi dizayn edebileceklerini düşünüyorlar.

Evet, Türkiye bir yol ayrımında, bir kırılma noktasında. Bir yanda statüko, halkın gücü ve rolünü zayıflatan bir yapı, diğer yanda demokratik açılımlar, gelişme, yenileşme, değişim, dönüşüm, çağdaşlaşma, hukuk ve demokrasi var.

Türkiye, ya düne ait takıntılarını, safralarını bir kenara bırakarak gelişen, ilerleyen birinci lig ülkesi olma yolunu seçerek, bu yolda ilerlemeli ya da 3. ligde kalma yolunu tercih etmelidir. Bu yol, zümre demokrasisinin ve güdümlü demokrasinin olduğu, ülke kaynaklarının belirli zümrelere peşkeş çekildiği yoldur.

Demokrasiden korkan, gerilim ve çalışmadan rant sağlamak isteyen ve huzursuzluğu körükleyenler, bu millete kirli senaryolar yazıyorlar. Bizler, bu kötü senaryonun farkındayız. Oyuncusu olmayacağız. Çünkü biz bu filmleri çok gördük.

Biz bu filmi artık seyretmek istemiyoruz...

HEPİMİZ AYNI GEMİDEYİZ

Devlet, tarihsel bir realite, beşeri ve toplumsal bir zarurettir. Anarşizmin tahayyülünü bir kenara bırakacak olursak, devletsiz bir toplum mümkün değildir.

Devleti bir gemiye benzetebiliriz. Hepimiz aynı gemideyiz. Asker de bu gemide, sivil de. Hiç kimse kendini geminin aslî sahibi sayamaz ve hiç kimse bir başkasının düşünmesini, okumasını, yazmasını engelleyemez.

Farklı olmanın zenginliği, sahil-i selamete çıkmak için en önemli hazinedir. Yoksa gelecek nesiller de bugüne dair hatıraları hüznle, acıyla okuyacak. Sevgiden, saygıdan, hoşgörüden, tahammülden bu kadar ayrı düşmeye gerek var mı? Farklı düşünmenin kimseye zarar vermediği, üstelik bu kadar açık ve misali bol bir gerçeğe dönüşmüşken, işgüzarlık edip nesillerin idealizme kanatlanmış ruhlarını öldürmenin ülkeye ne faydası olabilir ki?

Hülâsa hepimiz aynı gemideyiz. Bu geminin zarar görmemesi ve yoluna devam etmesi için hepimizin görev ve sorumluluklarımızı en iyi şekilde yerine getirmesi gerekir. Bunun için görüşü, düşüncesi ne olursa olsun insana değer vermiyoruz. Bunun için Osmanlı'nın manevi kurucusu Şeyh Edebali; '*İnsanı yücelt ki, devlet yücelsin*' demiştir.

Devlet, tarihsel bir realite, beşeri ve toplumsal bir zarurettir. Devlet en büyük nimetlerdendir. '*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi / Olmaya devlet cihanda bir nefes sıbhat gibi.*' Anarşizmin tahayyülünü bir kenara bırakacak olursak, devletsiz bir toplum mümkün değildir. Devleti bir gemiye benzetebiliriz. Hepimiz aynı gemideyiz.

Asker de bu gemide, sivil de. Hiç kimse kendini geminin aslî sahibi sayamaz ve hiç kimse bir başkasının düşünmesini, okumasını, yazmasını engelleyemez. Farklı olmanın zenginliği, sahil-i selamete çıkmak için en önemli hazinedir.

Gökkuşığı bütün renkleri beraber yan yana bir arada bulundurduğu için güzeldir. Gökkuşığı tek renk olsaydı bu kadar güzel olmazdı değil mi? Gökkuşığı gibi farklılıklarımızı ayrılık değil zenginlik ve güzellik olarak kabul etmeliyiz.

Ayrıca elimizin parmakları da birbirinin aynı değil farklıdırlar. Elimizin parmakları farklı değil de birbirinin aynı olsaydılar elimiz fonksiyonunu tam olarak yapabilir miydi? Elbette hayır.

HÂKİMİYET MİLLETİN Mİ?

Tarih, insanların dengesiz ve kontrolsüz hareketlerinin, hayatı tüm canlılara zehir ettiği sayısız örneklerle doludur. Bu dengesizlik ve kontrolsüzlük sonucu her gün gelişen teknoloji ve imkânlarla rağmen kat kat artan sorunlarla karşılaşyoruz.

Bu sorunların üstesinden gelmek için insanın kendisine, diğer insanlara, tabiata ve yaratıcısına karşı sorumluluklarını ve ilişkilerini sağlıklı şekilde kurabilmesi ve sonsuz istek ve arzularına bir doz ayarlaması yapması, bir denge kurması gerekir. Bunu başaran insan, kendisiyle barışık olduğu gibi, diğer insanlarla ve toplumla ilişkilerinde de problemsiz olur. Dengeyi kurmayı başaran insan bir yandan gelişerek toplumuna katma değer katar, diğer yandan kendi değerleriyle güçlenmiş topluma karşı hatalı davranışlardan kaçınır. Aksi olursa sorunlar krizlere dönüşür ve medeniyet yarışında bir arpa boyu yol almak mümkün olmaz.

Sadece birey-toplum dengesi yetmez. Buna, toplum halinde yaşayan insanların en üst düzeyde örgütlenmesi demek olan ve insanlara güvenli bir sosyal ortam oluşturmayı amaçlayan devlet mekanizmasını da katmamız gerekir. Yani, birey-toplum-devlet dengesi de sağlanmalıdır. Bu da devletin millet tarafından kontrol edilmesiyle sağlanabilir. Hâkimiyetin millete ait olmasının anlamı da budur.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Sivil toplum kuruluşlarının topluma hizmet etmek ve topluma fayda sağlamaya çalışmanın yanında toplumda iyiliği yaşatmak, kötülüğü engellemek fonksiyonu da vardır. Sivil toplum kuruluşları (STK) iktidara talip olmayan gönüllü kuruluşlar olup, bir anlamda güç ve iktidar sahiplerinin hukuksuz ve kontrolsüz güç uygulamaları karşısında en esaslı caydırıcı unsurlardır. Öyle ki, etkileri, çoğu zaman iktidara talip olup da muhalefette yer alan siyasî partilerden daha fazladır. Meselâ Irak ve Ortadoğu'yu kana bulayan Bush, muhalefet partisinden çok ülkesindeki sivil toplum kuruluşlarından çekinmektedir.

Diğer yandan sivil toplum kuruluşları, birey, toplum ve devlet dengesi açısından da çağımıza uygun, medenî, modern ve insanî koruyucu mekanizmalardır. Sivil toplum kuruluşları, aynen bilgisayarlardaki virüslere karşı geliştirilen anti virüs programları gibi, sürekli gelişim içerisinde ve teyakkuzda olmalıdır. Görev ihmal edildiğinde bünyeye virüs girme ihtimali yükselir. Denizde dalga, dünyada virüs her zaman olacağına göre, salimen sahile ulaşmada günün şartlarına uygun tedbirler elzemdir.

Ayrıca, parlamenter demokratik sistemde 'sivil toplum olmazsa olmaz'dır. Sivil toplumdan anladığımız sadece sendikalar ve dernekler değildir. Dinî cemaatler de birer sivil toplum hareketidir. Beğenin ya da beğenmeyin, itiraz edin ya da etmeyin ülkede her genci, her çocuğu ve her insanı kalbiyle seven, onlardan hiçbir menfaat beklemeksizin onlara eğitimden sağlığa kadar karşılıksız hizmet sunmak için çırpınıp duran bu cemaatlerdir. Ülke olarak çok ağır ekonomik krizleri sosyal patlamalar olmadan atlatmışsak bu gönüllü sivil toplum kuruluşları sayesinde olmuştur.

Devlet Milleti İçin Vardır

Türkiye'deki siyasal sistem, anayasanın ikinci maddesinde kendini tanımlar; *'Demokratik, laik, sosyal hukuk devleti.'* Yani Türkiye sadece

laik değildir. Türkiye aynı zamanda, demokratik bir hukuk devletidir. Ancak ne gariptir ki, laiklikten yana taraf olanlar demokrasiden, hukuk devletinden yana taraf olmuyorlar. Üstelik demokrasi laikliği içerir ama laiklik demokrasiyi hele hele hukuk devletini hiç içermez. Ancak her nedense birileri sadece laiklik diyor ama hukuk devleti demiyor, demokrasi demiyor.

Demokrasilerde devlet milleti için vardır. Ancak Türkiye’de demokrasiyi hazmedemeyenler için adeta millet devleti için vardır anlayışı hala sürmektedir. Demokrasilerde farklı düşünceler elbette olabilir. Asıl olan farklı düşüncelere saygı gösterebilmek ve karşı düşüncedeki insanlara yapılan haksızlıklara karşı durmaktır. Sadece kendimizin değil karşı tarafın da, ötekilerin de hakkını savunmak gerekir. Ancak bizde maalesef böyle olmuyor. Ötekilere haksızlık yapıldığında biz tepki vermiyoruz, bize haksızlık yapıldığında da ötekiler tepki vermiyorlar. Bu nedenle ötekileri dışlayan hatta onları tehlike ve düşman gören anlayış bir türlü sona ermiyor. Bu çifte standart aşılamadığından Türkiye gerçek anlamda hukukun üstünlüğüne ve demokrasiye geçemiyor.

Artık hızla değişen ve gelişen dünyamızda ülkemize bu anti-demokratik yapı yakışmıyor. Çünkü sürekli tekrarlanan krizler ülkeyi onlarca yıl geriye itiyor ve üçüncü dünya ülkesi haline getiriyor. Bu krizlerle ekonomik dengeleri altüst ediliyor. Bozulan dengeleri ise tekrar istikrar çizgisi-ne çekmek hiç de kolay olmuyor. Bunun diyetini de hep birlikte ödüyoruz.

Her şeye rağmen umutsuzluğa gerek yok diyoruz. Bir kere, Türk halkı eskiye oranla hadiselerle daha dikkatli bakabiliyor. İkincisi, bütün kurum ve kuruluşlar Türkiye’nin yeni bir kriz yaşaması halinde bunun faturasının ve sorumluluğunun çok ağır olacağını biliyor. Türkiye bu sıkıntıları kısa sürede daha fazla demokrasi ile aşacaktır. Bu sayede kalkınmış ekonomisi ve gelişmiş yapısı ile bölgesinde ve dünyada saygın yerini tekrar alacaktır.

DEĞİŞİM VE GELİŞİM

İnsanın yaratılmışlar arasında en mükemmel olduğu doğrudan yaratıcı tarafından bize verilmiş bir bilgidir. İnsanı mükemmel kılan özelliklerden en önemlisi doğasındaki yeteneklerin sınırsız ve çok geniş olmasıdır. İletişim ve değişim konusunda tabiatla insandan daha üstün donanıma sahip bir varlık yoktur.

İnsan bu eşsiz donanımı sayesinde '*eşref-i mahlûkat*' ile '*esfel-i safîlin*' arasındaki çizgide seyr etmektedir. Ayrıca, insan bu eşsiz donanımı ve mükemmel yaratılmış olmasının bir sonucu tabiatla var olan bilgi ve yeteneklerin hepsine sahiptir. Lakin belki de 'imtihan' gerçeğinden dolayı insan yeteneğinin büyük bir kısmı ancak üzerinde çalışarak olgun bir seviyeye getirilebilir.

1970'li yılların başlarında Richard Bandler ve John Grinder (NLP'nin kurucuları) bütün bilimlerin kaynağı olan şu soruları sorarak insan davranışları ve bu davranışların sonuçları ile ilgili bazı araştırmalar yapmışlar ve; '*İnsanlar adil donanıma sahip oldukları halde neden bazıları başarılı, bazıları ise başarısız oluyor? 'Başarı sonradan öğrenilebilir mi?', 'Herkes başarılı olabilir mi?', 'Yoksa başarı bir tesadüf müdür?' gibi sorulara insanlar üzerinde yapılan araştırmalarda cevaplar aramışlar.*

Araştırmalar sonunda görüldü ki, başarılı insanlar ortak özelliklere sahiptir. Ve bu özellikleri sayesinde başarı göstermektedirler. Başarısız insanların da ortak yönleri vardır. Ve başarı hiçbir zaman bir tesadüf değildir. Her insan başarılı olabilir. Bazı insanlar başarılı olmayı farkında olmadan öğrenirken bazıları yine farkında olmadan başarısız olmayı öğrenmektedirler. Başarısızlığı öğrenen insanlar ne kadar çalışsalar da başarıyı yakalayamıyorlar.

Mantığımızı ters düşse de yapması mümkün hatta kolay olan konularda bazı insanlar her nedense başarılı olamıyorlar ve şu soruları soruyorlar:

‘Ben şu kadar yıl üniversite okudum hala niye çekingenim kendimi niye rahat ifade edemiyorum?’, ‘Bir iş adamı olduğum halde niçin toplum önünde rahat konuşmıyorum?’, ‘Çok yememem gerektiğini biliyorum ama çok yemekten kendimi alamıyorum?’, ‘Hayır demem gerektiğini biliyorum ama neden bir türlü hayır diyemiyorum?’, ‘Sinirlenmemem gerektiğini biliyorum ama kendimi tutamıyorum?’, ‘Eşime ve çocuklarıma sevgi göstermem gerektiğini biliyorum ama gösteremiyorum.’, ‘Verimli çalışmam gerektiğini biliyorum ama kendimi bir türlü işe veremiyorum.’, ‘Yanlış olduğunu bildiğim halde inatçılıktan, bencillikten kendimi alamıyorum.’, ‘Yanlış olduğunu biliyorum ama kendimi sürekli olumsuz düşünmekten kurtaramıyorum.’, ‘Yanlış olduğunu biliyorum ama başkalarını eleştirmekten vazgeçemiyorum.’, ‘Yanlış olduğunu biliyorum ama zararlı alışkanlıklardan (sigara, alkol, uyuşturucu, kumar) kendimi uzaklaştıramıyorum.’

Sorunları ve karşılaşılan zorlukların sayısını artırmak mümkündür. Ancak, yaşanan bu zorluklar istense de kolay aşılamıyor ve ne kadar zorlansa da beklenen müspet değişim gerçekleştirilemiyor. Niçin? Çünkü değişim düşünce ile başlar...

‘Düşünüyorum, öyleyse varım’ sözü boş söz değildir. Düşünmek insanı farklı, üstün ve üretken yapan yegâne şeydir. O halde kişisel yönden gelişkin olabilmenin en öncelikli yolu doğru olmayan düşünceyi değiştirmek ve doğru düşünmeyi öğrenmektir.

Her davranışın temelinde mutlaka bir düşünce bulunur. Yeteneklerimizi açığa çıkaran şey de bu düşüncedir. Karnını doyurmayı amaçlayan birinin yaptığı ilk şey yemek yeme ile ilgili zihnindeki görüntüleri canlandırmaktır. Zihinde başlayan bu hayal vücuttaki bazı hormonların harekete geçmesini sağlar ve bu da bedende bazı dürtülere ve hareket isteğine sebebiyet verir. Onun için çok doğru ve yerinde olarak; *‘Duygularımıza*

dikkat edin düşüncelerinize dönüşür, düşüncelerinize dikkat edin davranışlarınıza dönüşür' denilmiştir. Bunun mefhumu muhalifinden yola çıkarak şu gerçeğe çok rahat ulaşabiliyoruz. Davranışlarımızı değiştirmenin yolu duygu ve düşüncelerimizi değiştirmekten geçer.

Duygular, düşünceler ve davranışlar iç içe geçmiş, birbirine kenetli çarklar gibidir. Bunlardan herhangi birini değiştirdiğimizde diğerlerini de değiştirmeye muvaffak oluruz. Bu, dervişin fikri ile zikrinin aynı olması ve insanın dışının içinin aynası olması durumunun farklı bir izah biçimidir. Bu halde davranışları, duyguları ve düşünceleri değiştirmek, bu üç unsurdan en kolay değişebileni yani düşünceyi değiştirmek ile kolay ve mümkündür.

Her şeyden önce insan davranışının temelindeki bu üç ögenin doğru şekilde yönlendirilebilmesi için üçünü de akla uygun bir şekilde değiştirebilecek güce sahip olduğumuzun bilincinde olmamız gerekir. Bu bilinçle irademizi kullanıp duygu ve düşünce dünyamıza komut vermemiz lazım. Mesela; aklı selim olmamız gereken bir zamanda heyecanlı ve öfkeli isek yapılması gereken şey öncelikle duygu ve düşünceyi, sonra davranışları değiştirerek olmamız gereken halet-i ruhiyeyi yakalamak olmalıdır. O heyecanlı ve öfkeli halden kurtulmanın yolu öncelikle akliselim davranmak ile ilgili zihninizdeki düşünceleri toplamak ve sonra aklı selim olduğumuz zamandaki davranışlara sahip olmak için bedenimizi zorlamak. Bu hali bir süre devam ettirdiğinizde kendimizi kontrolün ve değişimin elimizde olduğunu fark etmiş olacağız.

Toplumda 'sinirleri alınmış insan' olarak tanımlanan güzel insanlar bu kontrolü ve değişimi kendi iç ve dış dünyasında gerçekleştiren numune insanlardır. Belki de insan-ı kâmil olarak tarif edilen insan olmak ve Peygamberimiz (a.s)'in; *'Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim'* dediği ahlaka sahip olmak da budur.

Gelişim İnancın Gereğidir

İnançlı insan aslen gelişkin bir insandır. Çünkü kişisel gelişkinlik inancın temellerindendir. Allah Teâlâ'nın verdiği yetenekleri kullanabilme isteği, yetenekleri kullanıp doğru ve mutlu bir hayata devam etme isteği kendini geliştirmektir. İki gününü eşit geçirmekten kaçınmak dini bir yaşam biçimidir. Bu biçime uymak insana kendini sürekli geliştirmeyi ve kişisel gelişimi öğretir.

Bu iş günümüzde bir NLP eğitimi işidir. Türkçede 'Sinir Dili Programlaması' şeklinde adlandırılan NLP Amerika ve Avrupa'da kısa zamanda yaygınlık kazandı. Ardından dünyanın pek çok ülkesiyle birlikte Türkiye'de tanınıp yaygınlaştı. Son yıllarda ülkemizde birçok kişi NLP üzerinde çalışmaya başladı ve NLP hızlı bir şekilde yaygınlaştı. Devlet kurumları ve özellikle bazı sivil toplum kuruluşları bu çalışmalara yoğunlaştı. Diyanet-Sen bu gerçekten hareketle 7 bölgede gerçekleştirdiği eğitim toplantıları ile bu konuda çok ciddi bir adım atarak farklı bir STK olduğunu ortaya koymuştur.

İNSANLIĞIN ORTAK DEĞERLERİ

İnsan hakları, demokrasi, eşitlik ve hukuk devleti kavramlarının doğru kavranması, her birisinin mahiyeti hakkında yeterli ve doğru bilgiye sahip olunması günümüzde daha çok önem arz etmektedir. Aksi halde kafa karışıklığı ortaya çıkmakta ve insanlığın çok önemli bu ortak değerlerinin maalesef İslam'la bağdaşmadığı zannedilmektedir.

1-İNSAN HAKLARI

Batılı bir değer olarak takdim edilen 'insan hakları' kavramı kesinlikle Müslümanlıkla çelişmez. Niye çelişsin ki? Bir insanın sadece ve sadece insan olduğu için hayat hakkına, din ve vicdan özgürlüğüne ya da mülkiyet hakkına, yahut da can ve mal güvenliğine sahip olması niçin mahzurlu olsun ki? Hangi Müslüman bu haklara sahip olmak istemez?

Hiçbir Müslüman'ın kendisi için istediği bir hakkı, Müslüman olsun veya olmasın diğer insanlar için istememesi asla tasavvur edilemez.

İnsan haklarının tüm insanlara verdiği ortak mesaj şudur: *'İnsanlara insanca muamele et ki, insanca muamele göresin.'* Bu ses Hz. İsa (a.s) ın *'Sana nasıl muamele edilmesini istiyorsan sen de öyle muamele et.'* sözüne ve Hz. Peygamber (as)'ın *'Kendisi için sevip istediğini başkaları için de sevip istemeyen tam iman etmiş olamaz'* hadis-i şerifine uygundur.

İnsan hakları en geniş anlamda, siyasi ve idari meşruiyetin ölçüsüdür. Devletler, insan haklarına uygun icraatlar ortaya koydukları takdirde meşrudurlar. Bu manada Şeyh Edebali'nin; *'İnsanı yücelt ki devlet yücelsin'* sözü çok büyük bir hakikatin ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan hakları hayat için değil, onurlu bir hayat için gereklidir.

Demokrasi

Demokrasi de batılı bir değer olmakla beraber insanlığın ortak değeridir. Onun da Müslümanlarla bir sorunu yoktur. İnsanların olabildiğince özgür ve olabildiğince eşit bir eksende siyasal örgütlenmeleri asla Müslümanların zararına değildir. İslam dünyasında yaşanan problemler, İslam ülkelerinin demokratik rejimlere sahip olduklarından değil, aksine sahip olmadıklarından kaynaklanmaktadır.

Demokrasi tabii ki sadece bir isimden ibaret değildir. Halkın kendini seçtiği temsilcileri eliyle yönetmesidir. Yani, egemenlik millettir. Yöneticilerin yönetilen halk üzerinde bir imtiyaz ve üstünlüğü yoktur. İkisi de hukuk önünde eşit haklara sahiptir. Yönetilenlerle yöneticiler hukuk karşısında eşit muamele görmüyorlarsa sivil ya da üniformalı bürokrasi imtiyazlılık tanınıyorsa orada gerçek anlamda demokrasi yoktur, demokrasi sorunu vardır.

Maalesef, İslam dünyası diktatörlüklere ve oligarşilere çok aşinadır. Ne yazık ki bu durum biraz da insan kalitesiyle ilgilidir. Diktatörlükler ya da oligarşiler insanları kendi çıkarları uğruna insanlığın bu ortak

değerlerinden mahrum bırakıyorsa bu durumda o insanların suçu katiyen inkâr edilemez. Hırsızların suçu var da tedbirini almayanların yok mu? Başkalarının keyfî isteklerine maruz kalan ve buna itiraz etmeyen insanlar nasıl olur da hür ve özgür olduklarını düşünebilirler?

Eşitlik

Toplumsal farklılığın fiilî bir durum olduğu yerlerde elbette ki bir arada yaşamak zorunda bulunan insanlar ‘eşit haklar ve tanınma’ temelinde örgütlenmelidirler. Farklılıklarla birlikte yaşamak tabii ki uzlaşmayı gerektirir.

Uzlaşma, belirli bir kesimin başka kesimlerin değerlerini benimsemesi değil, kendisi için istediği hak ve özgürlükleri diğerlerine de tanıması demektir. İslam da zaten bunu öngörmektedir: *‘Sizin dininiz / sizin hayat tarzınız size, benimki de banadır.’* Bir diğer anlatımla uzlaşma, eşitliğin kabulüdür.

Özgürlük, bireyselliği ifade eden bir kavramken, eşitlik, toplumsal ilişkiyi ifade eden bir kavramdır. Özgürlük bireye, eşitlikse bireylere yönelik ilişki biçimlerine işaret eder. Özgürlüğün gerçekleşmesi için teorikte toplumsal bir çerçeve zorunlu değil ise de eşitliğin gerçekleşmesi için zorunludur. Toplumsal çerçevenin varlığı siyaseti, yani devleti, devletin varlığı da hukukî zemini zorunlu kılar.

Eşitlik, şüphesiz farklılıkları muayyen bir formda ‘eşitleme’ değil, farklılıklara ‘eşit muamele’ göstermektir. Şayet Türkiye’de demokrat geçinenlerin manipüle ettikleri şekilde, ötekileri imtiyazlı sınıfın istediği bir forma sokma anlamında ‘eşitleme’ isteniyorsa, o zaman bu rejimin adı demokrasi değil oligarşi olurdu. Çünkü belirli bir sınıfa imtiyaz tanımak, sadece oligarşilerde mümkündür, demokrasilerde değil.

İnsan hakları, hiçbir istisna söz konusu olmaksızın ve tam bir eşitlikle insanlık ailesinin hepsine tanınan haklardır. Buna göre her insan in-

sanlık onuruna sahip fert olarak değerlendirilir. İnsanlık onurunda din, dil, cins, renk, ırk ve millet farkı asla gözetilmez.

İnsanın, insanlık onuruna sıkıca bağlı olan bu haklardan faydalanılabilmesi için, “insan” olmaktan başka şart aranmadığı gibi hiçbir farklılık ve ayrıcalık da gözetilmez.

Bu tespitler insanları tarağın dişleri gibi eşit gören ve Arab’ın Arap olmayana üstün olmadığını bildiren hadis-i şerife ters düşmediği ortadadır.

Yine bu tespitlerin Hz. Peygamber (a.s)’in Veda Haccı esnasında Arafat’ta iradettiği meşhur hutbe (9 Zilhicce 10 / 8 Mart 632) de; ‘*Ey insanlar! Mubakkak ki, Rabbiniz birdir, babanız birdir. Hepiniz Âdem’densiniz. Âdem’de topraktır. Hiç kimsenin başkaları üzerine üstünlüğü yoktur. Şeref ve üstünlük ancak fazilettedir. Hepiniz müsterek bir kardeşliğin üyelerisiniz*’ şeklinde tüm insanların eşit olduğunu ve insanlık ailesinin birer ferdi olarak kardeş olduklarını bildiren sözlerine uygun olduğu aşikârdır.

Hukuk Devleti

İnsanlığın ortak değerlerinden bir diğeri olan hukuk devletidir. Hukuk devleti, hukukun gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuş ve örgütlenmiş devlet demektir. Hukuk devleti deyiminin üçyağı vardır;

- 1- Hukukun mutlak üstünlüğü. Hukuk devletinde hukuk, siyasî ve idarî mekanizmaların hepsinin üstündedir.
- 2- Hukuk önünde toplum bireylerinin eşitliği. Hiçbir kişi ve zümreye ayrıcalık tanınmaz.
- 3- Devletin, hukukla ve kanunlarla sınırlandırılmış, hukuka ve kanunlara tabi kılınmış ve tasarruflarının bağımsız mahkemeler tarafından sorgulanabilir olmasıdır. Bunun tabii bir sonucu ‘*Adalet mülkün temelidir*’ dir.

Bu gün hukuk devletini gerçekleştirmede en uygun siyasal rejim, demokrasidir. Ancak demokrasi hukuk devletine yönelik en uygun araç sayılsa bile mutlaka hukuk devletine ulaştıracağı da söylenemez. Demokrasiyle hukuk devleti arasındaki çelişki şu şekilde izah edilebilir. Demokrasilerde siyasal meşruiyetin kaynağı, şüphesiz halktır, fakat bunun pratikteki karşılığı parlamento çoğunluğudur. Parlamento elbette yasal kuralları belirleme yetkisine sahiptir, ancak parlamenter çoğunluk mutlak bir güce sahip değildir. Bu gücü sınırlandıran şey, hukukun üstünlüğü ilkesidir.

Hukukun üstünlüğü ilkesi, parlamenter çoğunluğun iradesini sınırlandırarak, azınlıkta kalanların haklarını da korur. İşte bu noktada siyasal meşruiyetin kaynağı olan halkın, daha doğrusu parlamenter çoğunluğun karşısına yeni bir meşruiyet kaynağı çıkmaktadır ki o da ‘evrensel insan hakları’dır. Müslümanların tabiriyle ‘hukuk-ı ibad’dır.

Hülasa, batılı bir değer olarak ileri sürülen, aslında tüm insanlığın ortak değerleri olan insan hakları, demokrasi, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri Müslümanlıkla asla çelişmez. Öyleyse bu değerler tam ve kâmil anlamda İslam dünyasında ve Türkiye’de neden olmasın?

KUR’AN YASAĞI KALKSIN!

İlk ve ortaöğretimde yaşanan şiddet olaylarının ardı arkası kesilmiyor. Lise hatta ortaokul öğrencileri birbirlerini bıçakla yaralıyor. Uzmanlar, şiddet olaylarının sebebini ‘*Dinî eğitimden uzaklaşma ve ahlâkî çöküntü*’ olarak gösteriyor. Ancak ülkemizde bugün 12 yaşın altındaki çocuklara Kur’an eğitimi hâlâ yasak.

Bale Serbest, Kur’an Yasak

Bütün araştırmalar, yaz Kur’an kurslarına katılanların yüzde 80’inin 12 yaşın altındaki çocuklar olduğunu ortaya koymasına rağmen, Anasol-M Hükümeti döneminde kabul edilen ek 3. madde ile 12

yaşın altındaki çocukların Kur'an kursuna gitmeleri yasaklanmıştı. Bale, müzik, resim, spor, yabancı dil gibi eğitim ünitelerinden herhangi birisi için yaş sınırı bulunmazken, sadece Kur'an eğitimi için çocuklara 12 yaşına kadar bekleme şartı getirilmişti. Yine Hristiyan ve Museviler için bir yasak getirilmezken sadece Müslümanların çocukları için getirilen bu yasak 28 Şubat kalıntısı bir yasaktır. Ve bu anlamsız yasak iktidarda, üçte ikilik Meclis çoğunluğuna sahip bir partinin bulunmasına rağmen hâlâ sürmektedir.

Her Yıl 126 Bin Çocuk Kur'an-ı Kerim Eğitiminden Mahrum Bırakılıyor

Türkiye'de 4 bin 221 Kur'an Kursu bulunuyor. Yaş sınırlamasının kaldırılması halinde bu kurslarda yılda 126 bin çocuk daha Kur'an eğitimi alabilir. 28 Şubat sürecinde Kur'an eğitiminden mahrum bırakılan çocuk, bugün genç oldu ve maalesef eline bıçağı alıp, hocasına, arkadaşına saldırıyor. 12 yaşından küçüklere Anayasa'nın 24. maddesine rağmen getirilen Kur'an öğrenme yasağı milletin iradesine vurulmuş bir darbedir. Kur'an'dan habersiz yetişen bir neslin bizlere çıkarttığı fatura ortadadır. Okul ve sokaklardaki şiddetin temelinde bu yatmaktadır. Fuhşun ve ahlaki çöküntünün temelinde bu yasak vardır. Kur'an ve din eğitiminin eksikliği, bu gençleri boşluğa ve şiddetin içine itmiştir. Kur'an Kursları'na uygulanan yasakların bir an önce kaldırılması ve okullarda din eğitimine önem verilmesi gerekmektedir.

Bu yasak başta BM İnsan Hakları Beyannamesi'nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin, Helsinki Nihai Senedi'nin, Paris Şartı'nın ve daha birçok uluslararası sözleşmelerin din ve vicdan hürriyeti ile ilgili alakalı maddeleri ile Anayasamızın 24. maddesine aykırıdır. Söz konusu 24. madde de aynen şöyle deniliyor;

'Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim ku-

rumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçük-lerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır.'

Bu açık hükme rağmen getirilen yasakla Türkiye'de Hıristiyanlığı yayma eğilimindeki misyonerlik faaliyetlerine destek olunmakta ve bu güçlerin ekmeğine yağ sürülmektedir.

Hükümet Bu Yasağı Bir An Önce Kaldırmalıdır

Anayasa ve yasalarla teminat altına alan ebeveynin çocuğuna din eğitimi verme hakkının kullanılmasından kimseye zarar gelmez. Devletin desteği ile devletin gözetimi altında alınan din eğitimi en sağlıklı din eğitimi olacaktır. Hiç kimse bundan korkmamalı ve çocuklara doğru din eğitimi vermenin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Aksi halde vatandaş farklı arayışlar içine girecektir.

Hükümetimiz bu sorunu bir an önce çözmelidir. Bütün siyasiler bu yasağın kalkmasına destek vermelidir. Çünkü insan haklarına, din ve vicdan özgürlüğüne ve hatta yürürlükteki Anayasa'ya aykırı olarak Kur'an eğitime getirilen yaş sınırı ülkemiz ve milletimiz adına da büyük bir ayıptır. Bu ayıp bir an önce ortadan kaldırılmalıdır.

SİVİL ANAYASA

Anayasa, bir devletin temel kurumlarının nasıl işleyeceğini belirleyen ve oylanarak kabul edilen özel bir yasa metnidir. Devletin diğer yasalarından ayrılan en önemli yanı ise hepsinin üstünde olmasıdır. Bu nedenle '*Hiçbir yasa anayasaya aykırı olamaz.*'

Bazı ülkelerde anayasalar yazılı, bazılarında ise yazısız genel kabul görmüş kurallar silsilesidir. Yazılı olsun ya da olmasın bütün anayasaların ortak noktası devletin kuruluşunu ve işleyişini temel ilkelere bağlamak, devletin yönetim biçimini belirlemektir. Bunun yanında, anaya-

sa ile kişilerin temel hak ve özgürlükleri güvence altına alınır, görev ve sorumlulukları belirlenir. Kısaca, Anayasa devletin temel kanunudur.

Şekli anlamda bir anayasası olan devlet bu belgede modern anayasanın gereklerini yerine getirmiyorsa yani devletin temel kurumlarının nasıl işleyeceği muğlâk ve daha da önemlisi kişi temel hak ve özgürlükleri tam anlamıyla güvence altında değilse devlet anayasal bir devlet sayılmamakta sadece anayasa sahibi bir devlet anlamına gelen ‘Anayasalı devlet’ sıfatını almaktadır. Buna karşın ister teamülü, ister şekli anayasa sahibi olsun eğer bir devlet temel hak ve özgürlükleri güvence altına almış ise bu devlet ‘Anayasal devlet’ sayılmaktadır.

1961 ve 1982 Anayasaları darbe ürünü anayasalardır. Darbe ürünü oldukları için darbecileri yargılamayı ve cezalandırmayı yasaklayan, darbelerle açık hatta darbeyi teşvik eden ve özendiren, temel hak ve özgürlükleri ise kısıtlayan, din ve vicdan özgürlüklerinin önüne engeller koyan anayasalardı. Askeri yönetimler tarafından yapılan bu darbe ürünü anayasalar yerine siviller tarafından yapılacak yeni ve sivil bir anayasa konusunda yeterli konsensüs oluşmuştur.

Zorunlu Din Dersi ve Türban

Diyanet İşleri Başkanlığı gibi anayasal bir kurumun mevcut olduğu bir ülkede zorunlu din derslerinin tartışılması anlamsız ve gereksizdir. Geçmişte yaşanan acı tecrübeler ışığında diğer dersler gibi din dersi bütün ilk ve orta öğretim kurumlarında seçmeli değil zorunlu ders olarak okutulmalıdır. *‘Din dersi gerekli mi, değil mi?’* sorusuna milletimizin kahir ekseriyetinin ne cevap vereceği cümlelerin malumudur.

Hülasa, devlet, anayasada ifadesini bulduğu şekliyle kişinin maddi ve manevi varlığının gelişmesi için üzerine düşen görevi gereği din dersi zorunluluğunu getirmiştir. Bu nedenle zorunlu din dersleri değil, din eğitiminin önündeki engeller kaldırılmalıdır.

Türkiye kılık kıyafet konusundaki kompleksinden artık kurtulmalıdır. Kadınların yarısının her an ayrımcılığa maruz bırakıldığı, öğrenim ve çalışma haklarının ellerinden alındığı, kamusal yaşamdan tecrit edilmeye çalışıldığı bir ülkede kimse ‘demokrasi var’ diyemez. Çünkü ‘özde’ ve ‘sözde’ vatandaşların olduğu, onlara iki farklı standardın uygulandığı bir demokrasi olmaz. Böyle bir ‘demokrasi’, kadınların, kölelerin ve yabancıların vatandaşlık haklarından yararlanmadığı Antik Yunan demokrasisinden farklı olmaz.

Samimiyetsizlik ve Takıyye

Hayati meselelerimizi çözümsüz kılan iki tavrı var. Samimiyetsizlik ve takıyye. Dünün özgürlük havarisi kurum ve şahısları, bu günlerde statükonun yılmaz savunucuları olup çıktılar. Darwin’in ilkel canlıyı insana dönüştüren ucube evrim teorisinden daha hızlı evrimleşen (özde değil sözde) aydınlarımız ortalıkta dolanıyor. Hem de tehdit, şantaj, yasakçılık, darbe özlemciliği, halk düşmanlığı ne ararsan var maşallah. Bunlara insan sormadan edemiyor; hangi tavrınız samimi? Dün savunduğunuz her düşünceye neden bu gün bu kadar karşısınız? İnsanı hayvandan ayıran düşüncenin, birazcık namusu olması gerekmez mi?

Bizim kendilerine bir çift sözümüz var. Siz aslında dünde kaldınız, biz ise yarınları daha güzel yaşamak için, hangi düşünce dünyasından olursa olsun, hâkim gücün kendini yaslayıp dayatmalar yapamayacağı, herkese eşit mesafede, bireyi devlete karşı koruyan hukuk ve adalet gibi hasret kaldığımız kavramları öne çıkaran, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan insanca bir anayasa istiyoruz.

BİLİNÇLİ TOPLUM

Kendimizi ve çevremizde olan bitenleri anlamaya başladığımız andan itibaren toplumun bir ferdi olarak dışımızda gelişen her olay hakkında bir değerlendirme yapmaya, olumlu ya da olumsuz tepkilerimizi dile getirmeye başlamalıyız.

Bizi yönetenler de bu toplumsal tepkimizi sürekli izlemeli ve zamanında gerekli olanı yapmalıdır. Yöneticilerimiz ülke konuları hakkındaki görüşlerimizi dikkate alarak politikalarını bu doğrultuda şekillendirmelidir. Yine bizi idare edenler ‘toplumsal tansiyonu’ (toplumun istek ve tepkilerini) sürekli izleyerek, ondan sonuçlar çıkarmalı ve ona göre politikalar belirlemelidir.

Böyle bir tabloyu ancak bilinçli fertlerin oluşturduğu bilinçli toplumda görmek mümkündür. Ama projektörümüzü Türkiye’ye çevirdiğimizde durumun böyle olmadığını görürüz. Günümüz Türkiye’si hala kendini kral zannedenlerin ve topluma tepeden bakan ve halkı henüz tam olarak gelişmemiş cahil ve ‘itaate mahkûm zavallılar’ gibi gören zihniyetlerin etkisi altındadır.

Medeni bir dünyada ise böyle totaliter anlayışlara artık yer kalmamıştır. Çağımız yetki ve sorumlulukların paylaşıldığı, dini inançlara, görüş ve kanaatlere saygı gösterildiği, halkla barışık olmaya önem verildiği bir çağdır.

Ülkemizde ise hiçbir şey üretmeyen, topluma hesap vermeyen, denetimden kaçan totaliter kişi ve kurumlar toplumların önünü tıkamakta ve ülke kaynaklarını keyfi bir şekilde kullanmaktadır. Oysa yetkisi olanın mutlaka sorumluluğu da olmalı ve gerektiğinde halka hesap vermelidir. Her kurum halkın emrine ve denetimine girmelidir. Kimsenin ülkeye ve halka hizmet etmekten başka görev ve yetkilerinin olmadığı bilinmelidir.

Temel hak ve hürriyetler, sistemin ve bazı imtiyazlı seçkin toplum kesimlerinin arzu ve isteği doğrultusunda şekillenen toplumlarda halkın kendine ait hak ve yetkileri kullanmasına imkân verilmemektedir. Bunun önüne geçilmesi için halka yön veren kanaat önderlerinin ve sivil toplum örgütlerinin bu anti-demokratik, yasakçı ve dayatmacı anlayışa karşı çıkmaları, halkın da hak ve yetkilerini hukuki çerçevede kullanma yönünde ısrarlı, kararlı ve bilinçli toplum olmaları gerekir.

Bilinçli toplum, toplumsal kaderi ve ülke geleceğini sadece yöneticilerin ve bazı imtiyazlı seçkin kesimlerin istek ve arzularına bırakmaz, kendi irade ve arzularını da ortaya koyarak ülke geleceği hakkında söz sahibi olur. Bu, bilinçli toplum alabilmenin en önemli bir şartıdır.

Çağdaş devlet yönetimi halkın ve sivil toplum örgütlerinin yönetime katılımı ile düzenli ve etkili bir işleyişe kavuşabilir. Bugün değil devletler, küçük işletmeler bile çalışanların gayreti, desteği ve yönetime katılması ile başarılı olmaktadır. Bu yüzden akılcı ve gerçekçi yönetimler; halkı sindirmek, korkutmak veya devre dışı bırakmak yerine; onlara kişilik ve yetki vermek, onları yönetime katmak suretiyle toplumun geleceğini kurtarmak mecburiyetindedirler.

Artık, *‘İtaate mahkûm zavalhî sürü’* değil şuurlu ve bilinçli bir halk olmanın gereğini yerine getirmenin zamanı gelmiş, hatta geçmektedir. Halkın kendine ait hak ve yetkilerinin bilincinde olması ve bunları hukuk dâhilinde mutlaka kullanması gerekmektedir. Unutmayalım ki; *‘Hak ve yetkilerini bilmeyenler ile haklarını elde etmek için çalışmayanlar daha iyi bir hayatın onurlu bir ferdi olmaya layık değildir.’*

KRİZLER ÜLKESİ VE ÇÖZÜM

Ülkemiz derin korkuların etkisiyle krizden beslenenlerin, işlerini ve koltuklarını krize borçlu olanların memleketi haline geldi. Zaman zaman çıkarılan suni krizlerle; milli servet yağmalanır ve belli makamlara malum kişiler gelir ya da getirilir. Yıllardır bu böyle sürüp gider. Krizle yatar krizle kalkar olduk.

Son günler de artan terör olayları nedeniyle çıkartılan krizin gerçek nedeni Türkiye’de demokratik sistemin ‘bütün kurum ve kurallarıyla’ yerine oturmıyışdır.

Ülkemizde bu gibi suni krizlerin çıkarıldığı tarihler de aşağı yukarı bellidir. Mesela; Anayasa Mahkemesi’nin, Yargıtay’ın, Danıştay’ın kuru-

luş yıldönümleri, 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim gibi Cumhuriyet'in ulusal bayramları ve Atatürk'ün ölüm tarihi olan 10 Kasım. Bunların yanı sıra Cumhurbaşkanlığı seçimi, Genel Kurmay Başkanı'nın kim olacağı gibi önemli kurumlara yapılacak seçimlerde nasıl olsa birilerinin 'Rejim tehlikede' konulu mesajlarına sahne olacak ve 'Rejimin tehdidi' olarak gösterilenler de bunlara cevap verince siyasi gerginlikler doğacaktır. Bunlar öngörülebilir kriz tarihleridir. Bir de tarihi öngörülemeyen krizler vardır. Hülasa ülkemiz krizler ülkesi. İşte bu krizlerin bazıları;

1-Çankaya Krizi

Ülkemizde Çankaya'ya kimin çıkacağı Mustafa Kemal ATATÜRK'ün ölümünden sonra sorun olduğu gibi hala sorun olmaya devam ediyor. Zaman zaman bu uğurda demokrasinin bile kesintiye uğradığı oldu.

Köşk hırsıyla yanıp kavrulan ve tek endişesi saltanatlarını kaybetmek olanlar bu uğurda laikliği istismar ederek demokrasiye kesintiye uğratmaktan bile sakınmadılar. Oysa kendilerini rejimin, demokrasinin ve laikliğin teminatı görenlerin asıl ve tek endişesi kendi bireysel ve sınıfsal saltanatlarını kaybetmek korkusudur. Başta Danıştay saldırısı olmak üzere son krizler bir kez daha göstermiştir ki bu ülkenin halkına ve demokrasiye yönelik en büyük tehdit kendilerini rejimin teminatı gibi gösteren halka ve halkın tercihi saygısı olamayan derin ve kirli güç odaklarıdır.

2-Laiklik Krizi

Ülkemizde, üzerinde en çok konuşulan, tartışılan ve istismar konulardan birisi de laikliktir. Zaman zaman ülkemizde laiklik konusunda kutuplaşmalar, zıtlaşmalar yaşanmaktadır. Laik, anti-laik tartışmaları yapılmaktadır. Laiklik bir kesim tarafından din düşmanlığı, diğer bir kesim tarafından da dini değerlere topyekûn karşı olmak gibi algılanmaktadır. Bu, yanlış bir anlayıştır. Aslında laiklik, devletin bir vafıdır. Devlet 'laik' olur

fakat insan 'laik' olamaz. İnsan ya inanır, ya da inanmaz. Bu tamamen insanın vicdani bir sorunudur. Bugün modern toplumlarda laiklik, din ve vicdan hürriyetinin teminatıdır. Din gibi kutsal bir duygunun istismarının önlenmesinin de garantisidir. Nitekim, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk; *'Laiklikten dinsizlik anlamı çıkartmak isteyen bezirgânlara fırsat vermeyeceğiz'* demiştir. Yine Atatürk bir başka vesile ile *'Laiklik sadece din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması demek değildir. Dindarın, din ve ibadet hürriyetini tekeffül etmektedir, yani güvence altına almaktadır.'* diye söylemektedir.

3-Kamusal Alan Krizi

Bu krizlere zorlamayla da olsa 'kamusal alan' krizi eklenmiştir. Birilerine göre üniversiteler kamusal alan, birilerine göre de caddeler bile kamusal alan. Hülasa kuyruklu bir yalan. Oysa kamusal alan, soyut bir kavram. Onun, 'Efradını cami, ağyarını mani' bir tanımı yok. Türk hukuk mevzuatında 'kamusal alan'ın yeri yoktur. Avrupa'da da olduğunu zannetmiyorum, olsa hemen alırlardı.

Evet, 'Kamu' kelimesi, bütün lügatlerde ve bütün medeni milletlerde 'halk' anlamına gelir ve 'Kamusal alan' devlete değil, halka aittir.

Yakın tarihimizde bu tür suni krizlere çok tanık olduk. Onun için bunların arkasında yatan hedefleri ve amaçları da çok iyi biliyoruz. Provokatörler, toplumun duyarlı olduğu konularda eylemler yaparlar, belirli kişileri hedef alırlar ve bununla yeni çatışma alanları ortaya çıkarmaya çalışırlar.

Bir benzerini 28 Şubat'ta da seyrettiğimiz bu krizle devrilen ve devrilmediği takdirde belki de bir kaç ay içinde kendiliğinden yıkılacak olan bir hükümetin gayri meşru yollarla düşürülmesinin bedelinin ne olduğunu hep beraber gördük. 28 Şubat sonrası hükümetin altın bir tepside önlerine sunulanların hepsi de bir sonraki seçimde halk ta-

rafından siyasetten silindi. Ve yine aynı halk 28 Şubat sürecinin alaşağı ettiği aynı siyasi kadronun farklı bir versiyonunu daha fazla bir destek ile iktidara getirdi.

Seçimle, demokratik yolla iktidara gelen bu hükümet demokrasi dışı yollarla devrilirse halk aynı veya benzer bir siyasi kadroyu yapılacak olan ilk özgür seçimde daha güçlü bir şekilde iktidara getirir. Bunu öngörmeyenler akıl ve mantıkla değil başka hesapların korku ve paniğiyle davranıyor demektir. Unutmayın, korkunun ecele faydası yoktur...

Bu olayın bir provokasyon olup asıl amacının ülkede kargaşa yaratmak, kardeş kavgası çıkarmak ve henüz tam bir istikrar yakalayamamış olan ülkemizi, yeni çatışmaların eşiğine getirmek olduğu açıktır. Bu çatışmanın belli başlı amaçları; ülkede laik, anti-laik bölünmeyi artırmak, laiklik eksenli çatışma ortamını genişletmek, laiklik karşıtı ilan edilenleri köşeye sıkıştırmak ve ezmektir.

Bu olaylar karşısında sorumlu-sorumsuz, yetkili-yetkisiz herkesin soğukkanlı olması ve sağduyulu davranması gerekir. Aksi halde teröristlerin ve provokatörlerin ekmeğine yağ sürülmüş olur. Onun için şimdi, sağduyuya ve soğukkanlı davranmaya her zamankinden daha çok muhtacız. Çünkü bu olaylar bir yandan siyasete, demokrasiye müdahalenin alt yapısını oluşturma ve halkın temsilcisi olan meşru iktidara gözdağı verme, diğer yandan halkı korkutma ve sindirme çabasıdır. Bu bahane ile bir yandan iktidar yıpratılmaya, diğer yandan dindar insanlar üzerindeki baskılar arttırılmaya, hak ve özgürlükler kısıtlanmaya, insanlar sindirilmeye çalışılmaktadır.

Oysa bu ülkede yıllardan beri muhafazakâr kesimin beğenmediği çok kimse Cumhurbaşkanı seçildi ama sayıları oldukça kabarık olan bu kesim ülkede kargaşa çıkarmaya, huzuru bozmaya, ekonomiyi altüst edecek eylemlere girişmeye yönelmedi. Tam aksine sabırla bir dahaki seçimi bekledi hala da bekliyor.

Laik olduğunu söyleyenlerin beğenmedikleri insanların belli yerlere demokratik yollardan gelmesi durumunda aynı tavrı göstermeleri, irticayı istismar ederek demokrasiyi kurban etmemeleri gerekir.

Ülkeye Yazık

Danıştay üyelerine yapılan derin ve kirli saldırı çok yakışsız ve çirkin. Ama ondan daha da yakışsız olanı ise bazı devlet erkânının bu planlı eylemden medet umuyor olmalarıdır. Provokasyon olduğu apaçık görülen bir eylemden medet ummak en az onu yapmak kadar çirkin değil midir?

Meşru yollardan iktidara gelmekten ümidini kesmiş görünenler, birilerinin kirli ve kanlı komplolarla hükümeti devirerek iktidarı kendilerine sunmasını bekliyorlar. Oysa bu saldırıların asıl hedefi ülkedeki siyasi istikrar ve demokrasidir ve bu hain saldırıları planlayanlar ülkenin geleceğine kast etmektedirler. Ancak şu bir gerçek; halk, kriz üzerinden siyaset yapan herkesi -iktidar da olsa, muhalefet de olsa- kara listeye yazıyor, sürekli felaket tellallığı yapana prim vermiyor.

Diyanet-Sen olarak, Danıştay'a, T.C. hükümetine, demokrasiye yapılan ve amacı belli olan bu saldırıyı yaptığımız basın açıklaması ile herkes gibi şiddetle ve nefretle kınadık. Ancak bir farkla. Danıştay'a yapılan saldırıyı kınadığımız gibi hükümete karşı yapılan saldırıyı da aynı şekilde kınadık. Huzurunuzda bir kez daha kınıyoruz. Halkımızın demokrasiye müdahale için tezgahlandığı açıkça ortada olan bu çirkin provokasyon karşısında soğukkanlı davranacağına ve bu tuzağa düşmeyeceğine inanıyoruz.

Çözüm Daha Fazla Demokrasi

Türkiye'nin en büyük ihtiyacı ve gelişimin ön şartı demokratikleşmedir. Çünkü Türkiye'de yaşanan siyasal krizler bir yönüyle demokrasimizin zayıflığını ve oturmamışlığını gösterir, diğer bir yönüyle de de-

mokrasinin zafiyete uğratılmaya çalışıldığı durumlarda sistemin hastalıklar ürettiğini...

Sistemin genişlemesi ve nefes alması demokratikleşmenin hız kazandığı dönemlerde, sistemin daralması ve kaosa sürüklenmesi demokratikleşmenin hız kestiği dönemlerde kendini göstermeye başlıyor.

Devletin, kurumsal yapının, siyasetin, kanun ve kuralların demokratikleşmesi gerekiyor. Bunların hepsinin temeli ise ‘demokrat bir zihin’den geçiyor. Devletin ‘kurumsal mekanizma’ olmak yerine ‘kurumsal bir ideoloji’ haline gelerek, bireylerin kamusal işlerini yapmak yerine, kamusal ideolojilerini belirlemeye çalışması, sağlıklı bir demokrasinin önünde önemli bir engeldir.

Artık demokrasi belli kesimlerin ve demokrasiyi ideolojik kaba sıkıştıran iktidar seçkinlerinin devamlılığını sağlayan bir araç olarak algılanmamalı; halk egemenliğinin doğal bir tezahürü olarak tecelli etmelidir.

Bunun için demokrasinin şekli kadar içeriği de kabullenilmeli ve demokrasi kavramının içi doldurulmalıdır. Bugün artık demokrasi deyince partiler, muhalefet, seçim, Meclis gibi kurum ve kurallardan önce; insan hak ve özgürlükleri, farklılıklara tolerans, çoğulculuk gibi değerler akla gelmektedir. Demokrasiyi asıl üreten kültür de bu değerleri yaşatabilen kültürdür.

Demokrasiyi yaşaması ve yaşatması gereken kurumlar sadece yasama ve yürütme organı olmamalıdır. Devletin tüm kurum ve organları demokratik süreci sekteye uğratmayacak ve onu evrensel normlara ulaştıracak bir hassasiyetle hareket etmelidir.

İdeal olan seçimlere ve belli kurumlara indirgenmiş mekanik bir demokrasi değil; idari, toplumsal ve siyasal tüm alanlara yayılmış organik bir demokrasidir. Böyle bir ortamın oluşması ise tek tek tüm bireylere,

bizim gibi sivil toplum örgütlerine, siyasal partilere ve diğer kurumsal yapılanmalara bağlıdır.

Eğer daha az “kriz” istiyorsak, daha çok “demokrasi” istemek zorundayız.

BÜROKRASI

‘Önce insan’ şeklinde bir slogan var. Afişler bastırılıp görünen her yere bazen asılır. Ama sonuç tam bir fiyasko. Çünkü öncelik insanda değil, hep mevzuatta. Başbakan Sayın Erdoğan’ın da en büyük şikâyet konusu bürokratik oligarşi idi. Başı derde girdi. Kimin girmedi ki, Sayın Erdoğan başbakan olmadan da bürokratik oligarşi vardı, şimdi de var.

Diyanet müfettişleri bizi denetlemeye ve sorgulamaya geldiklerinde ülkemiz insanını ne kadar sevip sevmediğimizi, insanlar için ne düşünüp ne yaptığımızı, misyonerlik, fuhuş, alkol, vb. toplumsal konularda ne kadar duyarlı olup olmadığımızı değil, hep mevzuata ne kadar uyup uymadığımızı sorup sorguladılar. Ve her zaman suçlu çıkarmak ve cezalandırmak için ellerinden geleni yaptılar.

‘Din görevlisi Diyanet’ten gelen yeni hutbeyi mi okudu yoksa kendi hazırladığını mı?’ Kendisi hazırladığını okumuşsa yandı. Oysa hutbe hazırlamak bilgi ister, beceri ister, birikim ister. Ve en başta yürek ister. Ama olmaaz. Sen hazıra kon. Biz senin için ne hazırlamışsak onu ye. Bereket bu konudaki merkez baskısı tepkilerimiz üzerine kalktı.

Hani bir zamanlar; ‘*Bu ülkeye komünizm gelecekte biz getiririz, sen kim oluyorsun?*’ türünden laflar vardı ya onun gibi bir şey. Anne babalar olarak da çocuklarımıza karşı öyle değil miyiz? Sonuçta her şeyi yarım yamalak bilen ama hiçbir şey bilmeyen, beceremeyen nesiller yetiştirdik. Geri kalmışlığımızı biraz da bu açıdan irdelesek iyi olur diye düşünüyorum. Yoksa geri kalmışlık bizim için kader değildir.

Belirli bir olgunluk yaşına erişen kişinin ilk fark ettiği şey; giyim kuşamdan başlayıp eğitim öğretime kadar ulaşan yasaklarla çevrili bir hayatı yaşamakta oluşudur. Bu yasakların temelinde yönetimin halka güvensizliği yatmaktadır.

Bürokrasi ülke insanından çekinerek, onu sürekli takip ve kontrol etme ihtiyacı hissetmektedir. Bürokraside hâkim olan bu kanaat, belirli bulgu ve gerçeklerin sonunda kararlaştırılmış bir strateji değildir. Bu çağ dışı bir zihniyetin sonucudur.

Yönetim-halk uyuşmazlığı bizim için önemli ve çözümü gereken sorunların başında gelmektedir. Oysa iyi bir sistem; yönetici-yönetilen kaynaşmasına ve anlaşmasına bağlıdır. Hiçbir yönetim sistemi halkına zor ve baskı uygulayarak, ondan kurtulup uzaklaşarak, sistemini ahenkli sürdürme imkânına sahip değildir.

Ülke yönetimi bir aile gibi; yönetici ve yönetilenlerin birbirlerini gözetmelerini bir araya getirmeleri ile sürdürülmelidir. Zoraki, baskı ve korku ile sürdürülen beraberlik demokratik, çağdaş ve insani değildir. Onun için; ‘önce insan’ konusu mutlaka yeniden gündemimize alınmalıdır. Madem Yüce Allah en şerefli mahlûk olarak insanı yaratmıştır. Her şeyi insan için yaratmış ve onun emrine vermiştir. Öyleyse her şey insan için, insan eksenli olmalı. İslam’da insan içindir, insanın dünya-ahiret mutluluğu içindir.

Kendisine, arkadaşına, komşusuna ya da farklı bir ülkeden insana saygı duyan, değer veren ve ona faydalı olmaya çalışan bir kişi. Kutlu Peygamberin tabiriyle ‘en hayırlı kişi’dir. Bu çok önemlidir diye düşünüyorum. Çok namaz kılan değil, çok oruç tutan değil, çok hacca giden değil de insanlara en çok faydalı olan insanların en hayırlısı olarak ilan ediyor. İnsanların efendisi onlara hizmet eden olarak bildiriliyor.

Bazıları merak eder ve ‘*Ne zaman adam oluruz?*’ diye sorar. Bence; önce mevzuat değil, ‘önce insan’ dediğimiz ve bürokratik oligarşiye son

verdiğimiz gün adam oluruz. Belki de ancak o zaman çağdaş toplumlar arasında yer bulabiliriz. Yönümüzü Batı'ya çevirmek yetmez. Zira bakmakla adam olunsaydı kediler kasap olurdu.?

İNSANIN DEĞERİ

Söze bir soru ile başlasak ve şöyle bir soru sorsak; *'Ekmek mi daha değerli insan mı?'* Eminim herkes, bu nasıl soru? *İnsan daha değerli, insan daha önemli'* diyecektir. Peki, *'Toplumda hangisi daha fazla saygı görüyor?'* diye bir düşünecek olsak yine *insan daha fazla saygı görüyor* diyebilecek miyiz?

Hayır, maalesef hayır. Yaşadığımız toplumda hatta ülkemizde gözlenen o ki, ekmek insandan daha fazla saygı görüyor. Dolayısıyla ülkemizde ekmek insandan daha önemli ve daha değerlidir. Masamızdan bir parça ekmek yere düşse onun üstüne basar mıyız? Hayır, basmayız, mutlaka eğilir, alırız. Hatta öperiz.

Hangi ortamda olursa olsun, -evde veya sokakta- ekmeğe mutlaka saygı gösteririz. Ekmek yerdeyse üstüne basmayız, üstünden atlamayız. Onu alıp yükseğe koyarız. Ekmeğe saygı göstermemiz de gerekir.

Ekmeğe gösterdiğimiz saygı ekmeğin büyüklüğünden ve niteliğinde ayrıdır, bağımsızdır. Ve büyük, küçük bakmayız. Niteliğine, kalitesine hiç bakmayız. Mutlaka ekmeğe saygı gösteririz. Hatta bazılarının sanki verecek başka misal kalmamış gibi, *'Efendim yükseğe ulaşmak için Kur'an'a basılır ama ekmeğe basılmaz.'* diye fetva verdiklerini de görürüz. Amaçları üzüm yemek değil, Kur'an Kurslarını kapatmak olduğu için böyle basit misaller de verilir.

Peki ya insana? İnsana aynı ölçüde saygılı mıyız? Ekmeğe verdiğimiz değeri insana veriyor muyuz?

Ekmeğe niçin saygı gösteririz? Çünkü ekmek nimettir. Peki, eşimiz, çocuğumuz, komşumuz bizim için bir nimet değil mi? Köylümüz, şehir-

limiz, amirimiz, memurumuz, işçimiz, işverenimiz, siyasetçimiz, sendikacımız, doğulumuz, batılıımız, basınımız, yayınıımız vb. bizim için bir nimet değil mi? Hiçbir etnik, dinsel ve bölgesel fark gözetmeden söyleyecek olursak, insan varlıklarının en şerefliisi değil mi?

Evet. Öyleyse niçin insana gereken saygıyı göstermiyoruz? Temel insan hak ve özgürlükleri konusunda karnemizde hala niçin kırık notlar var. İnsanların temel hak ve özgürlüklerine hala niçin karışılıyor? Niçin sırf farklı düşünüyor, farklı inanıyor ya da farklı giyiniyor diye insanlara ayırım yapıyor?

İnsanımıza layık olduğu değer verilmelidir. Kimseyi suçlamayalım. Hepimiz bu konuda kusurluyuz. Herkes kendi tarafına yonttuğu için bu konuda ilerleyemiyoruz. Ülkemizde insanımıza hak ettiği değerin verilmesi, insan hakları ihlallerine son verilmesi için hepimize görevler düşüyor.

Ekmeğe gösterdiğimiz saygıyı görüş, felsefi düşünce ve inanç farklılığı gözetmeden birbirimize göstersek, ekmeğe verdiğimiz değeri birbirimize versek ne güzel olur değil mi?

Yere düşen ekmeğe verilen değerin ve gösterilen saygının Allah'ın kendi ruhundan üflediği ve en şerefli mahlûkat olarak yarattığı insanımızı da gösterileceği günlerin geleceğine inanıyorum. Umarım o günler yakındır.

ÜMİT VE İDEAL

İnsanlar ümit ve idealleriyle yaşarlar. Büyük ve önemli işleri başarma düşüncesi ve bu önemli hedefe varma arzusu önemli insan olmak demektir. Hedefi ve ümidi olmayan, önemli insan değil ölü insandır.

Ümit ve ideal, aşk ve şevk insanlara çalışma azmi ve heyecanı verir ve başarı kapılarını açar. Ümitsizlik ise çalışmaya, ilerlemeye engeldir ve başarının kanseridir.

Dünya ister kazanç, ister şeref olsun bütün ödül ve mükâfatlarını ümidi, ideali, azmi ve gayreti olanlara verir. İnsan bir şeyi ciddi olarak istemeye, arzulamaya başlayınca ona ulaşır. Çünkü hiçbir şey erişilmeyecek kadar yüksekte ve ulaşılmayacak kadar uzakta değildir.

Çalışılınca başarılı olunacağına inanmak gerekir. Buna inananın akli, fikri o işi yapmak üzere çare ve yol bulmak için çalışır. Bir şeyin imkânsız olduğuna inananın akli fikri de o işin neden imkânsız olduğunu ispatlamak için çalışır.

İstiklal şairimiz M. Akif Ersoy'a kulak verelim;

*"Atiyi karanlık görerek azmi bırakmak,
Alçak bir ölüm varsa, eminim odur ancak.*

Azmiyle ümidiyle yaşar hep yaşayanlar

Hüsrana rıza verme, çalış, azmi bırakma!

Kendin yanacaksan bile evladını yakma.

Feryadı bırak, kendine gel, çünkü zaman dar,

Çalış ki telafi edecek bunca zarar var."

Sözün özü; ne istediğini bilene dünya selama durur.

SENDİKAL TOPLANTILARDA GAYEMİZ

Sendikal toplantılar genellikle sorun odaklı toplantılardır. Bu toplantılarda sorunlara çözüm üretilerek, geleceğe dair yol haritası tespit etmeye gayret edilir. Bunun yanında çok önemli fonksiyonu olan ve sendikal mücadelede olmazsa olmaz olan bu toplantıları birkaç kategoride ele alabiliriz.

- 1- İlk olarak toplantılar, sendikal örgütlenme kültürü ve bilinci oluşturmaya yönelik etkinliklerdir. Bu toplantılar sayesinde üyelerimizin ülke ve dünya gündemine örgütlü bir birey olmanın bilinci ile bakmasını sağlamak, ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda dünyada ve ül-

kemizde ortaya çıkan gelişmeler hakkında karşılıklı bilgi alışverişini temin edilmesi istenir.

- 2- İkinci olarak, sendikal toplantılar soruna odaklı faaliyetleridir. Ülkemizde zaten sendikal toplantılar, güncel sorunlara ve üyenin taleplerine odaklı yapılmaktadır. Bu durumun temel nedeni, Türkiye’de sendikal faaliyetlerin ana ekseninin etki olmaktan daha çok tepkisel olmasıdır. Toplantıları ağlama duvarına çevirmemek, ama bu toplantılar vesilesiyle sorunları yerinde ve ilk ağızdan dinlemek ve çözüm önerileri aramak gerekir.
- 3- Sendikal toplantıların tanışmaya ve kaynaşmaya vesile olması, sendika içi iletişim kanallarını açması, Genel Merkez Yönetimi ile il ve ilçe temsilcilerini buluşturarak sendika içi demokratik süreçlerin gelişmesine katkıda bulunması da çok önemlidir.
- 4- Diğer yandan mevcut bürokratik yapının sonucu olarak dikey bir iletişimin, hiyerarşik bir yapının ister istemez büyük ölçüde egemen olduğu yaşamımızda, yüz yüze yapılan bu toplantılarla birlikte yaygın iletişimi sağlamış ve karşılıklı bilgi paylaşımında bulunmuş oluruz. Dolayısıyla bu etkinliklerin demokrasiye katkısı da inkâr edilemez.

Sonuç olarak bu güne kadar yüreğimizle, hissiyatımızla enerjimizi ve mesaimizi verdiğimiz sendikal mücadeleyi sendikal toplantılarla birlikte bilgimizi ve yüreğimizi birleştirerek yapmış oluyoruz.

EKİP ÇALIŞMASI

Tabiatta bulunan bütün canlı yaratıklar, değişik şekil ve derecelerde, kendi türleri ve diğer türlerle yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği içindedir. Yani, ekip çalışması yapmaktadır. Aslında bütün insanlar için olması gereken bu özellik günümüzde maalesef sadece bazı insanlar için, ‘*Falan insan sosyaldir*’ şekline dönüşerek sınıflandırılmaktadır.

Sadece insan hayatında değil, hayvanlar ve bitkiler âlemine baktığımızda ekip çalışması çok rahatlıkla görülebilir. İnsanoğluna gelince; insan, yaradılışı gereği ekip çalışmasına yatkın, uyumlu ve aynı zamanda mecbur olarak yaratılmıştır. ‘İnsan sosyal bir varlıktır.’ derken de kastedilen budur.

Ekip çalışması sporda, müzikte, tıpta, mühendislikte, sosyal bilimlerde ve idarecilikte genel anlamda görülmektedir.

Son zamanlarda üzerinde sıkça durulan ve kurslar verilen, her müessesenin kendisinden beklenen en iyi verimi elde edebilmesi anlamında ‘*Toplam Kalite*’, ekip çalışmasının bir sonucudur.

Ekip Çalışmasının Prensipleri

Ekip çalışması için asgari yapılması gerekenler şu şekilde özetlenebilir.¹⁷

- 1- ‘*Bir elin nesi var, iki elin sesi var*’ ya da ‘*Birlikten kuvvet doğar*’ ilkesine uymalı. Fizikteki ‘Birleşik kaplar’ ve biyolojideki ‘Osmoz’ kanunlarında olduğu gibi kendinde olanı vermeli, başkasından da almaya hazır olmalı.
- 2- İstişareye önem vermeli ve ortak görüşe, ortak akla uymalı. ‘*Onların işleri aralarında şura iledir.*’ ‘*Sadece ben bilirim*’ düşüncesi yerine, ‘*O da bilir.*’ düşüncesinde olmalı. ‘*Benim dediğim doğrudur*’ yerine ‘*Karşımdakinin dediği de doğru olabilir*’ düşüncesinde olmalı.
- 3- Ekip içerisinde görevlerin açık bir şekilde belirlenmiş olması, ekip üyeleri arasında görev ve hizmet bölüşümünün açık ve net bir şekilde yapılması. Herkesin ne yapacağını iyi bilmesi.
- 4- Ekip üyeleri arasında açık ve doğrudan iletişimin mevcut olması.

---

17 Bkz. C.C.Aktan, 2000’li Yıllarda Yeni Yönetim Teknikleri, (4), Sinerjik Yönetim, İstanbul: TÜGIAD Yayını,1999.

- 5- Görüşmeler sırasında ekip üyelerinin tansiyonu artıracak davranış ve eylemlerden kaçınmaları. Seviyeyi korumaları.
- 6- *Önemli* konular ile ilgili olarak ekip üyelerinin düşüncelerinin sözlü veya yazılı olarak oylanması.
- 7- Ekip üyelerinin yükü ve başarıyı birlikte paylaşmaları.
- 8- Hemen herkesle iyi geçinmeli, 'uyumlu olmalı'. *'Mümin herkesle geçinen ve kendisiyle geçinilen kişidir.'*
- 9- Ekip üyeleri aleyhine kusur arama ve yıpratma gayreti içine girilmemeli. Tam aksine yapıcı ve yardım edici olunmalı.
- 10- Çalışma toplantılarında fikir ayrılıkları ve fikir çatışmaları normal karşılanmalı ve tolerans gösterilmelidir. Ancak; eleştiriler de 'yıkıcı' değil, 'yapıcı' özellikte olmalıdır. Başkasından önce özeleştiri olmalı.
- 11- Lider esnek olmalı, kararlarda konsensüse ulaşmaya önem verilmelidir.
- 12- Toplantılarda kurallar ve davranışlar uygun olmalıdır.

Ekip Çalışmasının Problemleri

Şüphesiz, ekip çalışması iyi organize edilmediği ve etkin bir şekilde uygulanmadığı zaman bu defa organizasyonda bazı problemlerin ortaya çıkmasına veya mevcut problemlerin daha da ağırlaşmasına neden olabilir.

1- Ekip çalışması yapıldığında, bunun için bir zaman harcanması gerekir. Bir kişi tarafından alınacak kararlar bir çalışma grubuna bırakıldığında bunun bir zaman gecikmesi doğuracağı söylenebilir.

2- Ekip çalışmasının diğer bir sakıncası ya da dezavantajı ekip içerisinde bazı kişileri pasif duruma getirmesidir. Gerçekten de ekip çalışması iyi bir şekilde yönetilmediği zaman, ekip üyelerinden bir kısmının dışlanması tehlikesi ortaya çıkabilir.

3- Birlikte karar almanın bir diğer sakıncası 'Grup körlüğü' olarak ifade edilebilir. Buna benzer bir sorun da 'groupthink' olarak ifade edilen ol-

gudur. Grup üyeleri, gerçekçi olarak konuyu analiz etmek yerine grup içerisinde uyumun bozulmaması için anlaşma eğiliminde olabilirler.

4- Bir diğer sorun ise ekip çalışmasının kararlarına aşırı bağımlı olunmasından kaynaklanabilir. Bu durumda organizasyon dinamizmini ve esnekliğini bir ölçüde kaybedebilir.

Bunun dışında ekip çalışması, ekip üyeleri arasında bazı çatışmalara ve kavgalara kaynaklık edebilir. Bazı grup üyeleri fazla çalışırken, diğerleri daha az çalışabilir. Bazı grup üyeleri kendi işlerini başkalarının sırtına yıkabilirler. Bu açıklamalarımızdan anlaşıldığı üzere ekip çalışması sanıldığı gibi sorunsuz bir katılımcı yönetim tekniği değildir.

Tüm bu saydığımız olumsuz olarak değerlendirilebilecek yönlerine rağmen ekip çalışması iyi bir şekilde düzenlendiği takdirde elde edilecek kazanımlar son derece fazladır.

Ekip Çalışması Hizipçilik Değildir

Topluma hizmet amaçlı ekip çalışması ile menfaate, çıkara ve değişik gayelere matuf hizipçilik birbirinden çok farklıdır. Biri yapıcı, diğeri yıkıcıdır. Biri hayır, diğeri şerdir. Biri topluma hizmet, diğeri nefesine hizmettir.

Bize düşen; hasımlık derecesinde rekabet, didişme ve içten hesaplaşma değildir. Bize yakışan yaradılışımıza uygun ilahi vahyin bildirdiği ölçüler içerisinde sonunda da hesabını verme düşünce ve şuurunda olarak birliği, dirliği ve güçlü olmayı başarmaktır. Çağdaş ve demokrat olmanın, hatta medeni insan olmanın gereği de budur. Bu kubbede hoş bir seda bırakmanın yolu da budur.

Hedefi iyi belirlenmiş bir programla, iyi bir ekip çalışmasıyla menfaat duyguları dışında yapılabilecek çalışmalar bugün olmasa bile gelecekte hayırla yad edilecektir.

KADINA HAKSIZLIK VE AYRIMCILIK YAPILMASIN

Kadın İslam'ın altın çağı (asr-ı saadet) olarak bilinen Hazret-i Peygamber döneminde insanca yaşama hakkına kavuştu. Bu sayede kadın sadece onurunu kazanmakla kalmadı, yüceldi ve yüceltildi.

Kadın lehine en hızlı devrimi Hazret-i Peygamber yapmıştır. Ancak bu devrim, Peygamberimizin '*elçilik ömrü*' içinde tamamlanmış değildir. Kadının aşağılanmaktan tamamen kurtulması ve hiç değilse temel haklar açısından insan olarak erkekle eşdeğer sayılır hale gelebilmesi için toplumun hazmını ve evrimini gerektiren bir zamana ihtiyaç duyulması gerekiyordu.

Ne var ki, İslam dört halifeden sonra kısa zamanda tipik bir imparatorluk görünümü kazanınca Arapların örfündeki kadın algılaması hızla geri dönmeye başladı ve İslam'ın bütün ruhuyla tasfiye etmeyi hedeflediği kölelik ve cariyelik kurumu yeniden 'hayatın yaşatılması gereken bir gerçekliği' haline geldi.

Artık kadın sadece bir anne, bir doğum makinesi olarak görülmeye ve gösterilmeye başlandı. Geri gelen bu gelenekçi yaklaşımın tek olumlu boyutu İslam'ın getirdiği '*anne*' sıfatıyla anneyi yüceltme kültürüdür. Gelişen dönemde mesela sosyal hayatta ve ilim hayatında öne çıkan bir kadın yoktur.

Oysa bizzat Hazret-i Peygamber'in eşi bugünün ifadesiyle ticaret filosuna sahip bir iş kadınıydı. Peygamberimizin elinde yetişen Hz. Aişe bir İslam ve hukuk bilgini idi. Yine aynı şekilde Peygamber'in kızı Hazret-i Fatma cömertliğin sembolü ve yoksul sevgisiyle zirveleşen kadın örneğidir.

Sonraları ne mi oldu? Kadın zamanla bir fitne unsuru olarak görülmeye başlandı ve bütün olumsuzlukların müsebbibi olarak kadın görül-

düğü için kadın sadece camiden ve cemaatten değil bütün toplum hayatından soyutlandı ve adeta evine, dört duvar arasına hapsedildi.

Basından izlediğimiz başı açık kadınların erkeklerle beraber mabette namaz kılmalarına gelince; kadınların camiye gelmeleri sevindirici bir olaydır. Çünkü İslam dini sadece erkeklere mahsus bir din değildir. O kadın, erkek herkesin dinidir.

Kadınların bu şekilde camiye gelmeleri belki kadınlara yönelik uygulamadaki yanlış anlayışa bir tepki olarak yorumlanabilir. Ancak kadınların erkeklerle beraber omuz omuza namaz kılmalarını mazur göstermez. Çünkü bu konuda açıklama yapmaya yetkili olan Diyanet'in yaptığı açıklamaya göre *'Kadınların camiye baş açık girmeleri ve o şekilde erkeklerle yan yana namaz kılmaları doğru değildir. Kur'an ve sünnette namaz kılmanın şekli ve ölçüsü çok açık ve net bir şekilde belirtilmiştir. Böyle bir uygulama İslam taribi boyunca olmamıştır.'*

Bu vesile ile DİB'in kadınların camiye çok daha rahat bir şekilde ve uygun yerlerde ibadetlerini yapmalarını sağlamasını istiyoruz. Ayrıca; bu gün ülkemizde kadına karşı yürütülen ayrımcılığı ve kıyafetinden dolayı kamusal alandan, sosyal hayattan dışlanmasını ve eğitim hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerinin ellerinden alınmasını kınıyoruz. Kadına ayrımcılık ve haksızlık yapılmasını diyoruz.

Bölüm - VI

NE İSTİYORUZ?

NE İSTİYORUZ?

1- Sivil Anayasa Yapılmalıdır

1961 ve 1982 Anayasaları darbe ürünü anayasalardır. Darbe ürünü oldukları için darbecileri yargılamayı ve cezalandırmayı yasaklayan, darbelere açık hatta darbeyi teşvik eden ve özendiren, temel hak ve özgürlükleri ise kısıtlayan, din ve vicdan özgürlüklerinin önüne engeller koyan anayasalardı.

Darbeci albaylar cuntasının Atatürk'ün yaptığı 1924 Anayasası'nı ra-fa kaldırıp yaptıkları bu anayasalar Atatürkçü olduğunu söyleyenler tarafından maalesef baş tacı edilmiştir. Aslında Atatürk'ü sadece istismar eden bu çevreler demokrat falan değiller. Çünkü halkın seçtiği milletvekilleri kanunlardaki görevleri gereği Anayasa'nın 10. maddesini değiştirmeden, *zinhar olmaz* diyorlar.

'Niye olmaz?' diye sorunca, 'Çünkü Anayasa'nın ilk dört maddesi değiştirilemez' diyorlar. 'İyi de ilk dört maddeden birisini değil, 10. maddeyi değiştirdiler!' diyoruz. *'Olsun, o da onunla bağlantılı'* diyorlar.

Aslında bunların yaptığı iş, şuna benziyor: Eşkıya gelip, vatandaşın malını zorla alırsa *'Çok güzel yapmışsın'* diyorlar. Devletin resmi memuru gelip, kanuna uygun şekilde vergi tahsilâtında bulunduğu anda, *'Ama sen şu kısıtlamalara tabisin. Sen şunu yapamazsın, bunu yapamazsın'* diyorlar.

Yani adamların kafası, güzellikle değil, zorbalıkla kurgulanmış! Silah zoru ile yapılanı 'güzel' buluyor, demokratik şekilde yapılmak istene-ne engel çıkartıyorlar. Sonra da çıkıp, *'Akıl, bilim, mantık'* diyorlar. Demokrasi, hukuk edebiyatı yapıyorlar. Bunlar akıl ve mantığın eseri mi, yoksa demokrasinin ve hukukun gereği mi?

Sorun onlara; *'Darbecinin yapabildiğini, milletin temsilcisi niye yapamıyor? Niçin? Hangi akıl ve mantıkla?'*

Hülasa, yarınları daha güzel yaşamak için, hangi düşünce dünyasından olursa olsun, hâkim gücün kendini yaslayıp dayatmalar yapamayacağı, herkese eşit mesafede, bireyi devlete karşı koruyan hukuk ve adalet gibi hasret kaldığımız kavramları öne çıkaran, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan anayasa istiyoruz.

Askeri yönetimler tarafından yapılan bu darbe ürünü anayasalar yerine siviller tarafından yapılacak yeni, sivil ve özgürlükçü bir anayasaya ülkemizin şiddetle ihtiyacı vardır. Sivil anayasa konusunda toplumda yeterli konsensüs oluşmuştur.

2- DİB Teşkilat Yasası Çıkarılmalıdır

1979 yılında 633 sayılı DİB Teşkilat Yasası'nın birçok maddesi iptal edildi. Bu iptallerin doğurduğu boşluk 26 yıldır doldurulamadı. Gelen hükümetler teşkilat yasasını çıkaracakları sözünü vermelerine rağmen bu yasa hala çıkmadı. Sonuçta Cumhuriyetin temel kurumlarından biri olan DİB yasasız bırakıldı ve bu kurum 26 yıldır yasasız idare ediliyor. Olan kuruma ve Diyanet çalışanlarına oluyor. Hatta kurumun varlığı bile tartışılır hale geliyor. Kurum çalışanları da mali ve özlük hakları yönünden diğer kurum çalışanlarının gerisinde kalıyor.

4- Kur'an Eğitime Konan Engeller Kaldırılmalıdır

Bilindiği gibi 1999 yılında üçlü koalisyon DSP, ANAP ve MHP Hükümeti döneminde 22.07.1999 tarih ve 4415/1 madde ile 633 sayılı Teşkilat Kanunu'na eklenen madde ile Kur'an Kursu'nda okumak için ilköğretimi bitirme şartı, bunun dışındaki Kur'an eğitimi için de 5. sınıfı bitirme şartı getirilmiştir. Din ve vicdan özgürlüğüne, Anayasaya ve uluslararası sözleşmelere açıkça aykırı olan bu yasağın bir an önce kaldırılmasını istiyoruz. Evet, 633 sayılı DİB Teşkilat Kanunu'na eklenen 22.07.1999 tarih ve 4415/1 madde ile *İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında,*

Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Kur'an Kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5. sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde yaz kursları açılır.'

Dünyanın hiçbir yerinde olmayan bir şekilde çocuklara 12 yaşından önce Kur'an öğrenme yasağı getirilmiştir. Bu yasak başta BM İnsan Hakları Beyannamesi'nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin, Helsinki Nihai Senedi'nin, Paris Şartı'nın ve daha birçok uluslararası sözleşmelerin, din vicdan hürriyeti ile ilgili alakalı maddeleri ile Anayasamızın 24. maddesine aykırıdır. Anayasa'da, 'Din ve vicdan hürriyeti' başlığı altında düzenlenen 24. maddesi şöyledir. '*Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.*

Din ve ablâk eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ablâk öğretimi ilk ve orta-öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır. Kimse devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yabut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yabut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.'

Gerçek anlamda din özgürlüğünün sağlanmadığı, dinin dogma olarak görüldüğü ülkelerde, din eğitimi ve öğretimi gereği gibi yapılamaz. Bu durumda din asli haliyle öğretilmeyeceği için, çoğu kez dine aykırı dü-

şünce ve inanışlar, din adına gizli gizli telkin edilir. Bu durumda hem din, hem de ülke ve toplum için zararlı oluşumlar meydana gelebilir. Dine yönelme ihtiyacında olan insanlardan bir kısmı bu yanlış akımlara kapılabilir. Bu durumlara yer vermemenin en pratik yolu, legal yollardan ve gerçekçi bir din öğretimine imkân tanınmasıdır.

Halkın kahır ekseriyetinin Müslüman olduğu ülkemizde, Yahudilerin, Hristiyanların çocuğu dinini öğrenecek, Müslümanların çocuğuna gelince, *‘Senin yaşın daha çok küçük’* denilecek.

12 yaşından küçüklere getirilen Kur’an yasağı din görevlilerini büryük mesuliyet altına sokmaktadır. Okutarak suç işleyip yasal sorumluluk altına girmekte, okutmazsa günah işleyerek dinen sorumlu duruma düşmektedir.

Anayasa ve yasalarla teminat altına alınan ebeveynin çocuğuna din eğitimi verme hakkının kullanılmasından kimseye zarar gelmez. Devletin desteği ve gözetimi altında alınan din eğitimi en sağlıklı din eğitimi olacaktır. Hiç kimse bundan korkmamalı ve çocuklara doğru din eğitimi vermenin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Aksi halde vatandaş farklı arayışlar içine girecektir.

5-İnsana Önem Verilmeli

İnsan; Allah’ın yeryüzündeki halifesidir. Yine insan mahlûkatın en şereflişidir. O nedenle halka hizmet Hakk’a hizmettir yani Allah’a kulluktur. Süleyman Çelebi bakın ne diyor?

*‘Hak Taala çün yarattı Ademi,
Ademle kıldı müzeyyen alemi’*

İnsana önem vermenin gereği olarak;

a-Ekonomik gelişme ve sosyal gelişme beraber olmalı

Çalışanlar olarak ekonomik ve sosyal sorunlarımız var. Bu sorunları her platformda dile getiriyoruz. Ancak karşımıza; *‘Önce ekonomik kalkınmayı*

gerçekleştirelim sonra sosyal gelişme arkasından gelir' anlayışı sürülüyor. Bu anlayışı kabul etmiyoruz, etmemiz de mümkün değildir.

Ekonomik gelişme ile sosyal gelişmeyi eş zamanlı olarak gerçekleştirecek politika değişikliğine ve insan odaklı yeni yaklaşımlara ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Nasıl ki devlet, sistem insansız oluyorsa ekonomi de insansız ve insafsız olmaz, olamaz diye düşünüyoruz.

b-Özgürlükler ve ülke güvenliği beraber korunmalı

Türkiye'nin AB'ye girmesi konusunda kafa karışıklığına hiç gerek yok. Türkiye AB üyesi olur ya da olmaz. Ama biz sendikalar olarak AB normlarını, hak ve özgürlükleri sonuna kadar savunuruz. Çünkü bu normlar ciddi deneyim, tecrübe ve birikimlerden süzülüp gelmiştir.

AB belki olmaz. Belki biz gerek duymayız. Ancak AB'nin demokrasi standartlarını, sosyal ve hukuki modelini, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü istiyoruz. Sendikal hakların AB düzeyinde olmasını istiyoruz. Bizim insanımızın buna layık olduğuna inanıyoruz.

Demokrasiyi tüm kurumlarıyla, tüm kurallarıyla işletmek zorundayız. Özgürlükleri, modern ve çağdaş anlamda en geniş şekliyle uygulamak zorundayız. Ne güvenliği özgürlüklere, ne de özgürlükleri güvenliğe tercih edemeyiz. İkisi arasındaki ince çizgi belirlenip, hakkıyla korunmalıdır. Bu gerçekleştirildiğinde, hakkıyla uygulamaya başlandığında Türkiye'nin önünde, kalkınmanın önünde hiçbir engel duramaz.

6- Resmi Tatillerde Görev Yapanlara Mesai Ücreti

Hafta tatili ve bayram tatillerinde kamu görevlileri tatildedir. Ancak din görevlileri, ebe, hemşire ve zabıtarlar hizmetlerinin gereği görevlerinin başındadırlar. Görevleri gereği resmi tatilde görev yapan bu insanlara mevzuatın gereği mesai ücreti verilmelidir.

Kurumları ve kurum amirleri tatil yaparken hizmeti aksatmayan bu insanların mesai ücreti alma hakları vardır. Bu hak sendikamız tarafından

çok defa dile getirilmesine rağmen hala verilmemiştir ve haksızlık sürdürülmektedir.

Fazla Mesai Ücreti

Fazla mesai haftalık çalışma saatini aşan kısma denir. Bir personelin fazla mesai alması için öncelikle bu çalışma saatini doldurması gerekir. İstisnalar haricinde haftalık çalışma saati; 45 saattir.

Hafta tatili kavramı ise; günlük 8 saat çalışan işyerlerinde Cumartesi saat 13.00'dan itibaren başlar. Günlük 9 saat çalışan işyerlerinde ise Cumartesi hafta tatilidir. Her iki durumda da Pazar günü genel tatildir. (İstisnai işyerlerinde işin durumuna göre hafta içi günlerden birisi olabilir.)

Fazla mesai hakedişi ise, (Günlük çalışma saatini aşan saatler ve Cumartesi günü tam ya da 13.00'dan sonra başlar) normal çalışma saatinin % 50 eklenmesi ile ödenir. Yani sizin örnek saat ücretine göre fazla mesai ücreti 1,5 TL/saattir. Ancak işin durumuna göre bazı işyerlerinde normal çalışma saatleri haftalık 45 saatin altına düşebilmektedir. Bu durumda fazla mesai ücreti % 25 artırılarak ödenir. (Yani 1.25 TL/saat)

Genel tatil günleri (genelde pazar günü) ve resmi tatil olarak bayram kabul edilen günlerde ise durum farklıdır. Personel o gün işe gelmezse bir iş karşılığı olmaksızın günlük ücreti ödenir. Ancak o gün çalışır ise, hem tatil ücreti, hem de çalıştığı saat kadar normal saat üzerinden ücretini alır.

Dediğimiz gibi fazla mesai haftalık çalışma saatini aşan kısımdır. Yani bir personelin fazla mesai alması için öncelikle haftalık 45 saatinin doldurulmuş olması gerekir. Diyelim ki personel hafta içi 6 saat izinle gitmiştir. Hafta içi de mesai saati bitiminden sonra haftalık 9 saat fazla mesai yapmıştır. O zaman personelin alacağı fazla mesai saati 9 değil 3 saattir. Bunu bazı işyerleri uygular ya da uygulamaz. Amaç, personelin gereksiz izin almasını engellemek suretiyle işgücü kaybını önlemektir. Ancak,

personelin viziteye çıkmak için aldığı izin (ki karşılığında işbaşı kâğıdını getirmesini gerekir), istirahat alması, kendisinin evlenmesinde 3 güne kadar, birinci derecede yakınının vefatı halinde 3 güne kadar ki kullanmış olduğu izinleri buna istisnadır.

İşin zorunlu olarak durmasını gerektirecek durumlarda veya bayramlarda (önce ya da sonra1 yahut 2 gün çalışılmayan saatler) hafta içinde çalışma saatlerinin bitiminden sonra çalışılabilir. Bu fazla çalışma fazla mesai sayılmaz ve normal saat ücreti üzerinden ödenir. Buna da telafi çalışması denir ki; bu süre günlük 3 saati geçemez ve genel tatillerde de çalışma yapılamaz. (Ülkemizde uygulanıyor mu dersiniz tartışılır)

2006 toplu görüşmelerinde imza altına alınan bu konuda maalesef gereken yapılmadı ve uygulamaya yansımadı. Tatil ve izin bir insanın insan olarak en tabii haklarından. Din görevlisi de insandır. Din görevlisinin eşi ve çocukları vardır. Din görevlisinin diğer insanlar gibi tatil günlerinde eşinin, dostunun düğününe gitme, komşu ve arkadaşları ile birlikte pikniğe gitme hakkı olmalıdır. Cami görevlilerine, cuma günleri dışında olmak üzere, haftada bir gün izin hakkı vardır. Bir gün hafta tatili günü de genellikle müftülükçe belirlenmektedir. Hafta tatili, dinî bayramların birinci günü ile kandil gecesini günlerine rastladığında, bir öncesi veya bir sonraki günde tatil yapılmaktadır. Bu uygulama ile hem din görevlilerine ve hem de eş ve çocuklarına haksızlık yapılmaktadır.

Bu haksızlığın kısmen de olsa giderilmesi için hizmetin gereği haftada bir gün için ve bayram tatilleri için din görevlilerine 2006 toplu görüşmelerinde kararlaştırıldığı üzere mesai ücreti verilmelidir.

7- Cami Aydınlatma Giderleri

Bilindiği gibi, ibadethanelerin aydınlatma giderleri genel bütçeden ödenmektedir. Ancak; ödenmeyen camii aydınlatma giderlerine faiz

yansıtıldığı görülmektedir. Maliye faizleri ödemediği için ödeme güçlüğü ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Elektrik kurumunun özelleşmesi durumunda görevlilerimiz daha fazla mağdur duruma düşecek, belki de camilerin elektriği kesilecektir. Faturalar diğer resmi daireler gibi faizsiz olduğu, mabetlerden faizler alınmadığı takdirde bu faturalar kolaylıkla ödenebilecektir.

8- Hastanelere Din Hizmeti

Avrupa'da 20. yy. başından itibaren hastanelerde yatarak tedavi gören hastalara dini ihtiyaçlarını karşılamak, onlara moral vermek, ibadetlerini imkânlar ölçüsünde yerine getirmelerine yardımcı olmak ve yaşama dirençlerini desteklemek amacıyla din hizmeti sunulmaktadır.

Ülkemizde 1995 yılının başlangıcında kısa süreli de olsa hastanelerde yatarak tedavi gören hastalara din hizmeti verilmiştir. Ancak daha sonra bu konuda yasal boşluk yüzünden hastanelerde din hizmeti uygulaması devam ettirilememiştir.

Oysa Avrupa ülkeleri hastalara din hizmeti sunma konusuna çok ciddi eğilmişlerdir. Avrupa'da 20. yy. başından itibaren hastanelerde yatarak tedavi gören hastalara dini ihtiyaçlarını karşılamak, onlara moral vermek, ibadetlerini imkânlar ölçüsünde yerine getirmelerine yardımcı olmak ve yaşama dirençlerini desteklemek amacıyla din hizmeti sunulmaktadır.

Hastalara din ve moral hizmetinin sunulması; hastanelerin temel görevleri arasında sayılmış, hastaların da en tabii hakkı kabul edilmiştir. Ülkemizde yapılan ise moral hizmeti vermekten ziyade ölüme yakın hastalara son dini görevlerini yerine getirmek ve ölüm sonrası dinen yapılması gerekli hizmetleri sunmaktan ibarettir.

Hastanelerimizde Batı'daki uygulama ile paralel olarak din hizmeti uygulaması yeniden başlatılmalıdır. Çünkü hastanede yatan hastalar ma-

nevi desteğe, morale, yakın ilgiye her zamankinden ve herkesten daha fazla muhtaçtırlar. AB sürecinde her alanda olduğu gibi bu alanda da AB'ye uyum sağlanmalı ve hastanelerimizde din hizmeti sunulmalıdır.

9- Türk Silahlı Kuvvetlerine 'Din Subayı'

Askerlerin iyi bir eğitim ve gelişmiş teçhizatın yanında manevi motivasyona da ihtiyacı var. Tarihte nice kalabalık ve mücehhez orduların, küçük ama moral ve motivasyonu iyi ordular tarafından darmadağın edildiklerini biliyoruz.

Ölmeyi emretmek zor bir iştir. Askerin dini ve milli duyguları takviye edilmeden bu başarılamaz. Ayrıca, şehitlik hem dini hem de askeri bir rütbedir. Muharip askerlere bu rütbenin şerefi ve öteki dünyada kazanacakları anlatılmazsa, asker de buna inandırılmazsa orduların harp gücü kesinlikle zayıflar.

Avrupa başta olmak üzere 47 ülkenin ordusunun incelendiği rapora göre, sadece bir kaç komünist ülke ve Türkiye'de din subaylığı birimi bulunmuyor. Oysa Avrupa ülkelerinin tamamı ve ABD'de ise Müslüman askerler için bile Müslüman subay bulunuyor.

Şehitliği ve vatan uğrunda şehit olmanın anlam ve önemini bilmeyen askerimiz vatanı için gerektiğinde canını nasıl verebilir? Şahadeti bilmeyen insan şehit oğlunun acısına nasıl katlanabilir? Askerimizin din konusunda yeterli ve doğru bilgiyi en iyi bu konuda yetişmiş insan verebilir. Dolayısıyla nasıl ki okullarda milli güvenlik dersi askerlerimiz tarafından veriliyor. Aynen şekilde de askerimize din ve moral eğitimi din subayı tarafından verilmelidir. Aslında bütün kurum ve kuruluşlara diğer danışmanlık hizmetleri gibi dini danışmanlık hizmeti sunulmalıdır. Böylece hem din konusunda doğru bilgi sağlanmış ve zaman zaman bilgi eksikliği nedeniyle yaşanan sıkıntıların önüne geçilmiş olur.

AB sürecinde din konusunda gerekli din bilgisinin doğru ve yeterli sağlanması ve gerektiğinde dini danışmanlık hizmetlerinin sunulması için var olan bu kadronun yeniden hizmet vermesi sağlanmalıdır.

10- Diyanet Radyo ve TV

Din hizmetleri toplumumuzda cami duvarlarının dışına pek çıkamamaktadır. Oysa camiye gelmese de dine ilgi ve ihtiyaç duyan, dini konularda aydınlanma isteğine sahip her kesimde çok insan vardır. Ayrıca, günümüzde dini mesajı geniş kitlelere ulaştırmak için çok büyük ve etkili imkânlar oluşmuştur. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığımız çağımızın en etkili iletişim araçlarından maalesef mahrumdur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın çağımızın en etkili kitle iletişim araçlarından televizyon, radyo gibi imkânlardan yoksun bırakılması çok büyük bir eksikliktir. Küreselleşmenin hız kazandığı ve kitle iletişim araçlarının bilgiyi her alana yaydığı bir zamanda toplumu din konusunda aydınlatmak görevi olan Diyanet İşleri Başkanlığı özellikle basın-yayın yolu ile hizmette maalesef halkın beklentilerine cevap verememektedir ve toplumun gerisinde kalmaktadır. Nitekim Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)'in anketine göre DİB'in medya yolu ile toplumu aydınlatma durumu sorusuna DİB'in bunu yapamadığını söyleyenlerin oranı % 73'lere varmaktadır.

Bilindiği gibi misyonerlerin radyo ve TV kanalları ile Hristiyanlık propagandasını en etkili ve yaygın bir biçimde yaptığı bilinmektedir. DİB'in ise hala kuruluş yıllarındaki zihniyette hizmete devam etmeye çalışması, teknolojiden, kitle iletişim araçlarından mahrum bırakılması bu topluma yapılacak en büyük kötülüktür.

11- Diyanet Akademisi

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda her yıl emeklilik, ölüm, kurum değiştirme vb. nedenlerle yaklaşık 2000 din görevlisi açığı oluşmaktadır. Yeni yapılan camilerle bu açık 3000- 4000'leri bulmaktadır.

Başkanlık önü kapalı İmam Hatiplerden ve öğrencisiz bırakılan ilahiyatlardan, ihtiyacı olan ve hizmette yeterli olan görevliyi bulmakta zorluk çekmektedir. Giderek daha kötüye giden bu durumun önüne geçilmesi ve istenen nitelikli görevlinin yeterli sayıda sağlanması için Diyanet Akademisi kurulmalıdır.

Din görevlisi olmak zor ve sorumluluğu ağır bir görev olduğu için göreve yeni başlayacak olan din görevlileri Diyanet Akademisi eğitimini almalıdır. Mevcut ihtisas kursları akademiye dönüştürülebilir düşüncesindeyiz.

12- Köyde Görev Yapanların Çocuklarının Eğitimi

Köyde görev yapan kamu görevlilerinin çocuklarının ilköğretim ve lise seviyesinde eğitimleri çok zor hatta imkânsız. Köyde görev yapan din görevlisi ve diğer kamu görevlileri çocukların eğitimini ya sağlayamıyor ya da bunun için şehir merkezinde ev tutuluyor ve aile bölünüyor. Bu durumun birçok yönden maddi ve manevi sıkıntılar doğurduğu aşîkârdır.

Köyde görev yapanların çocuklarına yurt ve burs temini suretiyle hem çocukların eğitimi sağlanmalı hem de ailenin bölünmesinin önüne geçilmelidir.

13- Kur'an Kursu Öğreticilerine Öğretmenlik Unvanı ve Eğitim Yardımı

Anayasa'nın 10. maddesinde ifadesini bulan eşitlik gereği Milli Eğitim'de çalışan eğitimcilere her yıl verilen eğitim yardımı Kur'an Kursu öğreticilerine de verilmelidir.

14- İl-İlçe İdari Kurulları

1946 yıllarında çıkan İl İdari Kurul Yasası'ndan kaynaklanan bir eşitsizlik söz konusudur. O zamanki yapıya göre çıkan yasada daha sonra oluşan idareler yer almıyor. Bu da il ve ilçelerde sıkıntıya yol açıyor. Ge-

rekli yasal düzenleme ile bütün kurumların daire amirlerinin il ve ilçe idari kurullarında yer alması sağlanmalıdır.

15- Vakıf Çalışanlarına Eşit İmkanlar

TBMM Adalet Komisyonu'nda bulunan Vakıflar Kanunu'nun 67. maddesi ile üst düzey yöneticilerle birlikte avukat, mimar, mühendis ve sanat tarihçileri arasına diğer çalışanlar da alınarak eşit haklar sağlanmalıdır. Böylece vakıf çalışanlarının bir kısmına yeni Vakıflar Yasası ile getirilen iyileştirme ayırım yapılmadan tüm personele yaygınlaştırılmalıdır.

Gayret bizden, muvaffakiyet Allah'tan.

SÖZÜN ÖZÜ

Tüm bu doğrulardan hareketle tüm kamu görevlilerini sendikal katılıma, sendikal aidiyet bilincine, sendikal heyecana, sendikal coşkuya ve sendikal karar süreçlerine mutlaka katılımını istiyoruz ve bekliyoruz. Hem katılımını, hem katkısını ve hem de desteğini bekliyoruz. Hangi sendika olursa olsun.

Yine özellikle diyanet ve vakıf hizmetleri kolunda sendikalı olmayan kardeşlerimizi Diyanet-Sen'de birliğe, beraberliğe, hak arama mücadelesinde yerini almaya davet ediyoruz. Çünkü '*Sen yoksan biz bir eksikiz*' Çünkü Diyanet'te sendikalı dönemi başlatan ve bu gün açık ara farkla YETKİLİ olan DİYANET-SEN'dir.

Bölüm - VII
EKLER

2008 TOPLU GÖRÜŞMELERİ

2008 yılı toplu görüşmelerinde Kamu İşveren Kurulu ile Diyanet-Sen arasında imzalanan Mutabakat konularından bazıları şöyle:

- 1- Aynı kurum içinde, aynı koşulları ve hizmet niteliklerini taşıyan, aynı unvandaki kamu görevlilerinin karşılıklı yer değiştirme talepleri, hizmet gerekleri ve o bölgeye atanabilme konusundaki niteliklerin taşıyıyor olması şartıyla yerine getirilmesine ilişkin kurumlara tanınan takdir yetkisi kaldırılacak.
- 2- Olumsuz sicile itirazları değerlendirecek bir komisyon kurulacak. Disiplin cezalarında tanınan savunma süresi, ilgilinin isteği üzerine 7 gün uzatılabilecek.
- 3- Resmi tatil ve bayram tatillerinde hizmetine ihtiyaç duyulanlar hariç, il dışına çıkışta izin alınması uygulamasına son verilecek.
- 4- Uyarma ve kınama cezalarına itirazların Disiplin Kurulu'na yapılması sağlanacak.
- 5- Memura eşinin doğum yapması durumunda verilen izin süresi 5 güne çıkarılacak, birinci derecedeki kayın hısımlarının ölümü halinde de 3 gün izin verilecek.
- 7- Memura, bakmakla yükümlü olduğu hastasına, kendisinden başka bakacak kimsenin bulunmaması ve sağlık kurulu raporuyla refakatçi tahsisinin belgelendirilmesi ve raporda öngörülen süreyi aşmaması kaydıyla yılda 1 aya kadar ücretli refakat izni olanağı tanınacak.
- 8- Görev mahalli dışında bir ortaöğretim kurumunu merkezi sınavla kazanan çocuğu bulunan memurun, söz konusu yerde çocuğunun yatılı öğrenim görme imkânı yoksa burada, memurun

çalıştığı kuruma ait boş bulunan kadroya, hizmetine ihtiyaç bulunması ve o bölgeye atanabilme konusunda gerekli nitelikleri taşıyor olması şartıyla öncelikle atanması sağlanacak.

- 9- Kurumlarca hizmetin yürütülmesinde verimliliği artırma amacına dönük hizmet içi eğitimler düzenlenecek ve bu konuda kurumun bulunduğu hizmet kolunda faaliyette bulunan sendikalarla iş birliği içinde çalışmalarda bulunulacak.
- 10- Engelli kamu çalışanları, kamuya ait servis araçlarından yararlanacak. Bunun mümkün olmadığı durumlarda toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları sağlanacak. Engelli kamu çalışanlarının atama ve yer değiştirmelerinde, engelleri açısından sıkıntı oluşturmayacak hizmet alanlarında ve birimlerinde görev yapmalarına yönelik tedbirler alınacak. Kamu hizmet binaları, engelli kamu çalışanlarının çalışma şartlarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenecek.
- 11- Kamu görevlisinin isnat ve iftiralara karşı korunması konusunda Devlet Memurları Kanunu'ndaki yükümlülüğün yerine getirilmesine ilişkin uygulama aksaklıkları giderilecek.
- 12- Devlet Personel Başkanlığı'nda 'Kamu Görevlileri Sendikaları Dairesi Başkanlığı' kurulacak.
- 13- Sözleşmeli personelin yıllık izinlerini yıl içerisinde kullanabilmeleri sağlanacak. 4/b statüsünde sözleşmeli olarak çalışan personele, kurumun hizmet gerekleri, aynı unvanlı pozisyon durumu ve ilgi personelin nitelikleri dikkate alınarak eş durumu nedeniyle yer değiştirme, askerlik dönüşü göreve başlayabilme ve en az 1 yıl çalışmış olmaları kaydıyla karşılıklı yer değiştirme hakkı verilecek.

Toplu Görüşmelere Damgasını Vuran Misaller

Ahlak ve adaba uygun kıssa ve hikâyelerle örnek vermek edebiyat ve hitabet ustalarının en çok başvurduğu yoldur. Çünkü misaller sayesinde az sözle çok şey söylemek, söylediklerinizi unutulmaz yapmak mümkündür.

Toplu görüşmelerde biz de zaman zaman misaller vererek taleplerimizi dillendirdik. Bu misallerden bir kaçını burada sizinle paylaşmak istiyorum.

Gerisini nerden buluyorlar bilmiyoruz

Amerikan, İngiliz ve Türk Maliye Bakanları kamu görevlilerinin ücretlerini değerlendirirler. Amerikan Maliye Bakanı; ‘Biz kamu görevlilerine 1500 dolar veriyoruz. Bin doları nereye harcadıklarını biliyoruz ama beş yüz doları ne yaptıklarını bilmiyoruz’ der. İngiliz Maliye Bakanı, ‘Biz kamu görevlilerine 1400 sterlin veriyoruz. Bin sterlini nereye harcadıklarını biliyoruz ama dört yüz sterlini ne yaptıklarını bilmiyoruz’ der. Türk Maliye Bakanı ise; ‘Biz kamu görevlilerine 500 TL veriyoruz. Gerisini nerden buluyorlar bilmiyoruz’ der.

2007 toplu görüşmelerinde verdiğimiz ve toplu görüşme tutanaklarına geçen bu misal 2008 toplu görüşmelerine de damgasını vurdu.

Fatiha’dan Önce Zammı Sure

2008 toplu görüşmeleri esnasında Devlet Bakanı Cemil Çiçek ile yaptığımız bir görüşmede sayın bakan bize;

“-Toplu görüşmeler nasıl gidiyor? “ diye sordu. Biz de;

“- Gündemin ilk maddesi olarak ücret zammını belirledik. Bakan al-lem etti, kallem etti bu maddeyi en sona bıraktı” dedik. Bakan;

“- Tabi öyle olacak. Sen hiç zammı süreyi Fatiha’dan önce okudun mu?” diye sordu.

Bu misali toplu görüşmede anlatacağım dedim ve anlattım.

Hep O’nun Dediği Oluyor

2008 toplu görüşmelerinde ücret artışları % 7,5 noktasında tıkanmıştı. Biz bu rakamın yukarı çekilmesini istiyor, bu psikolojik sınırı aşmayı amaçlıyorduk. Söz alarak kısa bir konuşma ile bu iyileştirmenin beklentilere cevap vermeyeceğini söyledim ve şu misalle sözlerimi bitirdim:

Sofunun biri ayyaşla tartışır ve ayyaş;

“-Allah’la aran nasıl?” diye sorar. Ayyaş hiç düşünmeden cevap verir:

“-Nasıl olacak? Hep O’nun dediği oluyor.”

“Biz aylarca hazırlanıp bu masaya geliyoruz. Günlerce süren görüşmelerde bizim değil hep hükümetin dediği oluyor” dedim.

Tıkanan görüşmelerde Memur-Sen’in gayretleri ile devreye Sayın Başbakan girdi ve zamlarda psikolojik sınır aşıldı. % 7,5’lik zam % 8,5’e yükseldi. Bu gelişme üzerine mutabakat metni imzalandı. İmza esnasında Kamu İşveren Kurulu tarafından arkadaşlar bana; ‘Başkan, her zaman hükümetin dediği olmuyor. Bu sefer sizin dediğiniz oldu’ diye takıldılar.

KURUM İDARİ KURUL GÖRÜŞMELERİ

Yetkili sendikalarla hizmet verdikleri kurum arasında yılda iki kez yapılan görüşmelere Kurum İdari Kurul görüşmeleri denilmektedir. Sendika yetkilileri ile kurum yetkilileri arasında en üst düzeyde yapılan bu görüşmelerde kamu görevlilerinin sorunları, kurumdan talepleri kurumun yetkisi çerçevesinde görüşülüp karara bağlanır. Bu kararlar kurum tarafından taşraya yazılı olarak bildirilir.

Diyanet-Sen 2004 yılından bu yana her yıl Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere iki kez Diyanet İşleri Başkanlığı ile Kurum İdari Kurul (KİK) görüşmelerine katılmaktadır.

KİK Görüşmelerine bir örnek:

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI KURUM İDARİ KURULU TOPLANTISI KARARLARI

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun 22. maddesi uyarınca 23.10.2008 Perşembe günü Diyanet İşleri Başkanlığı Kurum İşvereni ile yetkili Sendika Diyanet-Sen temsilcilerinden oluşan Kurum İdari Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda toplanmış ve gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

Açılış konuşmaları yapılarak Kurum İdari Kurulu Toplantısı'nın hayırlara vesile olması temenni edilmiştir.

Kurum İdari Kurulu Başkanı ve Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar başkanlığında toplanan kurul, gündem gereği görev dağılımı yaparak Başkan Vekilliğine Diyanet-Sen Genel Başkanı Ahmet Yıldız, Raportör Üyeliğe ise Diyanet-Sen Genel Mevzuat ve Toplu Görüşme Sekreteri M. Hadi Erdoğan seçilmiş ve görüşmeye geçilerek aşağıdaki kararları almıştır.

- 1- Özürlü veya sürekli hastalığı sağlık raporu ile belirlenen görevlilerin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin tedavi giderleri ve harcırahların ödenmesinde sorun yaşanan müftülüklerin Başkanlığa bildirilmesi,
- 2- Hizmet içi eğitim kursu planlamalarında hizmette kıdemin dikkate alınması,
- 3- Hac, umre ve yurtdışı görevlendirmelerinde merkezi sınav yapılarak görevlilerin aldıkları puanlara göre değerlendirilmesi,

- 4- Kur'an Kursu Müdürleri'nin il ve ilçede görev yapan memurların yaz döneminde ek ders ücretinden faydalanmaları için girişimlerde bulunulması,
- 5- Mahallinde yapılan hizmet içi eğitim kurslarının, kursiyerleri için iâşe ve ibatesi karşılanabilecek il ve ilçe merkezlerinde yapılması,
- 6- Sadece müezzinlik kadrosu bulunan tek görevli camilerin kadrolarının imkânlar ölçüsünde İmam Hatiplik kadrosuna çevrilmesi,
- 7- TDV Hastanelerinde DİB çalışanları ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin yapılacak tetkikleri için para alınmaması,
- 8- 4/B statüsünde çalışan sözleşmeli personelin sözleşme şartlarının 2008 yılı toplu görüşmeleri mutabakat metnine uygun hale getirilmesi konusunda çalışmaların sürdürülmesi,
- 9- Hizmeti başarı ile tamamlayıp, emekli olan din görevlilerine teşekkür belgesi verilmesi,
- 10- Müftülüklerde gerçekleştirilen iş ve işlemler ile amir-memur ilişkilerinde dürüstlük, tarafsızlık, nezaket ve saygı duygularının geliştirilmesi ve tahkir-tezyif edici söz ve davranışlardan uzak olunması,
- 11- Cami elektrik giderlerinin Diyanet hizmetlerine destek sağlamak amacıyla kurulan Hayri Vakıflar tarafından karşılanması konusunda çalışma yapılması,
- 12- Güvenlik görevlisi olmayan eğitim merkezlerine kadro tahsis edilmesi konusunda çalışma yapılması.

MECELLE

Bildiğiniz gibi Ahmet Cevdet Paşa'nın dehası ile (1868-1878) ortaya çıkan Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye, tam elli yedi yıl boyunca Türk hukuk sisteminin muamelat kısmını taşımış ve toplum tarafından kabul görmüştü. 4 Ekim 1926'da Mecelle yürürlükten kaldırılmıştır. Halen İsrail devletinde, Müslümanlararası muamelelerde geçerli hukuk kaynağı olarak kullanılmaktadır.¹⁸

Gerek düzenlenmesindeki yalınlık, gerek hükümlerin ortaya konuluşundaki veciz ifade, Mecelle'yi halk tabakalarınca da bilinir hale getirmişti ki bu, hukuk açısından fevkalade önemlidir. Hatta daha da ileri giderek söyleyebiliriz ki, yalnızca hâkimlerin ve hukuk adamlarının değil, toplumu oluşturan bireylerin de hukuk kurallarını bilmesi, hukuk düzeninin işlerliği açısından önemlidir. İşte Mecelle, veciz kanun cümleleri ile bunu başarıyordu. Dünya hukuk literatüründe bu özelliğe haiz başka bir kanun bulmak belki de mümkün değildir.

Mecelle'nin söz konusu ettiği hükümler, o dönemde uygulanmakta olan İslamî hukuk düzeninin eseri olmakla birlikte günümüzün evrensel hukuk kurallarına da tamamiyle uymaktadır. Zaten bunun aksi de düşümlenemezdi.

Evrensel hukuk kurallarını yansıtan ve Mecelle'nin giriş bölümünü teşkil eden 2-100 maddeleri 'Genel Hükümler' olarak adlandırılmaktadır. Bu genel kaideler Mecelle'nin diğer maddelerinin yorumlanmasında kullanılmıştır. Günümüz hukukçuları da kanunları yorumlarken söz konusu genel kaidelerden faydalanmaktadır.

Aşağıda Mecelle'nin giriş bölümünü teşkil eden kısımdan bazı maddeler seçtik. Bu maddeler, bireysel ve toplumsal hukukumuz açısından son derece yararlıdır.

---

18 Bkz. Akgündüz, Ahmet, Mukayeseli İslâm ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Diyarbakır, 1986

Bir İşten Maksat Ne İse, Hüküm Ona Göredir

Mecelle'nin 2. maddesindeki bu hükmün temel felsefesi, '*Ameller ni-yetlere göredir.*' hadîs-i şerifinden çıkarılmıştır. Bu kaide, hayatın her alanını kuşatan genel bir ölçüdür. Yani kişinin niyeti, maksadı ne ise, yaptığı işe ona göre değer ve hüküm verilir. Maksadı rejim yapmak olan kimsenin orucu makbul olmaz.

Dünyalık için hayır yapan kimsenin âhirette alacağı bir şey olmaz. '*Şu adam, ne de kahraman!*' desinler diye savaştan, şehitlik mertebesine ulaşamaz.

Şek İle Yakîn Zail Olmaz

'Şek'; şüphe ve tereddüt mânâsına gelir. 'Yakîn' ise, doğruluğu kesin olan bilgi demektir. Buna göre '*şek ile yakîn zail olmaz*' ifadesi, şüpheli bir şey yüzünden kesin doğru olan bir şey terk edilmez mânâsına gelmektedir. Bu hüküm gereğince dürüst olduğunu bildiğimiz bir kimsenin dolandırıcı olduğunu duysak, hemen öyle olduğuna hükmedemeyiz. İnanan kimseler hakkında bir kısım iddialar kulağımıza gelse de, kesin delil ortaya konuncaya kadar onlara olan güvenimiz ortadan kalkmaz.

Beraat-ı Zimmet Asıldır

Yani bir kimsenin masum ve suçsuz olması esastır. Suç veya hata iddia ediliyorsa ispatlanmalıdır. İspatlanıncaya kadar, her insan suçsuzdur. Hakkında mahkemede karar verilinceye kadar, her zanlı masumdur. Gazetede veya televizyonda bir insan hakkında çok ciddi suçlamalarda bulunulabilir. Her ne kadar basında çıkan şeyler o insanın şeref ve haysiyetini yaralasa da, hakkındaki iddialar mahkemede ispatlanıp karar verilinceye kadar o kimse masumdur. '*Falan şöyle yapmış, filan böyle söylemiş.*' dense de ispatlanıncaya kadar bu sözlere inanılmaz. Çünkü beraat-ı zimmet asıldır.

Beyyine, Müddei İçin ve Yemin Münkir Üzerinedir

Bir iddiada bulunan onu ispatlamak zorundadır. Karşı taraftan onu ispatlamasını bekleyemez. Hiç kimseye sahtekâr olmadığını ispatla veya katil olmadığını ispatla denemez. Böyle bir iddiada bulunan, iddiasını ispat etmelidir. Buna karşılık iddia sahibi iddiasını ispatlayamazsa, karşı taraftan yemin etmesini isteyebilir. Kısaca; iddia eden iddiasını ispatla, inkâr eden yeminle yükümlüdür.

Hatası Zâhir Olan Zanna İtibar Yoktur

Bir zannın hatalı olduğu açıksa, ona itibar edilemez. O zan muteber olmadığından, o zanna dayanılarak yapılan şeylere de itibar olunmaz. İnsanlar hakkında kötü düşünceler beslemek, onları bir şeylerle suçlamak herhangi bir delile dayanmadığı sürece hatalıdır. Çünkü hüsn-ü zan esastır. ‘Tevehhüme itibar yoktur’ kuralı da benzer bir hüküm getirmektedir. Yani delile dayanmayan ihtimale itibar edilmez.

Su-i Misal Emsal Olmaz

Mecelle’nin bu maddesine göre kötü olan münferit olay genelleştirilmez. Toplumda çok güzel işler olur ama zaman zaman *‘et kemiksiz olmaz’* misali kötü olaylar da olur. Güzellikler normal gelişmelerden kabul edilir ve görmezden gelinir de bir veya birkaç kötü olay çoğunlukla genelleştirilir. Çok yaygın olan bu yanlış düşülmemesi ve itibar edilmemesi için kötü olayların örnek olamayacağı bildirilmiştir.

Kelâmda Asıl Olan, Mânâ-yı Hakikîdir

Söylenen bir sözde asıl olan, gerçek mânâdır. Gerçek mânâ varken mecaz mânâ aranmaz. Zîrâ mecaz, gerçek mânânın dışındadır. Ancak bir sözün gerçek mânâyı yorulması mümkün olmazsa, o zaman mecaz mânâyı yorulur. Ancak, su-i zanların alabildiğine yaygın olduğu toplumlarda, insanların apaçık sözleri dahi hiç olmayacak mânâlara çekilebilir, sözleri-

nin altında gizli mânâlar aranır ve insanlar maalesef takiiye yapmakla suçlanırlar.

Meşakkat Teysiri Celb Eder

Yani insanların darlık vaktinde kolaylık göstermek gerekir. Bu maddenin, borçluya durumunu düzeltinceye kadar süre vermek, ihtiyaç sahibine yardım etmek, çocuğa ve yaşlıya destek olmak gerekir. Çünkü İslâm dininin ve hukukunun genel bir hususiyeti zor durumda kalana kolaylık göstermektir. Bir zelzele veya sel afetinden sonra devletin çiftçi borçlarını ertelemesi veya uzun vadeye yayması bugün de bu hükmün uygulanmasına güzel bir örnektir.

Zaruretler Memnû Olan Şeyleri Mubah Kılar

Bu maddeye göre, zaruret derecesinde bir ihtiyaç ortaya çıktığında, yasak olan bir kısım şeyler zarureti ortadan kaldırma ölçüsünde yapılabilir. Açlıktan ölüm derecesine gelmiş olan kimse, rastladığı bir bahçedeki meyvelerden yiyerek ölmekten kurtulabilir. Suiistimale uygun olan bu madde, *‘Zaruretler miktarlarınca takdir olunur.’* denilerek diğer bir madde ile sınırlandırılmıştır. Yukarıdaki örnekte başkasının bahçesine giren kimse açlığını giderdikten sonra daha fazla zarar vermeden dışarı çıkmalıdır.

Zarar ve Mukabele-i Bizzarar Yoktur

Bu maddeye göre bir kimsenin başkalarının malına veya şahsına zarar vermesi caiz değildir. Maddenin devamında ise, bir zarara karşılık olarak zarar verilmesi de yasaklanmaktadır. Yani bir kimse diğer kimseye zarar verdiğinde, zarara uğrayan kimse karşılık olarak o kimseye zarar veremez, mahkemeye müracaat ederek hakkını hukukî yollarla arar.

Hakarete hakaretle karşılık verilmez. Meşru müdafaa dışında kavga ya kavga ile karşı durulmaz. Bahçesine girilen kimse, söz konusu kişinin bahçesine girerek karşılık veremez. Aksi hâlde içtimaî nizam bozulur, güçlüler zayıfları ezer, anarşi ve kargaşa ortaya çıkar.

Zarar İzâle Olunur

Her türlü zarar meşru bir şekilde giderilmelidir. Satılan bir mal ayıplı çıktığında, en kısa zamanda yenisi ile değiştirilmelidir. İş yerindeki gürültüden çevrede oturanlar rahatsız oluyorsa, hemen bunun çaresine bakılmalıdır. Komşular çocuklarımızın taşkınlıklarından yakınıyorsa, çocuklarımıza engel olunmalıdır.

Zarar-ı Âmm'ı Def İçin Zarar-ı Hâs İhtiyar Olunur

Zarar-ı âm, genelle alâkalı olan bir zarardır. Zarar-ı hâs ise, bir veya birkaç şahsa ait olan bir zarardır. Bu maddenin hayatta pek çok uygulamaları vardır. Yetersizlik sebebiyle mesleğini yapması yasaklanan kimse-lerin durumu bu maddeye dâhildir. Çünkü her ne kadar meslekten men edilmeleri onların zararınaysa da, toplumun geneline zarar verilmemesi için bu şahsî zarara razı olunur.

Toplum hayatında insanların hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması da, bu maddeye göre gerçekleştirilir. Her insanın konuşma, seyahat etme, fikir ve ifade hürriyeti, çalışma gibi bütün hak ve hürriyetleri toplumun geneline zarar vermemesi amacıyla sınırlandırılabilir. Bu sınırlama hak sahibine zarar verse de, diğer insanlara zarar vermemesi için böyle bir sınırlamaya gitmek mecburidir. Buna benzer diğer bir madde de, '*Zarar-ı eşed zarar-ı ehafla izale olunur.*' kuralıdır.

Mecelle'nin en çok bilinen maddesi '*Ehveni's-şerreyn ibtiyar olunur.*' kuralı da hemen hemen aynı mânâyâ gelmektedir. Yani iki şerden daha az zararlı olanı tercih edilir. Doktor hastanın ölmemesi için, kangren olmuş bacağına kesme hakkına sahiptir. Hukuk da hükmünü bu kaideye istinad ettirir.

Def-i Mefasid Celb-i Menafi'den Evlâdır

Bir şeyde zararın giderilmesi, menfaatin elde edilmesinden önce gelir. Bir haramı terk etmek bir helâli işlemekten evlâdır. Devlet bütçesi- nin nasıl kullanılacağı plânlanırken bu kaide hesaba katılmalı ve okul-

ların çevresinde uyuşturucu hapların satışını engellemeden, okul bahçesindeki spor tesisine harcama yapma çelişkisine düşülmemelidir.

Alması Memnû Olan Şeyin Vermesi Dahi Memnû Olur

Bir kimseye alması haram ve yasak olan şeyi vermek, veren hakkında da haram ve yasaktır. Meselâ, rüşvet almak, alana yasak olduğu gibi verene de yasaktır. Ancak bu maddenin bazı istisnaları vardır.

Ezmanın Tegayyürü İle Ahkâmın Tegayyürü İnkâr Olunamaz

Bir kısım meseleler zamanla değişebilir. Ancak zamanın değişmesiyle sadece örf ve âdete dayalı olan hükümler değişebilir. Yani zamanın değişmesiyle insanların hâlleri, örf ve âdetleri de değişeceğinden bunların üzerine kurulu olan hükümler de değişir. Sözelimi insanların yeme, içme, giyinme, mesken gibi ihtiyaçları zamandan zamana değişebilir. Ancak örf âdet ve insanların hâllerine dayalı olmayan hükümler değişmez. Meselâ, yalancı şahitlik, iftira ve yolsuzluk her zaman yasaktır. Bundaki yasaklık hiçbir zaman değişmez.

Mevrid-i Nasda İctihada Mesağ Yoktur

Hakkında nas olan (meselâ, namazın farziyeti ve vakitleri gibi) bir meselede müçtehidin içtihadına lüzum görülmez. Bir meseleyi açık olarak düzenlemiş olan bir âyet varsa, o konuda müçtehit hukukçunun içtihat etmesine ihtiyaç yoktur. İman ve ibadetle ilgili pek çok konu Kur'ân ve hadiste açıkça düzenlenmiş olup bunlar hakkında hukukçuların içtihat etmesi gerekmez. Hakkında icma oluşmuş, asırlardır uygulanmış ve halen uygulanan dinî emirler değiştirilemez. Kurban ibadetinde neyin kesileceği bellidir, bu hususta horoz kesmek veya insanlara yardım etmek gibi yanlış içtihatlar yapılamaz.

Bekâ, İbtidadan Esheldir

Bir şeyin devam ettirilmesi, ilk defa yapılmasından kolaydır. Ortada bir örnek olmaması sebebiyle bir işin ilk defa yapılmasında zorluk ya-

şanır. Ancak bir defa yapıldıktan sonra devam ettirilmesi daha kolay olur. Meselâ, dinî emirleri Mekke ve Medine’de ilk defa tesis ederken Peygamberimiz (s.a.s) ve sahabe efendilerimiz (r.a) çok ciddi engellerle karşılaşmışlardır. Ancak daha sonra gelenler, topluma mal olmuş bir dini daha kolaylıkla yaşayabilmişlerdir. Sahabelerin daha sonra gelenlerden üstün olmasının sebeplerinden biri de budur.

Sâkite Bir Söz İsnad Olunmaz. Lâkin Ma’rız-ı Hâcette Sükût Beyandır

Kendisi ile ilgili bir hususun görüşülmediği durumlarda susan kimsenin herhangi bir sözü kabul etmiş olduğu anlaşılmaz. Ancak ihtiyaç anında veya bir hususta kendisine soru sorulduğunda konuşmayan kimse o sözü kabul etmiş sayılır. Çocuğunun kötü birileriyle arkadaşlık ettiğini görüp de ses çıkarmayan kimse bunu kabul etmiş sayılır. Tanımadığımız bir kimseden bir eşyasını ödünç isterken, o kimsenin susması ödünç vermeyi kabul ettiği mânâsına gelmez.

Mûkatebe Muhataba Gibidir

Mûkatebe, yazışma; muhataba ise yüz yüze konuşma demektir. Yani ismini belirterek iki kimsenin birbirine bir şey yazması, yüz yüze konuşmak gibidir. Mektup, faks ve elektronik posta ile haberleşen kimseler yüz yüze konuşarak anlaşmış gibidirler.

Yukarıda kısaca açıklanan Mecelle’nin genel prensipleri, hayatımızı kolaylaştırıcı ve yol gösterici vasıfta olduğu gibi, evrensel hukuk sistemi-ne de esas teşkil etmektedir. Bunlardan bazıları atasözü gibi umuma mal olmuş, bazıları da mânâca bilinmekte ve uygulanmaktadır.

Bölüm - VIII
FOTOĞRAFLAR

*Sendika kurulmadan önce İstanbul din görevlileri
Sendika istişare toplantısı - 1998*

Başkanlar Kurulu Toplantısı

*Din Gör-Sen'e Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'dan destek
Mart - 2001*

Din Gör-Sen yasal statüye kavuştu - 2001

*Din Gör-Sen İl başkanları toplantısı
Eyüp - İSTANBUL - 2001*

Din Gör-Sen ilk Yönetim Kurulu toplantı balinde

Din Gör-Sen ve Din Bir-Sen sendikaları Diyanet-Sen adı ile birleştiler- 2002

Diyanet-Sen ilk yönetim kurulu ve personel birlikte - 2002

*Diyaret İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu
Diyaret-Sen Başkanlar Kurulu Toplantısı - 2004*

Danimarka Büyükelçiliği karikatür krizi protesto eylemi 2007

Abmet Yıldız ve İsmail Karakaya birarada.

Diyanet-Sen 2008 yılı toplu görüşmelerinde.

